

CONCEPT - Begroting 2022

Inhoudsopgave

Samenvatting	6
Samenvatting	6
Voorwoord	6
Van kadernota naar begroting	8
Overzicht financiële mutaties	9
Coronacrisis financieel	10
Stand van zaken besparingen	11
Structureel evenwicht begroting	12
Ontwikkeling algemene reserves	13
Mutatie reserves	14
PDF	14
Toelichting financiële mutaties (niet op website)	15
Programma's	16
Programma begroting 2022	16
0. Bestuur en ondersteuning	17
1. Veiligheid	27
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	33
3. Economie	41
4. Onderwijs	50
5. Sport, cultuur en recreatie	58
6. Sociaal domein	69
7. Volksgezondheid en milieu	83
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	93
Paragrafen	103
Lokale heffingen	103
Omschrijving	103
Beleid en ontwikkelingen	103
Overzicht hoofdlijnen van de diverse belastingen en heffingen	104
Lokale lastendruk	104
Geraamde inkomsten	106
Kwijtscheldingsbeleid	106
Kostendekkendheid tarieven	107
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	110
Omschrijving	110
Risico's	110
Weerstandsvermogen	112
Stille reserves	113

Project Nobelaer	114
Financiële kengetallen	116
Onderhoud kapitaalgoederen	122
Omschrijving	122
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 1	122
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 2	122
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 3	123
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 4	124
Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied	126
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen gebouwen	126
Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen gebouwen	127
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen sportaccommodaties	128
Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen sportvoorzieningen	130
Financiering	131
Financieringsbehoefte 2022	131
Kasgeldlimiet	131
Renterisiconorm	132
Renteschema	132
Opgenomen geldleningen	133
Bedrijfsvoering	134
Organisatieontwikkeling	134
CAO en overig	134
Rechtmatigheid en privacy	134
Personele sterkte 2022	135
Indicatoren	135
Verbonden partijen	136
Omschrijving	136
Tweede bestuursrapportage 2021	136
Zienswijzen	136
Richtlijnen kaders begroting 2023 van de gemeenschappelijke regelingen	137
Register verbonden partijen	138
Verbonden partijen	138
Grondbeleid & Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Plus	163
Algemene ontwikkelingen	163
Wonen	163
Werken	164
Sport, educatie en cultuur	165
Uitvoeringsprogramma structuurvisie	165
Risico's	166
Investerings	168

Omschrijving	168
Tweede bestuursrapportage 2021	168
Investeringsplan 2021	168
Investeringsplan 2022-2025	169
Toelichtingen Investeringsplan 2022-2025	170
Subsidies	171
Begroting 2022	171
Financieel	172
Algemeen	172
Wat zijn de kosten en opbrengsten per programma?	172
Hoe ziet de balans er in 2022 uit?	177
Reserves en voorzieningen	180
Incidentele baten en lasten per programma	185
Wat zijn de kosten en opbrengsten per taakveld?	190
Wat zijn de financiële ontwikkelingen in de komende jaren?	193
Besluitvorming	196
Besluitvorming	196
Besluitvorming	196
Toezeggingen	196
Vragen gemeenteraad	196
Contact en privacy	197
Contact	197
Contact	197
Privacybeleid	197

Samenvatting

Samenvatting

Voorwoord

In de laatste maanden van deze raadsperiode leggen wij u de begroting 2022 voor. Altijd een bijzonder moment omdat we vooruitkijken naar een periode die start met de verkiezingen in maart 2022. De inwoners bepalen dan de samenstelling van de nieuwe gemeenteraad. Daarmee staat de komende vier jaar een nieuw bestuur aan het roer. We zijn het natuurlijk aan Etten-Leur verplicht om nu al een doorkijk te maken zodat het nieuwe gemeentebestuur op de rijdende trein kan stappen.

Sluitende begroting

Het college zet in op tenminste een sluitende begroting. De begroting heeft volgend jaar een overschot van € 1,2 miljoen. Ook de (meerjaren-)begroting levert financieel een positieve lijn op. Dat heeft voornamelijk te maken met de uitkering van het gemeentefonds. De besparingen waartoe we besloten in 2020 verwerkten we in de begroting. Het extra geld dat we vanaf 2022 voor jeugdzorg ontvangen zetten we apart. De overschrijding die we met name hadden op het sociaal domein vingen we in 2020 op door te besparen op alle facetten van de gemeente: de bedrijfsvoering, het fysieke domein en het sociaal domein. Nu er extra budget komt van de rijksoverheid vinden we het logisch dat we op al die terreinen moeten kijken wat nodig is om de ergste pijn te verlichten. De tarieven voor de rioolheffing kunnen we in 2022 gelijk houden aan vorig jaar. Het vaste bedrag van de afvalstoffenheffing daalt in 2022.

Coronacompensatie

Het geld dat we kregen van de rijksoverheid voor coronacompensatie besteedden we aan kosten die veroorzaakt zijn door de coronacrisis. De financiële gevolgen van de crisis hebben we zo goed mogelijk ingeschat. Zeker voor de lange termijn is dit moeilijk en dat is dan ook een risico. Het restant van de bijdrage voor coronacompensatie houden we apart voor nog onvoorziene kosten. Hoe we het geld tot nu toe besteedden leest u hier.

Reserves gaan de goede kant op

We spraken af structureel extra geld te storten in de reserves oftewel onze spaarpot. En we zien nu een financieel positieve lijn in onze begroting. Dat betekent dat we weer beter in staat zijn om tegenvallers en risico's op te vangen. Waakzaamheid blijft altijd geboden omdat de reserve nog niet op het oude niveau is. Het blijft zaak om extra te storten en aan een positief resultaat te blijven werken.

Actieplan Vitaal en Veerkrachtig Etten-Leur

Voor sommige besparingsmaatregelen zegden we toe om dit uit te stellen, zoals onder andere de verhoging van de huur van sportvelden en accommodaties en de invoering van

toeristenbelasting. Het uitstel financieren we uit het Herstelfonds Vitaal en Veerkrachtig Etten-Leur. Dit fonds is apart gezet vanuit een resultaatbestemming bij de jaarrekening 2020. Het restant van dit bedrag willen we ter beschikking stellen aan het Actieplan Vitaal en Veerkrachtig Etten-Leur. Dit actieplan bieden we tegelijkertijd met de begroting aan. Het plan is gemaakt op basis van onderzoek onder en gesprekken met inwoners, maatschappelijke organisaties en verenigingen en ondernemers.

Opgaves in de toekomst

Grote opgaves komen op de gemeente af. Nederland spreekt over een wooncrisis en daar hebben gemeenten een belangrijke rol in. Het is voor onze gemeente een voordeel dat we nog ruimte zien voor nieuwe wijken. De gemeenteraad neemt met de omgevingsvisie straks een belangrijk besluit voor de toekomst van Etten-Leur. We bouwen in Etten-Leur aan mooie gemêleerde wijken met een goede mix van woningen zodat alle woningzoekenden een kans maken. Hierbij letten we op een goede balans in zowel nieuwe als in de bestaande wijken. In zo'n wijk kan iedereen meedoen. Een toekomstgerichte wijk is ook bestand tegen de klimaatveranderingen. Dat vraagt een andere blik op de wijk dan voorheen. En dat alles gaat niet vanzelf. Daar zullen we in moeten (blijven) investeren.

Gemeente verbindt gemeenschap

Zoals gezegd kijken we door naar de komende vier jaar. In de toekomst kijken is niet gemakkelijk. Ontwikkelingen gaan snel en grote uitdagingen komen op ons af. En soms worden we geconfronteerd met onvoorziene zaken. De coronacrisis is een goed voorbeeld van hoe een samenleving bijna van het ene op het andere moment zich moet aanpassen. Dat levert momenten op van trots: het is ons gelukt om zo'n crisis op vele fronten goed op te vangen. Maar ook momenten van spanning en stress: het heeft voor sommigen grote impact gehad. Die wonden zijn vers en soms staan we zelfs tegenover elkaar over hoe we hieruit kunnen komen. Terwijl we elkaar zo hard nodig hebben. Het is van groot belang om als gemeente flexibel, veerkrachtig en daadkrachtig te zijn om adequaat in te kunnen spelen op veranderingen. Het vraagt lef om te innoveren. Het vraagt durf om te leren als het niet meteen lukt. Onze inwoners en partners zijn in ieder geval heel gemotiveerd om mee te doen. De roep om de denkkraft in de samenleving te benutten is onverminderd groot. De gemeente is er door en voor de gemeenschap. Wij hopen dat het nieuwe gemeentebestuur in de nieuwe raadsperiode doorgaat met verbinden, met ontmoeten en met echt contact. Zet de deuren open, laat je kennen en maak samen Etten-Leur.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders

Van kadernota naar begroting

Op 5 juli 2021 stelde de gemeenteraad de kadernota 2022-2025 vast.

Na de behandeling van de kadernota en de verwerking van de meicirculaire is dit de startpositie voor het opstellen van de begroting 2021.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Kadernota 2021-2025	-242	838	1.378	2.325	2.733
Meicirculaire 2021	234	184	269	190	231
Startpositie 2021-2025	-8	1.022	1.647	2.515	2.964

De ontwikkelingen en voorstellen in de tweede bestuursrapportage 2021 en de begroting 2022 leiden tot het volgende meerjarenperspectief 2021-2025.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Startpositie 2021-2025	-8	1.022	1.647	2.515	2.964
Actualisatie begroting 2021-2025	1.284	193	-982	-856	-1.130
Saldo 2e bestuursrapportage 2021 - begroting 2022	1.276	1.215	665	1.659	1.834

Na het verwerken van de financiële mutaties is het saldo in alle jaren positief.

We verwachten van het Rijk via de Algemene Uitkering meer geld te ontvangen. De uitgaven voor Wmo-begeleiding en huishoudelijke ondersteuning nemen toe.

Een samenvatting van de mutaties bij het opstellen van de begroting 2022 leest u hier.

Overzicht financiële mutaties

In het overzicht leest u een samenvatting van de mutaties bij het opstellen van de begroting 2022.

Per programma nemen we financiële overzichten op met meer details en toelichtingen.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
Algemene uitkering (septembercirculaire 2021)	1.065	2.163	1.547	1.673	1.990
Personeelskosten	618	0	0	0	0
Rendabele uren	-642	0	0	0	0
Voorziening APPA	232	0	0	0	0
Kabels en leidingen	161	251	0	0	0
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Begeleiding	-500	-500	-500	-500	-500
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Huishoudelijke ondersteuning	-425	-850	-1.075	-1.300	-1.525
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Persoonsgebonden Budget	150	150	150	150	150
Werkvoorzieningschap (WVS)	260	-41	8	13	47
Werkplein inkomen en uitvoeringskosten	333	0	0	0	0
Groenbeheer	0	-140	-140	-140	-140
Verlaging rentepercentage	0	-125	-125	-125	-125
Compensabele BTW en overhead afval en riolering	-192	-254	-267	-299	-295
Verlaging overheadpercentage	0	-100	-110	-110	-110
Overig	224	-361	-470	-218	-622
Totaal actualisatie begroting	1.284	193	-982	-856	-1.130

Coronacrisis financieel

In het overzicht ziet u de compensatie die we ontvangen van het Rijk voor het opvangen van de kosten van de coronacrisis.

Ook de kosten tot nu toe vermelden we.

Coronacompensatie		(bedragen x € 1.000)
Vergoeding Rijk 2020 (junicirculaire 2020)		898
Vergoeding Rijk 2020 (septembercirculaire 2020)		675
Vergoeding Rijk 2020 (decembercirculaire 2020)		159
Vergoeding Rijk 2021 (decembercirculaire 2020)		658
Vergoeding Rijk 2021 (brief 4e compensatiepakket)		559
Afrekening coronacompensatie 2020		507
Vergoeding Rijk 2021 (septembercirculaire 2021)		139
Vergoeding Rijk 2022 (septembercirculaire 2021)		180
Totaal ontvangen compensatie		3.775
Minder inkomsten parkeren 2020	2e bestuursrapportage 2020	-613
Hogere bijdrage WVS	2e bestuursrapportage 2020	-431
Diversen	2e bestuursrapportage 2020	-62
Minder inkomsten parkeergarage (onderhoud en inkomsten)	rekening 2020	-90
Jeugdzorg: compensatie meerkosten Corona	rekening 2020	-61
WMO: Deeltaxi	rekening 2020	-56
WMO: compensatie meerkosten Corona	rekening 2020	-87
Minder inkomsten straatparkeren 2021	1e bestuursrapportage 2021	-388
Minder inkomsten parkeergarage 2021	1e bestuursrapportage 2021	-460
Werkplein TONK regeling	1e bestuursrapportage 2021	-131
Extra jeugdprofessional (2021+ 2022)	1e bestuursrapportage 2021	-132
Tijdelijke uitbreiding van 2 Wmo-consultanten	1e bestuursrapportage 2021	-189
Geen precariobelasting 2021	1e bestuursrapportage 2021	-46
Vangnetregeling kleine subsidies	2e bestuursrapportage 2021	-57
Kwijtschelden lening Streekmuseum	2e bestuursrapportage 2021	-8
Jongerenwerk 1 fte 01-04-2021/31-12-2021	2e bestuursrapportage 2021	-86
Meerkosten jeugd en jongerenwerk 2021	2e bestuursrapportage 2021	-149
Extra kosten verkiezingen 2021	2e bestuursrapportage 2021	-59
Inzet vrijwilligers stembureau	2e bestuursrapportage 2021	-14
Extra bijdrage mantelzorg	2e bestuursrapportage 2021	-30
Niet bezuinigen op inzet WVS bij musea in 2022	2e bestuursrapportage 2021	-68
Niet bezuinigen op exploitatiesubsidie wijkgebouwen in 2022	2e bestuursrapportage 2021	-45
Totaal bestede compensatie		-3.262
Overschot ontvangen compensatie		514

Het overschot reserveren we voor de kosten die we nog verwachten.

Stand van zaken besparingen

In de begroting 2021 namen we besparingen op. Wat de stand van zaken is leest u hieronder.

Opgenomen besparingen:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Bedrijfsvoering	617	809	781	800
Fysiek domein	1.130	1.425	1.557	1.540
Sociaal domein	1.720	1.822	1.963	1.963
Totaal	3.467	4.056	4.301	4.303

Gerealiseerde besparingen:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Bedrijfsvoering	603	482	494	513
Fysiek domein	1.133	1.063	1.113	1.013
Sociaal domein	1.559	1.214	1.145	1.145
Totaal	3.295	2.759	2.752	2.671

Niet gerealiseerde besparingen of anders besloten:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Bedrijfsvoering	14	202	162	162
Fysiek domein	0	0	0	0
Sociaal domein	68	235	190	190
Totaal	82	437	352	352

Een aantal besparingen realiseren we niet of er is een ander besluit over genomen:

- bedrijfsvoering: toeristenbelasting en de verkoop van de Van Goghkerk;
- sociaal domein: leges gehandicaptenparkeerkaart, leerlingenvervoer en jeugdzorg.

Nog te realiseren besparingen:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024
Bedrijfsvoering	0	125	125	125
Fysiek domein	-3	362	444	527
Sociaal domein	93	373	628	628
Totaal	90	860	1.197	1.280

Een aantal voorbeelden van de nog te realiseren besparingen zijn:

- bedrijfsvoering: verkoop Oude Raadhuis en de verhuizing van de jeugdprofessionals naar het Stadskantoor;
- fysiek domein: het fiscaliseren van parkeren, inzet van de scanauto, huurverhoging sportparken en accommodaties, de onderhoudsvergoeding van verenigingen;
- sociaal domein: inzet WVS bij musea en wijkgebouwen, exploitatiebijdrage wijkgebouwen en verlaging subsidieplafond.

Structureel evenwicht begroting

Voor een structureel evenwicht in de begroting is inzicht in de incidentele lasten en baten noodzakelijk. In hoofdlijn zijn alle baten en lasten structureel. Of een bedrag incidenteel is, is afhankelijk waarvoor dit bedrag bedoeld is. Ook moet er sprake zijn van een duidelijke einddatum.

In de overzichten van de 'incidentele baten en lasten per programma' leggen we uit welke incidentele lasten en baten we opnemen in de begroting.

Het structureel resultaat ziet er als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Saldo meerjarenbegroting	1.215	665	1.659	1.834
<i>Saldo incidentele baten en lasten</i>				
<i>(negatieve bedragen betekent per saldo hogere incidentele baten dan lasten)</i>	-698	-642	-760	-629
Resultaat structureel	517	23	899	1.205

Uit deze tabel blijkt dat er in de begroting 2022 meer incidentele baten dan incidentele lasten zijn opgenomen.

Het structurele resultaat blijft positief.

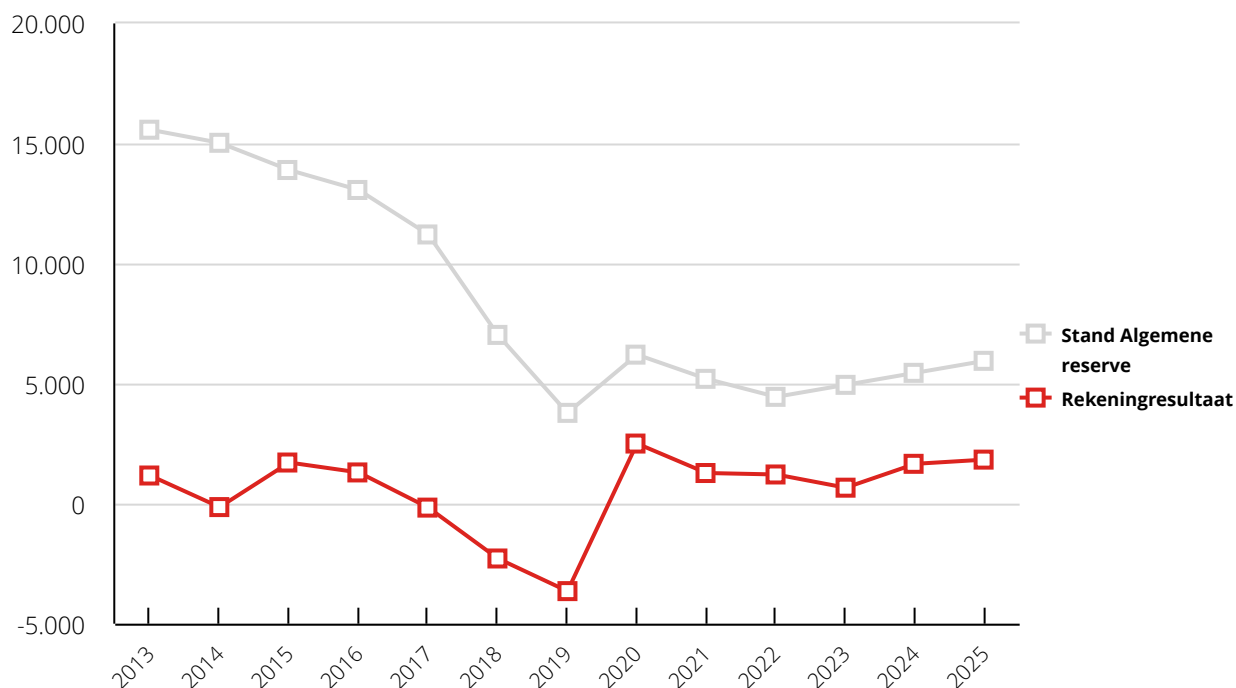
De provincie geeft in de richtlijnen aan dat de gemeente in aanmerking komt voor het normale toezicht wanneer de begroting 2022 reëel en structureel in evenwicht of positief is. Dit wordt repressief toezicht genoemd. We verwachten dat we met het aanbieden van deze begroting voldoen aan de eis van de provincie.

Ontwikkeling algemene reserves

We actualiseren de meerjarenbegroting 2021-2025 en brengen het verloop van de algemene reserve in de komende jaren in beeld.

Het overzicht van alle reserves en voorzieningen vindt u hier.

In de grafiek ziet u het verloop van de algemene reserve vanaf 2013 tot en met 2025. We houden daarbij nog geen rekening met mogelijke positieve rekeningresultaten. In 2022 ligt er nog een claim op de reserve waardoor deze daalt. Vervolgens stijgt deze door de jaarlijkse toevoeging van € 500.000. Wanneer we positieve rekeningresultaten toevoegen stijgt de reserve extra.

Mutatie reserves

Bij de tweede bestuursrapportage 2021 bekeken we of we de geplande werkzaamheden daadwerkelijk in 2021 uitvoeren. Het is mogelijk dat we werkzaamheden moeten uitstellen naar 2022. Wanneer dat zo is, verlagen we de budgetten voor 2021 en reserveren we dit bedrag. Voor 2022 doen we juist het tegenovergestelde: we onttrekken aan de reserve en vergroten het budget. We maken hierbij gebruik van een nieuwe reserve: Nog uit te voeren werkzaamheden.

In deze bestuursrapportage verlagen we de budgetten in 2021 met € 357.000. Het gaat om € 150.000 voor de invoering van de Omgevingswet, € 100.000 voor de Transitievisie Warmte, € 50.000 voor projecten van het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan en € 57.000 voor de bezuiniging op subsidies. In 2022 verhogen we de budgetten met dezelfde bedragen.

Mutaties reserves 2021

Bij de programma's geven we de mutaties bruto weer. Dit houdt in dat als we een uitgave betalen uit een reserve, we dit apart aangeven. De gemeenteraad krijgt hierdoor inzicht in deze mutaties.

De totale reservemutaties in 2021 zijn:

(bedragen x € 1.000)	2021
Stortingen in reserves	4.588
Onttrekkingen aan reserves	7.435
Saldo	2.847

Toelichting:

De belangrijkste reservemutaties in de tweede bestuursrapportage 2021 zijn:

- reserve nog uit te voeren werkzaamheden: toevoeging € 357.000 door overheveling van budgetten naar 2022 (zie toelichting hierboven);
- reserve optimalisatie bedrijfsvoering: € 400.000 hevelen we over naar de algemene risicoreserve.
- reserve Grondbedrijf: voor de verplaatsing van de hondenvereniging zetten we € 115.000 uit de reserve in.
- reserves Grondbedrijf: bijstellingen van de reservemutaties als gevolg van de actualisatie van de begroting Grondbedrijf.

Een toelichting op de mutaties met reserves vindt u bij de programma's.

PDF

Klik op deze link om het Pdf bestand van de begroting 2022 te lezen.

Toelichting financiële mutaties (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
Algemene uitkering (septembercirculaire 2021)	We actualiseren de begroting op basis van de septembercirculaire 2021. De opbrengst stijgt door het accres, het niet doorgaan van de opschalingskorting in 2022, actualisatie van het nieuwe verdeelstelsel.
Personeelskosten	Door krapte op de arbeidsmarkt vulden we vacatures niet of later in. Bij het vertrek van medewerkers vragen we ons nog kritischer af of een vacature ingevuld moet worden. Past de taak nog in het toekomstbeeld, kunnen we dit ook op een andere manier invullen? Hierdoor ontstaat er een incidenteel voordeel op de loonkosten maar maken we ook minder rendabele uren.
Rendabele uren	We rekenden minder uren toe aan investeringen, Grondbedrijf en voorzieningen (rendabele producten). Een belangrijke oorzaak is de krapte op de arbeidsmarkt. Hierdoor zijn vacatures niet of later ingevuld dan verwacht. De personeelskosten zijn hierdoor lager. Ook liepen enkele projecten vertraging op door de coronacrisis. Ook waren er andere prioriteiten bij projecten.
Voorziening APPA	Bureau RAET berekende voor ons de hoogte van de voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Het rentepercentage is geactualiseerd.
Kabels en leidingen	We verwachten de komende tijd extra legesinkomsten uit de aanleg van kabels en leidingen.
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Begeleiding	Meer inwoners doen een beroep op de maatwerkvoorziening Begeleiding. Dit komt door de vergrijzing en door het meer en langer zelfstandig blijven wonen van ouderen. Ook gaan we ervan uit dat er sprake is van een inhaalslag door corona.
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Huishoudelijke ondersteuning	Meer inwoners doen een beroep op de maatwerkvoorziening Huishoudelijke Ondersteuning. Dit komt door de vergrijzing en door het meer en langer zelfstandig blijven wonen van ouderen, maar vooral ook door de landelijke maatregel van het abonnementstarief.
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Persoonsgebonden Budget	Er vindt (gedeeltelijk) een verschuiving plaats van het Persoonsgebonden budget (pgb) naar Zorg in natura met name bij de maatwerkvoorzieningen Begeleiding en Huishoudelijke Ondersteuning.
Werkvoorzieningschap (WVS)	WVS ontving in 2021 van het UWV een compensatievergoeding voor de verstrekte transitievergoedingen. Deze wordt naar rato aan de WVS-gemeenten uitbetaald. In 2022 nemen de loonkosten voor de doelgroep van de sociale werkvoorziening door CAO aanpassingen naar verwachting sterker toe dan de subsidie die we van het Rijk ontvangen.
Werkplein inkomen en uitvoeringskosten	We passen de begroting van het Werkplein aan door hogere uitkeringslasten. Het aantal uitkeringsgerechtigden nam toe door de coronacrisis. De oorspronkelijke begroting van het Werkplein was opgesteld voor het uitbreken van de coronacrisis. Over de periode van september 2020 tot mei 2021 realiseerde het Werkplein in opdracht van de gemeente 21 extra plaatsingen. Dat levert een besparing op de uitkeringslasten op van ruim € 250.000. Hiermee is de taakstelling op de uitkeringslasten gerealiseerd. Per saldo resteert een positief resultaat in 2021 op het product Inkomen van € 216.000. Ook waren in 2021 de uitvoeringskosten van het Werkplein en van de TONK-regeling lager dan verwacht.
Groenbeheer	We draaien een aantal bezuinigingen in het contract met de WVS terug. We borstelen een extra ronde. Ook stelden we het maaibeeld op sommige locaties bij.
Verlaging rentepercentage	We passen het rentepercentage aan van 1,0% naar 0,5%. Hierdoor kunnen we minder lasten doorberekenen aan de riolering.
Compensabele BTW en overhead afval en riolering	Aan de producten afval en riolering rekenen we compensabele BTW toe. Door een aanpassing in de fiscale regels bij afval en lagere kapitaallasten bij riolering kunnen we minder BTW aan deze producten toerekenen.
Verlaging overheadpercentage	We passen het overheadpercentage aan van 90% in 2021 naar 84% in 2022. Hierdoor is de doorberekening naar kostendekkende producten, kredieten en Grondbedrijf lager.
Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

Programma's

Programma begroting 2022

Hoe meten we de maatschappelijke effecten van onze programma's met onze effectindicatoren? Wat gaan we dan doen om die effecten te behalen? En wat gaat dat de komende jaren kosten in vergelijking met vorig jaar? We werken dat voor de negen programma's uit.

Bij de 'financiële ontwikkelingen' nemen we ook de financiële wijzigingen van 2021 t/m 2025 op. Hierdoor heeft u direct een totaaloverzicht van de financiële aanpassingen in alle jaren.

0. Bestuur en ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Een bestuurskrachtige, toekomstbestendige en aantrekkelijke gemeente voor jong en oud die effectief en efficiënt de maatschappelijke opgaven uitvoert in samenwerking met inwoners, bedrijven en organisaties en aan hen een optimale dienstverlening levert.

Wat zijn onze doelstellingen?

Aan het begin van de raadsperiode maakten we met de werkgroep raadsprogramma afspraken om de cijfers van de effectindicatoren in de verschillende programmabladen minimaal op hetzelfde niveau te houden. In de nieuwe raadsperiode overleggen we met de werkgroep raadsprogramma over de gewenste ontwikkeling (dalen, gelijkblijven of stijgen) van de effectindicatoren.

Met hen bepalen we of deze aangepast worden voor de komende 4 jaar.

1. Het gemiddelde cijfer dat de inwoners voor vertrouwen in de gemeente geven is minimaal 6,5.
2. Het gemiddelde cijfer dat de inwoners voor samenwerking met de gemeente geven is minimaal 6,2.
3. Het gemiddelde cijfer dat de inwoners geven voor de communicatie en voorlichting van de gemeente is minimaal 6,8.
4. Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening is minimaal 7,7.
5. In het kader van duurzaamheid heeft tenminste één gemeentelijk pand dat we in exploitatie hebben energielabel A.
6. De onroerendezaakbelasting stijgt met maximaal het inflatiepercentage.

Ontwikkelingen

Verkiezingen gemeenteraad

Op 16 maart 2022 kiezen onze inwoners de nieuwe gemeenteraad. We maken samen met de raadsleden die in 2018 startten met hun raadswerk, voor de nieuwe gemeenteraad een gericht inwerkprogramma en voeren dit uit. We maken een overdrachtsdocument voor de overdracht van het geleerde van de huidige naar de nieuwe raad. We voeren het gesprek over het opstellen van een raadsprogramma/raadsakkoord. Bij het opstellen hiervan, ondersteunt de griffie de gemeenteraad actief. In het kader van de Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur vragen we een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan voor voorgedragen bestuurders. We laten een risicoscan integriteit voor de voorgedragen bestuurders uitvoeren. Ook bieden we politieke partijen de mogelijkheid om een VOG aan te vragen voor elk persoon die zij op de kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen willen plaatsen.

Gemeenschappelijke regelingen

De Tweede Kamer stemde in met een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Doel van deze wetswijziging is de positie van de gemeenteraad in de intergemeentelijke samenwerking te versterken. De nota verbonden partijen actualiseren we op basis van deze wetswijziging zodra deze geldt. Hierin nemen we uiteraard ook de aanbevelingen op basis van de evaluatie van deze nota mee. We proberen de afspraken die we in deze nota vastleggen te laten gelden voor de gehele regio West- en Midden-Brabant.

Rekenkamer

We verlengden het convenant met de Rekenkamer West-Brabant tot eind 2021. Dit in afwachting van een wijziging van de Gemeentewet, die de mogelijkheid tot het hebben van een rekenkamerfunctie, waarin ook raadsleden actief zijn, schrapt. De Tweede Kamer beslist tussen in november over deze wetswijziging. Op basis van de resultaten van deze wetswijziging, en de resultaten van de evaluatie van de Rekenkamer West-Brabant, neemt de gemeenteraad besluiten over de invulling van de rekenkamer vanaf 2022. Het beschikbare budget is hierbij uitgangspunt.

Samenwerken met partners

De effecten en doelen uit deze begroting kunnen we niet alleen realiseren. Daarom werken we samen met onze inwoners en andere partners. We betrekken hen bij onze plannen en projecten. Om dit goed voor te bereiden en verwachtingen goed af te stemmen, werken we sinds 2021 met de routeplanner participatie & communicatie. In een startnotitie geven we duidelijkheid over wie wanneer betrokken wordt en welke ruimte er is voor inwoners en partners om mee te denken. De gemeenteraad heeft hier bij grote projecten ook een belangrijke rol in. De raadswerkgroep participatie is nauw betrokken bij de ontwikkeling hiervan. En de werkgroep denkt na over andere manieren van het betrekken van inwoners bij de gemeenteraad. Deze werkwijze blijven we verbeteren in 2022 door te evalueren en te leren.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1: Het gemiddelde cijfer dat de inwoners voor vertrouwen in de gemeente geven is minimaal 6,5.

1.1 We versterken, door het organiseren van raadsbezoeken en het invoeren van de nieuwe uitvoeringsnota participatie 'Samen maken we Etten-Leur', het contact van de gemeenteraad met de samenleving. We betrekken inwoners en andere partners vroegtijdig bij plannen en projecten. Hoe we dit doen, leggen we vast in routekaarten voor participatie.

1.2 We stellen een raadsprogramma/raadsakkoord op en stemmen dit actief af met onze partners.

1.3. We bevorderen de integriteit van het gemeentebestuur. We vragen een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan voor beoogd bestuurders en laten voor deze bestuurders een risicoscan integriteit uitvoeren. Beide documenten maken onderdeel uit van het onderzoek van de geloofsbrieven van de beoogd wethouders. Daarnaast organiseren we tweemaal per jaar een integriteitstraining voor de gemeenteraad.

1.4 Zodra de Wet gemeenschappelijke regelingen gewijzigd is doen we op basis van de resultaten van de evaluatie van de Nota Verbonden Partijen voorstellen voor de actualisering van deze nota.

Doelstelling 2: Het gemiddelde cijfer dat de inwoners voor samenwerking met de gemeente geven is minimaal 6,2.

2.1 We bieden inwoners en andere partners ruimte voor initiatieven. We betrekken hen bij plannen, activiteiten en voorzieningen. We stellen ons flexibel op. We luisteren naar de meningen van inwoners en onze partners. We doen wat we zeggen. Dit doen we onder andere aan de hand van de Routeplanner participatie en communicatie.

2.2 We kiezen ervoor om met onze inwoners en andere partners te komen tot gezamenlijke doelen en proberen deze samen te bereiken. Daar waar mogelijk leggen we dit vast in een maatschappelijk akkoord.

Doelstelling 3: Het gemiddelde cijfer dat de inwoners geven voor de communicatie en voorlichting van de gemeente is minimaal 6,8.

3.1 We voeren het communicatiebeleid uit zoals opgenomen in het communicatieplan 'Spreken is zilver, luisteren is goud'. We luisteren naar onze inwoners en vertalen hun verwachtingen naar een communicatieaanpak, onder meer met behulp van de Routeplanner participatie. Speciale aandacht gaat uit naar het gebruik van heldere taal.

Doelstelling 4: Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening is minimaal 7,7.

4.1 We zorgen dat iedereen mee kan doen en stemmen waar nodig de dienstverlening af op de persoonlijke behoefte. We zorgen dat we mensen echt verder helpen. Waar wenselijk zoeken we de samenwerking met onze ketenpartners.

4.2 We zijn bereikbaar tijdens kantooruren en bieden proactief onze diensten aan. Door de inzet van de digitale kanalen creëren we de mogelijkheid om 24 uur per dag informatie op te zoeken en producten en diensten online aan te vragen. De informatie die we inzetten op de verschillende kanalen is betrouwbaar, actueel, volledig en afgestemd op het specifieke kanaal. Verder is de meest gevraagde informatie snel vindbaar via de website en zoekmachines.

4.3 We meten doorlopend de tevredenheid over de geleverde diensten en onderzoeken de verwachtingen van onze inwoners en andere partners. De uitkomsten van dit onderzoek gebruiken we voor de ontwikkeling van onze dienstverlening. Op deze manier blijven we aansluiten op de verwachtingen van de inwoners en andere partners en zetten we de mens centraal in onze dienstverlening.

Doelstelling 5: In het kader van duurzaamheid heeft tenminste één gemeentelijk pand dat we in exploitatie hebben energielabel A.

5.1 Gymlokaal Lambertusstraat nemen we op in de route kaart voor verduurzaming waarbij ook een budget aanvraag zit voor de grote aanpassingen aan het pand. Kleine aanpassingen, zoals verlichting aanpassen, voeren we uit.

Doelstelling 6: De onroerendezaakbelasting stijgt met maximaal het inflatiepercentage.

6.1 Het tarief van de onroerendezaakbelasting baseren we op de door het Centraal Plan Bureau gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting
Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor het vertrouwen in de gemeente (schaal 1-10)	2019	6,6	6,5
Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor de samenwerking met de gemeente (schaal 1-10)	2019	6,4	6,2
Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor de communicatie en voorlichting van de gemeente (schaal 1-10)	2019	6,9	6,8
Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening (schaal 1-10)	2019	7,0	6,9
Plaats goedkoopste gemeenten in West-Brabant voor woonlasten gemeente. ¹	2020	3	10
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (BBV)	2020	643	760
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (BBV)	2020	666	794
De gemiddelde WOZ-waarde van woningen (BBV)	2020	239.000	269.000

¹ COELO-atlas

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Algemene uitkering (septembercirculaire 2021)	1.711	2.343	1.547	1.673	1.990
2. Algemene uitkering (coronacompensatie)	-646	-180	0	0	0
3. Algemene uitkering compensatie meerkosten jeugd (septembercirculaire 2021)	130	3.233	1.982	1.815	1.614
4. Algemene uitkering (compensatie meerkosten Jeugd)	-130	-3.233	-1.982	-1.815	-1.614
5. Personeelskosten	618	0	0	0	0
6. Rendabele uren	-642	0	0	0	0
7. Projectleiderspool	0	-100	-100	-100	0
8. Reserve optimalisatie bedrijfsvoering	0	100	100	100	0
9. Vrijval reserve optimalisatie bedrijfsvoering	400	0	0	0	0
10. Algemene reserve	-400	0	0	0	0
11. Coronabudget	359	123	13	0	0
12. Verkiezingen	-59	0	0	0	0
13. Compensatie Jeugdhulp	123	62	64	61	63
14. Herstelfonds Vitaal & Veerkrachtig Etten-Leur	0	193	83	83	0
15. Rente	81	0	0	0	0
16. Onderhoud en ontwikkeling software	106	0	0	0	0
17. Bijdrage Belastingssamenwerking West-Brabant	0	-57	-57	-57	-57
18. Stelpost indexering Gemeenschappelijke regelingen	0	150	150	150	150
19. Voorziening APPA	232	0	0	0	0
20. Straatparkeren	-81	0	0	0	0
21. Verlaging rentepercentage	0	-125	-125	-125	-125
22. Verlaging overheadpercentage	0	-100	-110	-110	-110
23. Overig	38	-8	26	66	77
Totaal wijzigingen	1.840	2.401	1.591	1.741	1.988

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

0. Bestuur en ondersteuning (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	17.707	21.748	22.951	22.041	22.541	23.042
Baten	82.694	86.725	90.329	89.425	91.414	93.078
Totaal saldo van baten en lasten programma	64.988	64.977	67.378	67.384	68.874	70.036
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	245	943	500	500	500	500
Onttrekking reserves	246	2.361	298	120	295	-
Resultaat programma	64.989	66.395	67.176	67.004	68.669	69.536
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	702	1.692	78	-4	46	-126
Incidentele baten	1.750	1.810	250	120	295	-
Resultaat structureel programma	63.941	66.277	67.004	66.880	68.420	69.410

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

Het gemiddelde cijfer dat de inwoners voor vertrouwen in de gemeente geven is minimaal 6,5.

Uitvoeringrichting

1.1 We versterken door het organiseren van raadsbezoeken en het invoeren van de nieuwe uitvoeringsnota participatie 'Samen maken we Etten-Leur' het contact van de gemeenteraad met de samenleving. We betrekken inwoners en andere partners vroegtijdig bij plannen en projecten.

Door de coronacrisis stelden we bezoeken uit. Andere bezoeken en participatietrajecten organiseerden we digitaal. Dit was zowel voor de gemeente als de inwoners en partners een leertraject. Na de zomervakantie organiseren we binnen de kaders van het coronabeleid weer meer bezoeken om ondermeer input op te halen voor de beleidsactualisatie.

1.2 We verbeteren de communicatie over de 'raad luistert', zodat inwoners een beter beeld krijgen van wat ze kunnen verwachten en achteraf een terugkoppeling krijgen wat, mede op basis van hun inbreng, is besloten.

1.3 We organiseren een brainstormbijeenkomst met de raad. Op basis van de resultaten experimenteren we met 'de raad luistert'. Doel van deze experimenten is het beter tot zijn recht laten komen van de inbreng van inwoners en de gemeenteraad.

1.4 We evalueerden de werking van de Nota Verbonden Partijen en doen op basis van de resultaten van deze evaluatie en de aangekondigde wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen voorstellen voor actualisering van deze nota.

Uit de evaluatie komen aanbevelingen voort. Met deze aanbevelingen, waarvoor de Wet gemeenschappelijke regelingen niet hoeft te worden aangepast, gaan we al aan de slag. Dit gaat met name om afspraken over werkwijzen binnen en tussen gemeenten en tussen gemeente(n) en verbonden partijen. De actualisering van de nota verbonden partijen wacht op de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Tweede Kamer stemde 1 juni 2021 in met het wetsvoorstel. Op dit moment

Doelstelling 1:

Het gemiddelde cijfer dat de inwoners voor vertrouwen in de gemeente geven is minimaal 6,5.

Uitvoering

behandelt de Eerste Kamer dit wetsvoorstel. Op 29 juni bracht de Eerste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken een voorlopig verslag uit. Deze commissie wacht nu op de memorie van antwoord.

Doelstelling 2:

Het gemiddelde cijfer dat de inwoners voor samenwerking met de gemeente geven is minimaal 6,2.

Uitvoering

2.1 We bieden inwoners en andere partners ruimte voor initiatieven. We betrekken hen bij plannen, activiteiten en voorzieningen. We stellen ons flexibel op als dat nodig is. We luisteren naar de meningen van inwoners en onze partners. We doen wat we zeggen.

De routeplanner is inmiddels vastgesteld en de eerste startnotities zijn behandeld door college en gemeenteraad. Daarmee wordt in een vroegtijdig stadium nagedacht over participatie en communicatie bij plannen en projecten. Een belangrijke stap in de verbetering daarvan.

2.2 We kiezen ervoor om met onze inwoners en andere partners te komen tot gezamenlijke doelen en proberen deze samen te bereiken (maatschappelijk akkoord).

Het actiepunt van maatschappelijke akkoorden is altijd een punt van aandacht. Het preventieakkoord is in het eerste kwartaal 2021 door gemeente en partners getekend. Het voorziene akkoord rond het Oderkerkpark staat in de wacht tot na de coronacrisis.

Doelstelling 3:

Het gemiddelde cijfer dat de inwoners geven voor de communicatie en voorlichting van de gemeente is minimaal 6,8.

Uitvoering

3.1 We voeren het communicatiebeleid uit zoals opgenomen in het communicatieplan 'Spreken is zilver, luisteren is goud'.

De coronacrisis vraagt nog altijd behoorlijk wat tijd en aandacht. Daardoor is er bijvoorbeeld minder tijd beschikbaar voor het verder ontwikkelen van het project heldere taal.

Doelstelling 4:

Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor de dienstverlening is minimaal 7,7.

Uitvoering

4.1 We verbeteren voortdurend de dienstverlening. Zowel digitaal als in het persoonlijk contact. Enkele maatregelen door de bezuinigingen leiden tot minder verbeteringen. De waardering voor de dienstverlening kan daardoor afnemen. We stemmen de dienstverlening af op ieders persoonlijke behoefte (maatwerk). Het uitgangspunt daarbij is dat wij inwoners, bedrijven en organisaties behandelen zoals zij behandeld willen worden (gastheerschap).

Doelstelling 5:

In het kader van duurzaamheid heeft tenminste één gemeentelijk pand dat we in exploitatie hebben energielabel A.

Uitvoering

5.1 We nemen maatregelen die nodig zijn om gymlokaal Lambertusstraat naar energielabel A te krijgen.

Er is een routekaart maar nog niet duidelijk is wanneer er geld beschikbaar komt om de aanpassingen uit te voeren.

Doelstelling 6:

Etten-Leur hoort in 2020 niet tot de vijf goedkoopste gemeenten in de regio. Het college zet zich in om de bestaande woonlasten stabiel te houden en waar mogelijk te verlagen.

Uitvoertoghting

6.1 We voeren de nota verbonden partijen actief uit met bijzondere aandacht voor kostenbeheersing.

6.2 We zetten ons actief in om subsidies binnen te halen voor projecten die bijdragen aan de realisering van het raadsprogramma.

6.3 We starten met een procedure om reclamemasten te realiseren.

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant (RWB);
- Gemeenschappelijke Regeling Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB);
- Gemeenschappelijke Regeling ICT West-Brabant-West;
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG);
- Stichting Inkoopbureau West-Brabant;
- Benego (Belgisch Nederlands Grens Overleg).

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Algemene uitkering (septembercirculaire 2021)	We actualiseren de begroting op basis van de septembercirculaire 2021. De opbrengst stijgt door het accres, het niet doorgaan van de opschalingskorting in 2022, actualisatie van het nieuwe verdeelstelsel.
2. Algemene uitkering (coronacompensatie)	We ontvangen nog extra coronacompensatie. Het grootste gedeelte is een afrekening van de compensatie die we in 2020 ontvingen. De compensatie reserveren we voor de kosten die we nog verwachten.
3. Algemene uitkering compensatie meerkosten jeugd (septembercirculaire 2021)	In de septembercirculaire ontvangen we de compensatie van de meerkosten Jeugd.
4. Algemene uitkering (compensatie meerkosten Jeugd)	De compensatie van de meerkosten Jeugd verwerken we neutraal in de begroting. Het is belangrijk te vermelden dat dit algemeen geld is. Het is voor de gemeente vrij in te zetten. Binnenkort stelt de gemeenteraad de Regiovisie Jeugdzorg 2022-2025 vast. Daarin zijn voorstellen opgenomen om een deel van dit geld te besteden. We verwerken dat in de eerste bestuursrapportage 2022.
5. Personeelskosten	Door krapte op de arbeidsmarkt vullen we vacatures niet of later in. Bij het vertrek van medewerkers vragen we ons nog kritischer af of een vacature ingevuld moet worden. Past de taak nog in het toekomstbeeld, kunnen we dit ook op een andere manier invullen? Hierdoor ontstaat er een incidenteel voordeel op de loonkosten maar maken we ook minder rendabele uren.
6. Rendabele uren	We rekenden minder uren toe aan investeringen, Grondbedrijf en voorzieningen (rendabele producten). Een belangrijke oorzaak is de krapte op de arbeidsmarkt. Hierdoor zijn vacatures niet of later ingevuld dan verwacht. De personeelskosten zijn hierdoor lager. Ook liepen enkele projecten vertraging op door de coronacrisis. Ook waren er andere prioriteiten bij projecten.
7. Projectleiderspool	We hebben te maken met complexe vraagstukken. Een voorbeeld hiervan is de omgevingswet. Hierdoor is er behoefte aan projectleiders. De kosten van een nieuwe projectleiderspool brengen we ten laste van de reserve optimalisatie bedrijfsvoering.
8. Reserve optimalisatie bedrijfsvoering	De kosten van een nieuwe projectleiderspool brengen we ten laste van de reserve optimalisatie bedrijfsvoering.
9. Vrijval reserve optimalisatie bedrijfsvoering	Het restant van de reserve optimalisatie bedrijfsvoering boeken we over naar de algemene reserve.
10. Algemene reserve	Het restant van de reserve optimalisatie bedrijfsvoering boeken we over naar de algemene reserve.

Onderwerp	Toelichting
11. Coronabudget	In totaal ontvingen we via de algemene uitkering € 3.775.000 aan compensatie voor de kosten van de coronacrisis. Tot nu toe maakten we voor € 3.262.000 kosten. Het verschil reserveren we voor de kosten die we nog verwachten.
12. Verkiezingen	Het organiseren van de Tweede Kamerverkiezingen volgens de coronaregels kostte meer geld. We betalen dit uit het coronabudget.
13. Compensatie Jeugdhulp	We zetten de ontvangen compensatie Jeugdhulp in om de extra kosten van de jeugdzorginstellingen, waaronder Jeugdbescherming Brabant, te betalen (zie programma 6).
14. Herstelfonds Vitaal & Veerkrachtig Etten-Leur	De gemiste opbrengst toeristenbelasting 2022 (zie ook programma 3), het uitstellen van de huurverhoging en zelfredzaamheid van sportverenigingen (programma 5) brengen we ten laste van het herstelfonds 'Vitaal & Veerkrachtig Etten-Leur'.
15. Rente	Door de lage rentestand lenen we tegen een negatieve rente.
16. Onderhoud en ontwikkeling software	Omdat de aandacht uitging naar de stabiliteit en betrouwbaarheid van de nieuwe infrastructuur gaven we minder uit aan onderhoud en ontwikkeling van software.
17. Bijdrage Belastingssamenwerking West-Brabant	We actualiseren de bijdrage van de gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking West-Brabant op basis van de vastgestelde begroting.
18. Stelpost indexering Gemeenschappelijke regelingen	We verwerken de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen. Hierdoor verlagen we de stelpost die we daarvoor opnamen.
19. Voorziening APPA	Bureau RAET berekende voor ons de hoogte van de voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Het rentepercentage is geactualiseerd.
20. Straatparkeren	Door de coronamaatregelen behaalden we de begrote inkomsten van het straatparkeren niet. Het fiscaliseren van parkeren voeren we later in.
21. Verlaging rentepercentage	We passen het rentepercentage aan van 1,0% naar 0,5%. Hierdoor kunnen we minder lasten doorberekenen aan de riolering.
22. Verlaging overheadpercentage	We passen het overheadpercentage aan van 90% in 2021 naar 84% in 2022. Hierdoor is de doorberekening naar kostendekkende producten, kredieten en Grondbedrijf lager.
23. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

1. Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Een veilig en leefbaar Etten-Leur.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. Minimaal 83% van de inwoners voelt zich veilig in de buurt.
2. Wanneer veiligheidsvraagstukken zich in een ongewenste richting ontwikkelen handelt de gemeente onmiddellijk in nauwe samenwerking met netwerkpartners.
3. We beschikken eind 2022 over een actueel 'actieplan veiligheid' voor de periode 2023-2027.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1: Minimaal 83% van de inwoners voelt zich veilig in de buurt.

1.1 In de zomer van 2020 voerde de gemeente een onderzoek uit onder 2.500 inwoners van Etten-Leur. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek bepalen we welke mogelijkheden financieel en feitelijk uitvoerbaar zijn om het veiligheidsgevoel van onze inwoners te verbeteren.

1.2 Wanneer de evaluatie van het onderzoek daarvoor aanleiding geeft, herhalen we het onderzoek elke twee tot vier jaar om onveilige situaties te verbeteren.

Doelstelling 2: Wanneer veiligheidsvraagstukken zich in een ongewenste richting ontwikkelen handelt de gemeente onmiddellijk in nauwe samenwerking met netwerkpartners.

2.1 We bewaken voortdurend de veiligheidssituatie in de gemeente. We doen dit op basis van cijfers en signalen van de netwerkpartners en van onze collega's in het stadskantoor. De speerpunten uit het veiligheidsprogramma 'Veiligheid door Verbinding' zijn richtinggevend.

Wanneer zich echter een actuele crisis (bijvoorbeeld pandemie of gezinsdrama) voordoet richten we alle tijd en aandacht op dat veiligheidsvraagstuk.

2.2 We werken in een netwerk samen met onze partners. De gemeente heeft daarin de regierol. Samen waarborgen we de veiligheid en leefbaarheid. We bevorderen en versterken preventie en bewustwording bij veiligheidsvraagstukken.

2.3 We betrekken andere maatschappelijke vraagstukken bij veiligheid. We stimuleren om de gemeentelijke zorgtaken en het veiligheidsbeleid met elkaar te verbinden.

2.4 We pakken signalen op die wijzen op criminaliteit en ondermijning. In de aanpak van ondermijning en de georganiseerde criminaliteit zijn we een belangrijke partner.

Doelstelling 3: We beschikken eind 2022 over een actueel 'actieplan veiligheid' voor de periode 2023-2027

3.1 In het veiligheidsprogramma 'Veiligheid door Verbinding' is een actieplan 2019-2023 opgenomen. In 2022 ontwikkelen we een actieplan 2023-2027 op basis van maatschappelijke ontwikkelingen, het regionaal beleidsplan en de landelijke doelstellingen uit de Veiligheidsagenda.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting
Percentage inwoners dat zich meestal/altijd veilig voelt in de buurt	2019	86	87
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners (BBV)	2019	5,1	3,9
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners (BBV)	2019	5,5	6,9
Diefstallen uit woning per 1.000 inwoners (BBV)	2019	1,7	1,7
Winkeldiefstallen per 1.000 inwoners (BBV)	2019	0,9	1,3
Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar (BBV)	2019	131	182
Aantal verwijzingen Halt	2019	41	58
Percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen (BBV)	2019	0,0	1,0
Percentage jongeren (12-21 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar) (BBV)	2019	0,4	0,3

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Bijdrage Veiligheidsregio	0	39	59	84	41
2. Overig	10	-48	0	0	0
Totaal wijzigingen	10	-9	59	84	41

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

1. Veiligheid (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	3.571	3.593	3.725	3.731	3.784	3.838
Baten	32	9	10	11	11	11
Totaal saldo van baten en lasten programma	-3.538	-3.584	-3.715	-3.720	-3.773	-3.826
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekking reserves	-	-	-	-	-	-
Resultaat programma	-3.538	-3.584	-3.715	-3.720	-3.773	-3.826
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	-	-	-	-	-	-
Incidentele baten	-	-	-	-	-	-
Resultaat structureel programma	-3.538	-3.584	-3.715	-3.720	-3.773	-3.826

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

Minimaal 83% van de inwoners voelt zich veilig in de buurt.

Uitvoeringrichting

1.1 In de zomer van 2020 voerde de gemeente een onderzoek uit onder 2.500 inwoners van Etten-Leur. We vroegen naar mogelijke verbeterpunten op het gebied van veiligheid. De komende tijd brengen we alle voorstellen in beeld en gaan we in gesprek met alle inwoners die hun contactgegevens hebben achtergelaten.

Vanuit het veiligheidsonderzoek zijn extra inzichten naar voren gekomen. Deze nemen we op in het veiligheidsprogramma en het actieplan 2023-2028.

1.2 De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om onveilige situaties te verbeteren door actief in contact te treden met onze inwoners. De aanbevelingen brengen we in kaart en toetsen we op financiële en feitelijke haalbaarheid.

1.3 Wanneer de evaluatie van het onderzoek daarvoor aanleiding geeft, herhalen we het onderzoek elke twee tot vier jaar om onveilige situaties te verbeteren.

Doelstelling 2:

Wanneer veiligheidsvraagstukken zich in een ongewenste richting ontwikkelen handelt de gemeente onmiddellijk in nauwe samenwerking met netwerkpartners.

Uitvoertaglichting

2.1 We bewaken voortdurend de veiligheidssituatie in de gemeente. We doen dit op basis van cijfers en signalen van de netwerkpartners en van onze collega's in het stadskantoor. De speerpunten uit het veiligheidsprogramma 'Veiligheid door Verbinding' zijn richtinggevend. Wanneer zich echter een actuele crisis (bijvoorbeeld pandemie of gezinsdrama) voordoet richten we alle tijd en aandacht op dat veiligheidsvraagstuk.

2.2 We werken in een netwerk samen met onze partners. De gemeente heeft daarin de regierol. Samen waarborgen we de veiligheid en leefbaarheid. Waar mogelijk zorgen we voor het bevorderen en versterken, preventie en bewustwording.

2.3 We betrekken andere maatschappelijke vraagstukken bij veiligheid en stimuleren daarmee de verbinding tussen veiligheid en zorg.

2.4 We pakken signalen op die wijzen op criminaliteit en ondermijning. In de aanpak van de georganiseerde criminaliteit zijn we een belangrijke partner.

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma levert de volgende verbonden partij een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant.

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Bijdrage Veiligheidsregio	We verwerken de vastgestelde begroting 2022 van de Veiligheidsregio.
2. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Wat willen we bereiken?

De openbare ruimte is veilig ingericht voor alle gebruikers.

Verkeersveiligheid, bereikbaarheid en doorstroming van het verkeer zorgen voor een goede leefbaarheid.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. De score 'infrastructuur en bereikbaarheid' in de TELOS¹ duurzaamheidsbalans (op een schaal van 1-100) bedraagt minimaal 45.
2. Het aantal geregistreerde verkeersongevallen per 1.000 inwoners is lager dan 6.
3. We proberen de normen voor de kwaliteit van het beheer van wegen en openbare verlichting te behalen².

---

¹ Universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling.

² De normen leest u bij 'Hoe gaan we dit meten?'

Ontwikkelingen

Vloer van de parkeergarage

Het aanbrengen van een coating op de vloer van de parkeergarage staat niet in het meerjaren onderhoudsprogramma (MJOP). Uit onderzoek blijkt dat de vloer van de parkeergarage te glad is. We moeten onvoorzien onderhoud uitvoeren om de vloer weer ruwer te maken. De maatregelen om de vloer aan de laatste normen, eisen en richtlijnen te laten voldoen kosten € 600.000 (exclusief BTW) kosten. Het bedrag nemen we bij de begroting 2022 op in het investeringsprogramma.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1: De score 'infrastructuur en bereikbaarheid' in de TELOS³ duurzaamheidsbalans (op een schaal van 1-100) bedraagt minimaal 45.

1.1 Als uitwerking van de omgevingsvisie formuleren we een pakket met maatregelen voor de korte, middellange en lange termijn om de verkeersafwikkeling en doorstroming op het lokale wegennet te verbeteren.

1.2 We maken het mogelijk een elektrische auto te gebruiken en op te laden door meer oplaadpalen aan te bieden.

1.3 We stellen een parkeerbeleid vast met daarin afspraken over het parkeren in het centrum, het vergunninghoudersgebied, de blauwe zones en het digitaliseren en fiscaliseren van parkeerproducten

1.4 Bij de herinrichting van wegen kijken we samen met bewoners naar mogelijkheden om het aantal parkeerplaatsen uit te breiden. Dit mag niet ten koste gaan van de hoeveelheid groen.

1.5 Afhankelijk van de uitkomsten van de Omgevingsvisie, bereiden we maatregelen voor ter verbetering van de verkeersdoorstroming bij de spoorwegovergang Lichttorenhoofd-Lage Vaartkant.

Doelstelling 2: Het aantal geregistreeerde verkeersongevallen per 1.000 inwoners is lager dan 6.

2.1 Aan de hand van een uitvoeringsprogramma verbeteren we de veiligheid voor voetgangers en fietsers.

2.2 We treffen (aanvullende) maatregelen rondom de brede scholen om de verkeersveiligheid te verbeteren. We doen dit samen met de school, de politie en de (verkeers)ouders.

Doelstelling 3: We proberen de normen voor de kwaliteit van het beheer van wegen en openbare verlichting te behalen⁴.

3.1 We voeren het onderhoud van de openbare ruimte uit in overeenstemming met de aangepaste kwaliteitsniveaus.

---

³ Universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling

⁴ De normen leest u bij 'Hoe gaan we dit meten?'

3.2 We vervangen gefaseerd de huidige openbare verlichting door (energiezuinige) ledverlichting. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van het Beheerkader openbare verlichting.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting
Score duurzaamheidbalans infrastructuur en bereikbaarheid (score 1-100) ¹	2019	45	43,7
Geregistreerde verkeersongevallen per 1.000 inwoners	2019	5,7	6,7

¹ Telos universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling.

	gewenst niveau	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting
• Centrumgebied	4	2020	3,6	3,8
• Bijzondere omgeving	4	2020	3,5	3,6
• Groengebieden	4	2020	3,7	3,7
• Hoofdwegenstructuur	3	2020	3,5	3,7
• Fietspaden	4	2020	3,5	3,6
• Woonwijken	3	2020	3,6	3,7
• Buitengebied	2	2020	3,6	3,7
• Bedrijventerrein	3	2020	3,5	3,6

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Kabels en leidingen	161	251	0	0	0
2. Sloten en waterlopen	53	0	0	0	0
3. Verkeersbeleid	50	-50	0	0	0
4. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	-50	50	0	0	0
5. Overig	-44	1	1	1	1
Totaal wijzigingen	170	252	1	1	1

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

2. Verkeer, vervoer en waterstaat (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	7.537	7.323	7.101	7.131	7.170	7.234
Baten	2.776	2.789	2.983	2.620	2.622	2.625
Totaal saldo van baten en lasten programma	-4.761	-4.534	-4.118	-4.511	-4.549	-4.609
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	-	50	-	-	-	-
Onttrekking reserves	-	50	100	-	-	-
Resultaat programma	-4.761	-4.534	-4.018	-4.511	-4.549	-4.609
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	243	195	50	50	-	-
Incidentele baten	-434	50	50	50	-	-
Resultaat structureel programma	-4.084	-4.389	-4.018	-4.511	-4.549	-4.609

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

De score 'infrastructuur en bereikbaarheid' in de TELOS¹

duurzaamheidsbalans (op een schaal van 1-100) bedraagt minimaal

45.

Uitvoeringrichting

1.1 Als onderdeel van de omgevingsvisie formuleren we een programma met maatregelen voor de korte, middellange en lange termijn om de verkeersafwikkeling en doorstroming op het lokale wegennet te verbeteren.

1.2 We nemen maatregelen om het gebruik van de elektrische auto te stimuleren (waaronder verruimen aanbod oplaadpalen).

1.3 We stellen een parkeerbeleid vast en nemen daarin het parkeren in het centrum, het vergunninghoudersgebied, de blauwe zones en het digitaliseren en fiscaliseren van parkeerproducten mee.

1.4 Bij de herinrichting van wegen kijken we samen met bewoners naar mogelijkheden om het aantal parkeerplaatsen uit te breiden. Dit mag niet ten koste gaan van de hoeveelheid groen.

1.5 We bereiden maatregelen voor ter verbetering van de verkeersdoorstroming bij de spoorwegovergang Lichttorenhoofd-Lage Vaartkant.

¹ Universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling.

Doelstelling 2:

Het aantal geregistreerde verkeersongevallen per 1.000 inwoners is lager dan 6.

Uitvoering

2.1 Aan de hand van een programma pakken we gevaarlijke situaties voor voetgangers en fietsers aan.

2.2 We treffen (aanvullende) maatregelen rondom de brede scholen 'Sonate' en 'Hasselbraam' om de verkeersveiligheid te verbeteren.

Doelstelling 3:

We proberen de normen voor de kwaliteit van het beheer van wegen en openbare verlichting te behalen¹.

Uitvoering

3.1 We voeren het onderhoud van de openbare ruimte uit in overeenstemming met de aangepaste kwaliteitsniveaus.

3.2 Zoals staat in het Openbaar verlichtingsplan, vervangen we gefaseerd de huidige openbare verlichting door (energiezuinige) ledverlichting.

¹ De normen leest u bij 'Hoe gaan we dit meten?'

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma levert de volgende verbonden partij een bijdrage:

- Coöperatie Parkeerbeheer Zuidwest Nederland UA.

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Kabels en leidingen	We verwachten de komende tijd extra legesinkomsten uit de aanleg van kabels en leidingen.
2. Sloten en waterlopen	Waterschap Brabantse Delta voert in 2021 geen baggerwerkzaamheden uit aan de sloten.
3. Verkeersbeleid	Door onderbezetting voerden we projecten uit het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan niet uit. We hevelen budget over naar 2022.
4. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	Door onderbezetting voerden we projecten uit het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan niet uit. We hevelen budget over naar 2022.
5. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

3. Economie

Wat willen we bereiken?

In Etten-Leur heerst een goed ondernemersklimaat en denken we actief mee met ondernemers.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. De waardering van het ondernemingsklimaat (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,85.
De waardering van het vestigingsklimaat (op een schaal van 1 -10) bedraagt minimaal 7.
2. De waardering van de bedrijfsomgeving (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal voor:
  - staat openbare ruimte: 6,80
  - veiligheid: 7,33
  - bereikbaarheid: 6,48
  - bevoorrading: 7,53
  - parkeermogelijkheden: 6,69
3. De waardering voor de directe dienstverlening (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,8
De waardering voor de samenwerking met ondernemers (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,15.
4. De waardering van ondernemers voor de communicatie en voorlichting (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,32.

Ontwikkelingen

Opstellen sociaal economisch actieplan

We stelden een sociaal economisch actieplan op. De raad stelde € 1 miljoen beschikbaar om onze gemeente te helpen (weer) Vitaal en Veerkrachtig te worden na de coronacrisis. We voeren het actieplan vanaf 2022 uit.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1: De waardering van het ondernemingsklimaat (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,85.

De waardering van het vestigingsklimaat (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 7.

1.1 Samen met de gemeenten binnen de Regio West-Brabant voeren we het actieprogramma van de 'Economische Agenda West Brabant' uit. Het actieprogramma bevat programma's voor economie, arbeidsmarkt, mobiliteit en ruimte.

1.2 We stellen als onderdeel van de omgevingsvisie het beleid voor de economische ontwikkeling vast.

Doelstelling 2: De waardering van de bedrijfsomgeving.

2.1 We houden de bestaande bedrijventerreinen vitaal door het stimuleren van duurzaam (her)gebruik of (her)ontwikkeling van panden en terreinen.

2.2 We voeren de herontwikkeling van het terrein Oude Kerkstraat 2 (Fri-Jado) volgens het plan uit 2021 uit.

2.3 We besluiten als onderdeel van de omgevingsvisie over de aanleg van een nieuw bedrijventerrein.

2.4 We gaan samen met vastgoedpartijen en ondernemers langdurige leegstand van winkels, kantoren en bedrijfspanden tegen.

2.5 We zorgen samen met ondernemers en -vastgoedpartijen voor een vitaal en toekomstgericht winkelhart en centrumgebied.

Doelstelling 3: De waardering voor de directe dienstverlening (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,8.

De waardering voor de samenwerking met ondernemers (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,15.

3.1 We helpen ondernemers die gebruik willen maken van (landelijke) tijdelijke financiële regelingen voor de compensatie van de gevolgen van coronacrisis.

3.2 We stimuleren en ondersteunen startende ondernemers.

3.3 Door goed accountmanagement zorgen we ervoor dat het relatiebeheer op orde is. Het team van Economische Zaken is bekend en bereikbaar. We zorgen dat er goede verbindingen zijn tussen ondernemers, gemeenten en onderwijsinstellingen.

Doelstelling 4: De waardering van ondernemers voor de communicatie en voorlichting (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,32.

4.1 Om de vrijetijdseconomie te stimuleren, nog meer toeristen te trekken en hun verblijfsduur te verlengen, ondersteunen we het Toeristisch Informatiepunt en het platform van Etten-Leur City App.

4.2 We zetten de samenwerking met het streeknetwerk LandStad De Baronie en Van Gogh Brabant voort en werken samen met de Regio West-Brabant (RWB) aan recreatie en toerisme.

4.3 We streven naar behoud en verbetering van de kwaliteit van toeristische en recreatieve voorzieningen. Het gaat onder andere om de Van Gogh Kerk, musea, het winkelhart, de Nobelaer, de Westpolderplas met jachthaven, horeca, de bioscoop en wandel- en fietsroutes.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting
Waardering van het ondernemingsklimaat (schaal van 1-10)	2018	6,80	6,85
Waardering van het vestigingsklimaat (schaal van 1-10)	2018	6,80	7,03
De waardering van de bedrijfsomgeving (schaal 1-10):			
- staat openbare ruimte	2018	6,90	7,36
- veiligheid	2018	6,90	7,33
- bereikbaarheid	2018	6,90	6,48
- bevoorrading	2018	-	7,53
- parkeermogelijkheden	2018	6,30	6,69
Waardering ondernemers directe dienstverlening (schaal van 1-10)	2019	7,01	6,91
De waardering voor de samenwerking met ondernemers (schaal van 1-10)	2018	-	6,15
Het aantal vestigingen (van bedrijven) per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar (BBV)	2019	127,0	133,3
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (BBV).	2019	53,4	53,5
De waardering voor de communicatie en voorlichting (schaal van 1-10)	2018	6,17	6,32

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Verplaatsing hondenvereniging	-140	0	0	0	0
2. Verplaatsing hondenvereniging - bijdrage Grondbedrijf	115	0	0	0	0
3. Toeristenbelasting	0	-82	0	0	0
4. Toeristenbelasting - bijstellen opbrengst	0	-18	-18	-18	-18
5. Reclamemast	-13	18	18	18	18
6. Versterking economisch klimaat	30	0	0	0	0
7. Reserve Cultuur	-30	0	0	0	0
8. Overig	0	-21	-21	-21	-21
Totaal wijzigingen	-38	-103	-21	-21	-21

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

3. Economie (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	499	540	416	422	427	434
Baten	190	205	184	269	272	275
Totaal saldo van baten en lasten programma	-309	-335	-232	-153	-155	-159
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekking reserves	-	145	-	-	-	-
Resultaat programma	-309	-190	-232	-153	-155	-159
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	107	115	-	-	-	-
Incidentele baten	46	115	-	-	-	-
Resultaat structureel programma	-248	-190	-232	-153	-155	-159

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

De waardering van het ondernemingsklimaat (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,85.

De waardering van het vestigingsklimaat (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 7.

Uitvoering

1.1 Samen met de gemeenten binnen de Regio West-Brabant voeren we het actieprogramma van de 'Economische Agenda West Brabant' uit. Het actieprogramma bevat programma's voor economie, arbeidsmarkt, mobiliteit en ruimte.

1.2 We stellen als onderdeel van de omgevingsvisie het beleid voor de economische ontwikkeling vast.

Doelstelling 2:**De waardering van de bedrijfsomgeving****Uitvoering**

2.1 We houden de bestaande bedrijventerreinen vitaal door het stimuleren van (her)gebruik of (her)ontwikkeling van panden en terreinen.

2.2 We starten met de voorbereiding van een plan voor een (slimme en duurzame) herontwikkeling van het terrein Oude Kerkstraat 2 (Fri-Jado).

2.3 We besluiten als onderdeel van de omgevingsvisie over de aanleg van een nieuw bedrijventerrein.

2.4 We voeren gerichte acties uit om langdurige leegstand van winkels, kantoren en bedrijfspanden te voorkomen of te beëindigen. We maken daarbij strategische keuzes en denken mee bij verandering van bestemming door verruimde toepassing van het afwijkingsbeleid op grond van het Besluit Omgevingsrecht en transformatie van winkelpanden naar woningen (ontwikkelingen aanloopstraten).

2.5 We werken samen met ondernemers en (vastgoed)eigenaren aan de introductie van het plan 'De nieuwe winkelstraat' in het centrumgebied. Het doel is een gevarieerd aanbod. We zetten het gesprek met ondernemers en (vast)goedeigenaren over extra reclame-inkomsten voort. Deze inkomsten benutten we voor de uitvoering van het plan 'de nieuwe winkelstraat'.

Doelstelling 3:**De waardering voor de directe dienstverlening (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,8.****De waardering voor de samenwerking met ondernemers (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,15.****Uitvoering**

3.1 We helpen ondernemers die gebruik willen maken van (landelijke) tijdelijke financiële regelingen voor de compensatie van de gevolgen van coronacrisis.

3.2 We stimuleren en ondersteunen startende ondernemers.

3.3 We organiseren met de andere De6-gemeenten (Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen en Zundert) een ondernemersevent (gericht op cyberveiligheid) in samenwerking met het CCV (centrum voor criminaliteitspreventie). Ook zijn we aanwezig bij netwerkevents voor startende ondernemers.

3.4 Vanuit accountmanagement leggen we rechtstreeks contact met ondernemers (individuele bedrijfsbezoeken, netwerkbijeenkomsten). We organiseren een ondernemersevent (Roode Looper) voor alle Etten-Leurse ondernemers. Ook proberen we hen te bereiken via diverse sociale media, afgestemd op hun behoefte. Tot slot zorgen we voor een goede bereikbaarheid van contactpersonen.

De eerste bijeenkomsten vonden weer plaats nu de coronamaatregelen iets versoepeld zijn. Deze blijven echter leidend voor verdere planning van evenementen. Het ondernemersvenement De Roode Looper staat vooralsnog wel op de planning in het najaar.

3.5 We benutten netwerkbijeenkomsten/evenementen, open koffiemomenten en individuele bedrijfsbezoeken voor overleg met ondernemers over hun toekomstplannen. Voorbeelden hiervan zijn (bedrijfs)innovatie, verduurzamen van vastgoed en/of productieproces, duurzaam ondernemen, bestrijding van overlast en handhaving.

Door de coronacrisis is er op andere wijze contact met ondernemers. Veelal loopt het contact digitaal en bijeenkomsten worden uitgesteld.

3.6 We voeren de actielijst uit die in samenspraak met Etten-Leurse ondernemers is opgesteld (waaronder Midden- en Kleinbedrijf en Industriële Kring Etten-Leur) aan de hand van de ondernemerspeiling. De acties zijn gericht op het verbeteren van de dienstverlening, de bedrijfsomgeving, de relatie tussen ondernemer en de gemeente en het ondernemersklimaat.

Doelstelling 4:
De waardering van ondernemers voor de communicatie en
voorlichting (op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 6,32.

Uitvoertoezichting

4.1 Om de vrijetijdseconomie te stimuleren, nog meer toeristen te trekken en hun verblijfsduur te verlengen, ondersteunen we het Toeristisch Informatiepunt en het platform van Etten-Leur City App.

4.2 We zetten de samenwerking met het streeknetwerk LandStad De Baronie en Van Gogh Brabant voort en werken samen met de Regio West-Brabant (RWB) aan recreatie en toerisme.

4.3 We streven naar behoud en verbetering van de kwaliteit van (toeristische en recreatieve) voorzieningen (zoals Van Gogh Kerk, musea, het winkelhart, de Nieuwe Nobelaer, de Westpolderplas met jachthaven, horeca, de bioscoop en wandel- en fietsroutes).

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma levert de volgende verbonden partij een bijdrage:

- N.V. Rewin (Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Rewin West-Brabant).

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Verplaatsing hondenvereniging	We verplaatsen de hondenvereniging van de Zeedijk naar de de Olympiade. De kosten voor verhuizing en terreininrichting nemen we voor onze rekening.
2. Verplaatsing hondenvereniging - bijdrage Grondbedrijf	We verplaatsen de hondenvereniging van de Zeedijk naar Olympiade. De kosten voor verhuizing en terreininrichting komen gedeeltelijk voor rekening van het Grondbedrijf.
3. Toeristenbelasting	We voeren toeristenbelasting in per 1-1-2023. De gemiste inkomsten in 2022 brengen we ten laste van het herstelfonds 'Vitaal & Veerkrachtig Etten-Leur' (programma 0).
4. Toeristenbelasting - bijstellen opbrengst	De opbrengst toeristenbelasting stellen we bij van € 100.000 naar € 82.000.
5. Reclamemast	Door een zienswijze van Rijkswaterstaat wordt de reclamemast later gerealiseerd. In 2021 ontvangen we geen inkomsten. In de jaren daarna zijn de inkomsten hoger dan verwacht.
6. Versterking economisch klimaat	We onttrekken aan de reserve Cultuur voor de versterking van het economisch klimaat. We spraken dit af bij de behandeling van de begroting 2021 (zie hiervoor de raadsbrief van 11 november 2020).
7. Reserve Cultuur	We onttrekken aan de reserve Cultuur voor de versterking van het economisch klimaat. We spraken dit af bij de behandeling van de begroting 2021 (zie hiervoor de raadsbrief van 11 november 2020).
8. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

4. Onderwijs

Wat willen we bereiken?

We willen dat inwoners zich ontwikkelen tot mensen die in staat zijn zelfstandig te functioneren en een positieve bijdrage leveren aan de samenleving.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. We bevorderen een optimaal gebruik van de brede scholen.
2. Leerlingen volgen zoveel mogelijk onderwijs in Etten-Leur.
3. We voorkomen en verminderen laaggeletterdheid.
4. Het percentage van het aantal leerlingen in het voorgezet onderwijs en mbo dat voortijdig (dus zonder startkwalificatie) het onderwijs verlaat is maximaal 1,5%. Het aantal leerplichtigen dat ongeoorloofd afwezig is per 1.000 inwoners (relatief verzuim) is maximaal 25.
5. Bevorderen van de uitstroom naar werk, van leerlingen uit speciaal voortgezet onderwijs en praktijkonderwijs.

Ontwikkelingen

Onderwijsachterstanden

Voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 ontvangen we extra geld om onderwijsvertragingen in te halen bij jongeren en kinderen, die door de coronacrisis ontstonden. We ontvangen dit geld in de vorm van een specifieke uitkering, die bestaat uit:

- een bedrag per leerling voor alle leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs, en
- een extra bedrag voor gemeenten met veel leerlingen met risico op een onderwijsachterstand.

Hiermee nemen we maatregelen in samenwerking met de scholen, de kinderopvang, buitenschoolse opvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en zo nodig met andere partijen. De maatregelen moeten aansluiten op de behoeften van de kinderen in Etten-Leur en vullen de maatregelen die scholen al nemen aan.

Schoolgebouwen

Met het primair onderwijs formuleerden we gezamenlijke uitgangspunten voor de toekomst over eigendom en beheer van de gebouwen waarin de scholen gehuisvest zijn. Deze uitgangspunten werken we uit met als doelstelling te zorgen voor goed onderwijs en goede onderwijshuisvesting. Daarvoor pakken we meer regie op beheer en onderhoud binnen de bestaande financiële kaders met inachtneming van ieders verantwoordelijkheid.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1: We bevorderen een optimaal gebruik van de brede scholen.

- 1.1 We voeren het Integraal Huisvestingsplan uit.
- 1.2 We voeren structureel overleg met het primair onderwijs.
- 1.3 Samen met onze partners voeren we de aanbevelingen van de evaluatie van de brede scholen uit. Dat gaat om de resultaatgebieden hart van de wijk, geïntegreerde pedagogische voorziening, een sluitend uitdagend dagarrangement, heel Etten-leur leest, zorg en ondersteuning.

Doelstelling 2: Leerlingen volgen zoveel mogelijk onderwijs in Etten-Leur.

- 2.1 We voeren samen met de schoolbesturen de Lokale Onderwijsagenda uit.
- 2.2 We bieden maatschappelijke stages aan aan scholen die dit in hun onderwijspakket hebben.

Doelstelling 3: We voorkomen en verminderen laaggeletterdheid.

- 3.1 We voeren in nauwe samenwerking met de De6-gemeenten (Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen en Zundert) en de arbeidsmarktregio het regionale uitvoeringsplan (2020-2024) uit ter voorkoming en vermindering van laaggeletterdheid. Op basis van dit uitvoeringsplan werken we in de regio toe naar een eenduidige aanpak en een uniforme registratie.

Doelstelling 4: Het percentage van het aantal leerlingen in het voorgezet onderwijs en mbo dat voortijdig (dus zonder startkwalificatie) het onderwijs verlaat is maximaal 1,5%. Het aantal leerplichtigen dat ongeoorloofd afwezig is per 1.000 inwoners (relatief verzuim) is maximaal 25.

- 4.1 We voeren de leerplichtfunctie uit in samenwerking met lokale en regionale partners. Met de extra specifieke uitkering Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC), die we door de coronacrisis ontvangen, zetten we binnen de RMC regio extra begeleiding en zorg in voor vroegtijdige schoolverlaters.

4.2 We voeren, samen met de gemeenten Zundert en Rucphen, het implementatieplan uit van het in 2019 vastgestelde 'Thuiszitterspact' met als doel, dat geen enkel kind langer dan drie maanden thuis zit zonder passend onderwijsaanbod.

Doelstelling 5: Bevorderen van de uitstroom naar werk, van leerlingen uit speciaal voortgezet onderwijs en praktijkonderwijs.

5.1 We voeren het uitvoeringsprogramma 'West-Brabant werkt aan morgen' uit samen met de scholen en ondernemers. Het RMC ontvangt het herstel- en steunpakket jeugdwerkloosheid en voert hiervan maatregelen uit om jongeren langer in het onderwijs te houden, nazorg te geven en te ondersteunen naar werk.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting
Percentage volwassenen dat laaggeletterd is	2013	-	1,0
Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar in voortgezet onderwijs en MBO) dat voortijdig, dus zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (BBV)	2019	1,8	1,8
Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1000 inwoners, leeftijd 5-18 jaar (absoluut verzuim) (BBV)	2019	2,2	3,2
Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners, leeftijd 5-18 jaar (relatief verzuim) (BBV)	2019	22	27

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post “overig” gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Overig	4	0	5	6	6
Totaal wijzigingen	4	0	5	6	6

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

4. Onderwijs (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	6.979	7.105	6.596	6.476	6.480	6.489
Baten	1.262	1.475	1.250	1.126	1.127	1.130
Totaal saldo van baten en lasten programma	-5.717	-5.629	-5.346	-5.349	-5.354	-5.359
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	-	-	-	-	-	-
Onttrekking reserves	580	568	526	518	511	503
Resultaat programma	-5.137	-5.061	-4.821	-4.831	-4.843	-4.856
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	264	-	-	-	-	-
Incidentele baten	-	568	526	518	511	503
Resultaat structureel programma	-4.873	-5.629	-5.347	-5.349	-5.354	-5.359

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

We bevorderen een optimaal gebruik van de brede scholen.

Uitvoertagging

1.1 We voeren het Integraal Huisvestingsplan uit.

In nauw overleg met de schoolbesturen voeren we de ontwikkelagenda van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) uit.

1.2 We voeren structureel overleg met het primair onderwijs.

1.3 Samen met onze partners voeren we de aanbevelingen uit, van de evaluatie van de brede scholen. Dat gaat om de resultaatgebieden hart van de wijk, geïntegreerde pedagogische voorziening, een sluitend uitdagend dagarrangement, heel Etten-leur leest, zorg en ondersteuning.

Deze doelstellingen voeren we uit in combinatie met de doelstellingen onder 1.1 en 1.2. De onderdelen geïntegreerde pedagogische voorziening, een sluitend uitdagend dagarrangement, heel Etten-Leur leest, zorg en ondersteuning lopen volgens planning. Het onderdeel Hart van de wijk heeft in samenhang met doelstelling 1.1. meer tijd nodig.

Doelstelling 2:

Leerlingen volgen zoveel mogelijk onderwijs in Etten-Leur.

Uitvoertagging

2.1 We voeren samen met de schoolbesturen de Lokale Onderwijsagenda uit.

2.2 We bieden maatschappelijke stages aan aan scholen die dit in hun onderwijspakket hebben.

Op dit moment zijn er geen verzoeken.

Doelstelling 3:**Het percentage volwassenen dat laaggeletterd is, is maximaal 5%. Uitvoering Toelichting**

3.1 We voeren in nauwe samenwerking met de De6-gemeenten (Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen en Zundert) en de arbeidsmarktregio het regionale uitvoeringsplan (2020-2024) uit ter voorkoming en bestrijding van laaggeletterdheid. Op basis van dit uitvoeringsplan werken we in de regio toe naar een eenduidige aanpak en een uniforme registratie.

Doelstelling 4:

Het percentage van het aantal leerlingen in het voorgezet onderwijs en mbo dat voortijdig (dus zonder startkwalificatie) het onderwijs verlaat is maximaal 1,5%. Het aantal leerplichtigen dat ongeoorloofd afwezig is per 1.000 inwoners (relatief verzuim) is maximaal 25. Uitvoering Toelichting

4.1 We voeren de leerplichtfunctie uit in samenwerking met lokale en regionale partners.

4.2 We voeren samen met de gemeenten Zundert en Rucphen het implementatieplan uit van het in 2019 vastgestelde 'Thuiszitterspact' met als doel, dat geen enkel kind langer dan drie maanden thuis zit zonder passend onderwijsaanbod.

Doelstelling 5:

Bevorderen van de uitstroom naar werk, van leerlingen uit speciaal voortgezet onderwijs en praktijkonderwijs. Uitvoering Toelichting

5.1 We voeren het uitvoeringsprogramma 'West-Brabant werkt aan morgen' uit samen met de scholen en ondernemers.

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma levert de volgende verbonden partij een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten regio West-Brabant.

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

5. Sport, cultuur en recreatie

Wat willen we bereiken?

We willen een aantrekkelijke gemeente zijn voor onze eigen inwoners en de inwoners van omliggende gemeenten om te sporten, te genieten van cultuur en te recreëren.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over de sportvoorzieningen is minimaal 85%.
Het percentage niet-wekelijkse sporters van 19 jaar en ouder is niet meer dan 46%.
2. Sportverenigingen nemen zelf verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van hun accommodaties.
3. Alle inwoners, in het bijzonder de jeugd, de senioren, inwoners met een beperking en inwoners met een minimum inkomen, kunnen plezier beleven aan kunst, cultuur en evenementen.
4. Het percentage inwoners dat vindt dat er voldoende openbaar groen in de buurt is, is minimaal 86%.
5. De score natuur en landschap (Telos¹ duurzaamheidsscore) is minimaal 51 (schaal 1-100).
6. We behouden het bestaande voorzieningenniveau en het aanbod van Nieuwe Nobelaer.

Ontwikkelingen

Groenbeheer

Bij de behandeling van de Kadernota 2022 gaf de gemeenteraad aan dat de bezuinigingen op het groenonderhoud te ver zijn doorgevoerd. Naar aanleiding hiervan draaien we een aantal bezuinigingen in het contract met de WVS terug. We borstelen een extra ronde. Ook stelden we bijvoorbeeld het maaibeeld op sommige locaties bij. Hierdoor denken we dat het straatbeeld vanaf volgend jaar weer netter zal zijn.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1:

Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over de sportvoorzieningen is minimaal 85%.

Het percentage niet-wekelijkse sporters van 19 jaar en ouder is niet meer dan 46%.

---

¹ Universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling.

1.1 We behouden het gevarieerde aanbod aan sportmogelijkheden voor de verschillende doelgroepen. We gaan in overleg met onze sportverenigingen om samen stapsgewijs tot een meer kostendekkende huur voor de accommodaties te komen. We bieden ondersteuning bij trajecten als verduurzaming en gezamenlijke inkoop. Om de exploitatie van de verenigingen gunstig te beïnvloeden geven we verenigingen extra ruimte om extra inkomsten te genereren.

1.2 Samen met de vrijwilligerscentrale 'Etten-Leur voor elkaar' versterken we het vrijwilligerswerk binnen sportclubs en we stimuleren het bemiddelen voor openstaande vacatures binnen sportbesturen. Hiervoor organiseert 'Etten-Leur voor elkaar' themabijeenkomsten voor organisaties en verenigingen over het aanbod van cursussen, bemiddelingen en ondersteuning voor vrijwilligers. In 2022 proberen we meer koppelingen tot stand te brengen.

1.3 Door de inzet van buurtsportcoaches voeren we het activiteitenpakket uit zoals opgenomen in het programma 'Etten-Leur actief'. We leggen hierbij een directe relatie met projecten en acties uit het lokaal Sportakkoord. In 2022 besluiten we over aard en omvang van de toekomstige inzet van buurtsportcoaches. Dit is afhankelijk van het geld dat we hiervoor ontvangen van het Rijk en van gewenste vormen van cofinanciering.

1.4 We creëren in gesprek met verenigingen mogelijkheden om senioren, jeugd, inwoners met een beperking en inwoners met een minimum inkomen mee te laten doen. We attenderen daarbij extra op de financiële ondersteuningsmogelijkheden die er zijn voor bepaalde activiteiten.

Doelstelling 2: Sportverenigingen nemen zelf verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van hun accommodaties.

2.1 We gaan met de sportverenigingen in gesprek om hen (nog) meer onderhoudstaken zelf uit te laten voeren. We maken daar waar nodig maatwerkafspraken.

2.2 We stimuleren verenigingen om samen te werken op het gebied van inkoop, innovatie en duurzaamheid. We bevorderen de overdracht van bestaande gemeentelijke veldverlichting naar LED verlichting die in eigendom komt van de verenigingen. Dit geldt ook voor zonnepanelen op clubgebouwen en het ondersteunen van clubs in het proces om te komen tot centrale inkoop van energie om daarmee kosten te besparen.

2.3 We ondersteunen verenigingen alleen met activiteitensubsidies.

2.4 We bieden verenigingen meer ruimte binnen de bestaande gebruiksregels van het bestemmingsplan opdat zij hun accommodaties intensiever kunnen gebruiken. We ontwikkelen een 'marktplaats voor accommodaties' waarin vraag en aanbod van vrije accommodatieruimte bij

elkaar wordt gebracht.

Doelstelling 3: Alle inwoners, in het bijzonder de jeugd, de senioren, inwoners met een beperking en inwoners met een minimum inkomen, kunnen plezier beleven aan kunst, cultuur en evenementen.

3.1 We investeren in het Toeristisch Informatiepunt en het platform van Etten-Leur City App om meer toeristen naar Etten-Leur te trekken en de verblijfsduur van deze toeristen te verlengen.

3.2 We zijn een bruisende gemeente met een grote hoeveelheid verschillende evenementen. Jaarlijks terugkerende evenementen verstrekken we zo mogelijk een meerjarenvergunning. We werken met een evenementenkalender om een zo gevarieerd mogelijk aanbod aan evenementen te krijgen.

3.3 We bieden het primair onderwijs een milieu-educatief programma aan om zo de kennis over natuur, milieu en duurzaamheid te vergroten.

3.4 Met het project 'gebruiksfunctie Ouderkerkpark' streven we naar een maatschappelijk akkoord door aan het einde van dit project de verantwoordelijkheid voor de uitvoering te laten dragen door verschillende partijen, waaronder de gemeente.

3.5 We verstrekken onder voorwaarden subsidies aan organisaties, die activiteiten op het gebied van kunst en cultuur organiseren.

3.6 We zetten de activiteiten van de marktplaats voor kunst-, cultuur- en natuureducatie (KOEPEL) voort en borgen de kwaliteit van het aanbod. We breiden geleidelijk aan uit naar een breed aanbod van kunst- en cultuuractiviteiten. We ondersteunen de komende vier jaar alle scholen met cultuureducatie om het cultuuronderwijs te verankeren in het lesprogramma.

3.7 We ondersteunen en faciliteren het plan voor meer samenwerking tussen de musea en de toeristische ondernemers. We onderzoeken de mogelijkheden van koppeling of samengaan van de Stichting Vincent van Gogh Etten-Leur (Van Gogh Kerk) en het Streekmuseum Etten+Leur.

Doelstelling 4: Het percentage inwoners dat vindt dat er voldoende openbaar groen in de buurt is, is minimaal 86%.

4.1 Het grootschalig onderhoud aan het openbaar groen voeren we hoofdzakelijk uit in combinatie met de planning van weg- en rioolbeheer. Hierbij bekijken we ook of het mogelijk is meer aaneengesloten groen te realiseren.

4.2 We inventariseren het onrechtmatig gebruik van het openbaar groen. Op basis van de resultaten van deze inventarisatie maken we een keuze in de volgorde van de wijk(en) waar we dit project uitvoeren.

4.3 Om te voorkomen dat het onrechtmatig gebruik opnieuw ontstaat, realiseren we bij de opzet van nieuwe ruimtelijke plannen zo min mogelijk snippergroen en groenstroken langs particuliere percelen, die door de ligging moeilijk te onderhouden zijn en/of waarvan het lijkt dat ze bij andere eigenaren horen.

4.4 Binnen de financiële mogelijkheden zetten we het beheer van het openbaar groen voort. Daarbij hebben we meer aandacht voor biodiversiteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie.

4.5 We voeren de adviezen uit van het onderzoek naar de aanpak van blauwalgen in de Westpolderplas.

Doelstelling 5: De score natuur en landschap (Telos² duurzaamheidsscore) is minimaal 51.

5.1 Op basis van de Wet natuurbescherming houden we bij besluitvorming en projecten rekening met het natuurbelang.

5.2 We verbeteren de biodiversiteit van het stedelijk gebied.

5.3 We zetten het agrarisch landschapsbeheer voort met de aanleg van erfbeplanting en landschapselementen.

5.4 Samen met het Waterschap Brabantse Delta leggen we nieuwe natuur langs de vaarten aan (ecologische verbindingzones).

Doelstelling 6: We behouden het bestaande voorzieningenniveau en het aanbod van Nieuwe Nobelaer.

6.1 We verstrekken subsidie aan Stichting Nieuwe Nobelaer voor het exploiteren van een openbaar cultuur centrum dat voorzieningen bevat op het gebied van:

---

² Universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling.

kunst- en cultuureducatie, podiumkunsten, bibliotheek, ruimten en podia voor amateurkunst, festivals en (niet-commerciële) evenementen en voorzieningen voor sociaal cultureel en maatschappelijk werk

6.2 We handhaven de prestatieafspraken die we opnamen in de subsidiebeschikking van 1 juli 2018 tot 1 juli 2022. Bij de ingebruikname van het nieuwe gebouw stellen we een nieuwe subsidiebeschikking op (najaar 2021).

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting	Ambitie 2022
Percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over de sportvoorzieningen	2019	83	84	86 ¹
Het percentage inwoners dat vindt dat er voldoende groen is in de buurt	2019	84	87	86 ²
Percentage niet-wekelijks sporters van 19 jaar en ouder (BBV)	2016	45	46	46

¹ Het uitgangspunt hiervoor is het bestaande aanbod en kwaliteit van de huidige sportvoorzieningen

² Het uitgangspunt is het behoud, en waar nodig versterken, van het openbaar groen in het stedelijk gebied.

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Nobelaer - exploitatie	0	217	71	183	140
2. Nobelaer - huursubsidie	-2	-112	-113	-115	-117
3. Nobelaer - huur	16	-139	-141	-143	-145
4. Kunst in de Wijk	50	0	0	0	0
5. Reserve Cultuur	-50	0	0	0	0
6. Snippergroen	138	0	0	0	0
7. Groenbeheer	0	-140	-140	-140	-140
8. Toeristisch actieplan	0	-40	-40	-40	-40
9. Uitstel bezuinigingsvoorstel huurverhoging sportverenigingen	0	-83	-83	-83	0
10. Uitstel bezuinigingsvoorstel onderhoudsvergoeding verenigingen	0	-27	0	0	0
11. Bezuiniging beheerkosten wijkgebouwen	0	0	-120	-120	-120
12. Bezuiniging inzet WVS medewerkers bij musea	0	-68	0	0	0
13. Overig	-9	-18	-16	-13	-13
Totaal wijzigingen	143	-409	-581	-470	-435

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

5. Sport, cultuur en Recreatie (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	10.733	10.843	12.649	11.518	11.464	11.519
Baten	1.632	1.786	2.388	2.503	2.610	2.682
Totaal saldo van baten en lasten programma	-9.102	-9.057	-10.261	-9.015	-8.854	-8.837
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	206	-	-	-	-	-
Onttrekking reserves	316	336	1.586	336	336	336
Resultaat programma	-8.991	-8.720	-8.674	-8.679	-8.518	-8.501
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	394	50	1.300	50	50	50
Incidentele baten	430	50	1.300	50	50	50
Resultaat structureel programma	-9.027	-8.720	-8.674	-8.679	-8.518	-8.501

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over de sportvoorzieningen is minimaal 85%.

Het percentage niet-wekelijks sporters van 19 jaar en ouder is niet meer dan 46%.

Uitvoering

1.1 We behouden het gevarieerde aanbod aan sportmogelijkheden voor de verschillende doelgroepen. We hanteren meer kostendekkende huur voor de velden. We bieden ondersteuning bij trajecten als verduurzaming en gezamenlijke inkoop. Om de exploitatie van de verenigingen gunstig te beïnvloeden geven we verenigingen extra ruimte om extra inkomsten te genereren.

1.2 Samen met de vrijwilligerscentrale 'Etten-Leur voor elkaar' versterken we het vrijwilligerswerk binnen sportclubs en we stimuleren het bemiddelen voor openstaande vacatures binnen sportbesturen. Hiervoor organiseert "Etten-Leur voor elkaar" themabijeenkomsten voor organisaties en verenigingen over het aanbod van cursussen, bemiddelingen en ondersteuning voor vrijwilligers.

Door de coronacrisis werden onder andere centrale bijeenkomsten uitgesteld. In de tweede helft van 2021 brengen we de mogelijkheden van de vrijwilligerscentrale uitdrukkelijk onder de aandacht bij de sportverenigingen.

1.3 Door de inzet van buurtsportcoaches voeren we het activiteitenpakket uit zoals opgenomen in het programma 'Etten-Leur actief'. We leggen hierbij een directe relatie met het lokale Sportakkoord.

1.4 We creëren in gesprek met verenigingen mogelijkheden om senioren, jeugd, inwoners met een beperking en inwoners met een minimum inkomen mee te laten doen. We attenderen daarbij extra op de financiële ondersteuningsmogelijkheden die er zijn voor bepaalde activiteiten.

Doelstelling 2:
Sportverenigingen nemen zelf verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van hun accommodaties.

Uitvoering

2.1 We gaan met de sportverenigingen in gesprek om hen (nog) meer onderhoudstaken zelf uit te laten voeren. We maken daar waar nodig maatwerkafspraken.

2.2 We stimuleren verenigingen om samen te werken op het gebied van inkoop, innovatie en duurzaamheid. We bevorderen de overdracht van bestaande gemeentelijke veldverlichting naar LED verlichting die in eigendom komt van de verenigingen. Dit geldt ook voor zonnepanelen op clubgebouwen en centrale inkoop van afvalinzameling om daarmee kosten te besparen.

In 2021 is het traject van verduurzaming afgerond. Voor de VV Internos en Hockeyclub Etten-Leur realiseren we een oplossing op maat.

2.3 We ondersteunen verenigingen alleen met activiteitsubsidies.

2.4 We bieden verenigingen meer ruimte binnen de bestaande gebruiksregels van het bestemmingsplan opdat zij hun accommodaties intensiever kunnen gebruiken.

Doelstelling 3:
Alle inwoners, in het bijzonder de jeugd, de senioren, inwoners met een beperking en inwoners met een minimum inkomen, kunnen plezier beleven aan cultuur en evenementen.

Uitvoering

3.1 We investeren in het Toeristisch Informatiepunt en het platform van Etten-Leur City App om meer toeristen naar Etten-Leur te trekken en de verblijfsduur van deze toeristen te verlengen.

3.2 We zijn een bruisende gemeente met een grote hoeveelheid verschillende evenementen. Jaarlijks terugkerende evenementen verstrekken we zo mogelijk een meerjarenvergunning. We werken met een evenementenkalender om een zo gevarieerd mogelijk aanbod aan evenementen te krijgen.

Door de coronacrisis kunnen nog steeds veel activiteiten en evenementen niet doorgaan.

3.3 We bieden het primair onderwijs een milieu-educatief programma om zo de kennis over natuur, milieu en duurzaamheid te vergroten.

3.4 Met het project 'gebruiksfunctie Ouderkerkpark' streven we naar een maatschappelijk akkoord door aan het einde van dit project de verantwoordelijkheid voor de uitvoering te laten dragen door verschillende partijen, waaronder de gemeente.

Door een tekort aan capaciteit en de uitvoering van andere projecten kunnen we dit project in september niet oppakken.

3.5 We verstrekken onder voorwaarden subsidies aan organisaties, die activiteiten op het gebied van kunst en cultuur organiseren.

3.6 We zetten de activiteiten van de marktplaats voor cultuur- en natuureducatie (KOEPEL) voort en borgen de kwaliteit van het aanbod.

3.7 We ondersteunen en faciliteren het plan voor meer samenwerking van het Streekmuseum Etten+Leur door het organiseren van een overleg waar museumpartners aan deelnemen.

Doelstelling 4:

Het percentage inwoners dat vindt dat er voldoende groen in de buurt is, is minimaal 86%.

Uitvoertagging

4.1 Het grootschalig onderhoud aan het openbaar groen voeren we hoofdzakelijk uit in combinatie met de planning van weg- en rioolbeheer. Hierbij bekijken we ook of het mogelijk is meer aaneengesloten groen te realiseren.

4.2 We inventariseren het onrechtmatig gebruik van het openbaar groen. Op basis van de resultaten van deze inventarisatie maken we een keuze voor de wijk(en) waar we dit project uitvoeren.

4.3 Om te voorkomen dat het onrechtmatig gebruik opnieuw ontstaat, realiseren we bij de opzet van nieuwe ruimtelijke plannen zo min mogelijk snippergroen en groenstroken langs particuliere percelen, die door de ligging moeilijk te onderhouden zijn en/of waarvan het lijkt dat ze bij andere eigenaren horen.

4.4 Binnen de financiële mogelijkheden zetten we het beheer van het openbaar groen volgens de huidige uitgangspunten voort. Daarbij hebben we meer aandacht voor biodiversiteit, duurzaamheid en klimaatadaptatie.

De onderhoudsbudgetten zijn niet toereikend om het vastgestelde onderhoudsniveau en -ambitie te realiseren. De prijzen van zowel de aannemers als de producten stijgen sneller dan de indexaties. Ook wordt het te onderhouden areaal steeds groter en wordt vaker gestreefd naar een diverse en exclusieve inrichting. De onderhoudsbudgetten groeien niet mee met deze omvang en ambitie. Door vermindering van het beschikbare budget vanaf 2021 komt een aantal werkzaamheden te vervallen of voeren we deze anders of minder frequent uit. Dit heeft gevolgen voor het beeld van de groene openbare ruimte.

4.5 We voeren het onderzoek naar de aanpak van blauwalgen uit in de Westpolderplas.

Door de coronacrisis loopt het blauwalgenonderzoek vertraging op. We verwachten de resultaten eind 2021.

Doelstelling 5:

De score natuur en landschap (Telos¹ duurzaamheidsscore) is minimaal 51.

Uitvoertagging

5.1 Op basis van de Wet natuurbescherming houden we bij besluitvorming en projecten rekening met het natuurbelang.

5.2 We verbeteren de biodiversiteit van het stedelijk gebied.

5.3 We zetten het agrarisch landschapsbeheer voort met de aanleg van erfbeplanting en landschapselementen.

5.4 Samen met het Waterschap Brabantse Delta leggen we nieuwe natuur langs de vaarten aan (ecologische verbindingzones).

¹ Universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling.

Doelstelling 6:**We behouden het bestaande voorzieningenniveau en het aanbod van Nieuwe Nobelaer.****Uitvoering**

6.1 We verstrekken subsidie aan Stichting Nieuwe Nobelaer voor het exploiteren van een openbaar cultureel-artistiek centrum dat voorzieningen bevat op het gebied van kunst- en cultuureducatie, muziekonderwijs, theater, bibliotheek, ruimten/podia voor amateurkunst, festivals en (niet-commerciële) evenementen en ook voorzieningen voor sociaal cultureel en maatschappelijk werk.

6.2 We handhaven de prestatieafspraken die we opnamen in de subsidiebeschikking van 1 juli 2018 tot 1 juli 2022. Bij de ingebruikname van het nieuwe gebouw stellen we een nieuwe subsidiebeschikking op (najaar 2021). Ook leggen we voor 2021 en 2022 een extra taakstelling op.

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma levert de volgende verbonden partij een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling West-Brabants Archief (WBA).

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Nobelaer - exploitatie	We stellen de subsidie voor exploitatie Nobelaer bij op basis van de actuele gegevens. We passen vanaf 1-1-2022 indexering toe, en verlenen in 2023 nog eenmalig € 2,9 miljoen in plaats van € 2,75 miljoen.
2. Nobelaer - huursubsidie	We stellen de huurcompensatie in de subsidie Nobelaer bij op basis van de in de huurovereenkomst opgenomen marktconforme huurprijs.
3. Nobelaer - huur	We stellen de huur voor de Nobelaer bij op basis van de in de huurovereenkomst opgenomen marktconforme huurprijs.
4. Kunst in de Wijk	In 2021 realiseren we geen nieuwe kunstwerken in de wijken.
5. Reserve Cultuur	In 2021 realiseren we geen nieuwe kunstwerken in de wijken. We gebruiken de reserve Cultuur dit jaar niet.
6. Snippergroen	We verkopen dit jaar veel snippergroen.
7. Groenbeheer	We draaien een aantal bezuinigingen in het contract met de WVS terug. We borstelen een extra ronde. Ook stelden we het maaibeeld op sommige locaties bij.
8. Toeristisch actieplan	De opbrengst van de toeristenbelasting is € 82.000. Hiervan geven we op dit moment al € 42.000 uit. De € 40.000 die nu over blijft is te gebruiken voor nieuwe initiatieven om toerisme te bevorderen.
9. Uitstel bezuinigingsvoorstel huurverhoging sportverenigingen	Het uitstel van de huurverhoging van sportparken en sportaccommodaties brengen we ten laste van het herstellfonds 'Vitaal & Veerkrachtig Etten-Leur'.
10. Uitstel bezuinigingsvoorstel onderhoudsvergoeding verenigingen	We stellen de bezuiniging van het niet meer vergoeden van de zelfwerkzaamheid door de sportverenigingen nog een jaar uit. Dit bedrag betalen we uit het herstellfonds 'Vitaal & Veerkrachtig Etten-Leur' (zie programma 0).
11. Bezuiniging beheerkosten wijkgebouwen	We brengen de beheerskosten van de wijkgebouwen terug. We doen een groter beroep op de zelfwerkzaamheid, inzet van vrijwilligers en inwoners, en kijken naar alternatieve doelgroepen die hierin ondersteuning kunnen bieden. Deze besparing was vorig jaar administratief onjuist geboekt op musea. We corrigeren dit nu (zie programma 6).
12. Bezuiniging inzet WVS medewerkers bij musea	De musea ondervonden nadeel door de coronacrisis. We komen hen daarbij tegemoet door niet te bezuinigen op de inzet van WVS medewerkers voor 2022. We brengen deze vergoeding ten laste van de ontvangen coronacompensatie.
13. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

6. Sociaal domein

Wat willen we bereiken?

- We willen dat alle inwoners zoveel mogelijk op een gelijkwaardige manier kunnen meedoen aan de samenleving.
- We willen onze inwoners de mogelijkheden bieden om zo lang mogelijk zelfstandig te wonen in hun eigen omgeving.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. Onze inwoners geven voor onze inspanning om volledig te kunnen deelnemen aan de maatschappij het rapportcijfer van minimaal een 7.
2. Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over het aanbod van welzijnsvoorzieningen (buurtwerk, jongeren- en ouderenvoorzieningen) is minimaal 74%.
3. Het percentage mantelzorgers met hoge belasting is maximaal 30%.
4. Het percentage inwoners dat nauwelijks of geen gevoelens van eenzaamheid ervaart, is minimaal 72%.
5. Het percentage werklozen ten opzichte van de beroepsbevolking is in 2022 maximaal 4,1% (op basis van de juniramingen van het Centraal Planbureau).
6. Het percentage inwoners dat nauwelijks tot geen financiële beperkingen ervaart om deel te nemen aan het maatschappelijk leven is hoger dan 74% (burgerpeiling).

Ontwikkelingen

Een aantal belangrijke onderwerpen lichten we verder toe:

- Wet maatschappelijke ondersteuning;
- jeugd.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Huishoudelijke Ondersteuning

Zoals we al bij de kadernota aangaven, steeg in de eerste maanden van 2021 het aantal inwoners dat een beroep doet op de maatwerkvoorziening Huishoudelijke Ondersteuning. Met de kennis van toen verhoogden we het budget in de eerste bestuursrapportage met € 300.000. Omdat we niet met zekerheid konden aangeven of deze stijging zich het gehele jaar zou doorzetten, hielden we geen rekening met een verdere stijging. Bij de tweede bestuursrapportage 2021 zouden we beoordelen of aanpassing van de begroting noodzakelijk is. We hebben nu de cijfers tot en met augustus. Bij de maatwerkvoorziening Huishoudelijke Ondersteuning blijft het aantal inwoners dat een beroep doet op deze voorziening stijgen met 1% per maand. We verwachten dat deze stijging de komende jaren doorzet. Daarom nemen we voor deze maatwerkvoorziening € 425.000 extra op in de begroting 2021. In 2022 houden we nog rekening met een stijging van 1% per maand (ruim 12% per jaar). Vanaf 2023 houden we rekening met een stijging van 0,5% per maand (ruim 6% per jaar). De oorzaak van deze stijging is de landelijke invoering van het abonnementstarief, waardoor we bij de toegang geen middelen in handen hebben om een inkomenstoets toe te passen. Ook de vergrijzing en het feit dat senioren zoveel mogelijk thuis blijven wonen, zorgen er voor dat de vraag naar Huishoudelijke Ondersteuning blijft toenemen. In de tussentijd gaan we wel onderzoeken welke maatregelen we kunnen nemen om deze kostenstijging te beheersen.

Begeleiding

Bij de eerste bestuursrapportage verhoogden we het budget met € 225.000. Ook hier hielden we geen rekening met een verdere stijging. Tot en met juli 2021 stijgt het aantal cliënten dat gebruik maakt van de maatwerkvoorziening Begeleiding. In augustus 2021 zien we een lichte stabilisatie. De acties, die we inzetten om de taakstellingen te halen, realiseerden we ruim. Ondanks deze besparingen zien we dit niet terug in de kosten van deze voorziening, omdat er nog steeds sprake is van een autonome groei van het aantal inwoners dat hierop een beroep doet.

Op dit moment is onduidelijk of de stabilisatie in augustus 2021, zich voor de resterende maanden van 2021 doorzet en of dat een effect is van de ingezette besparingsmaatregelen. Bij de jaarrekening hopen we hier een duidelijker beeld over te krijgen.

Wanneer we uitgaan van de aantallen in augustus 2021 is het noodzakelijk voor de maatwerkvoorziening Begeleiding structureel € 500.000 extra op te nemen in de begroting.

Persoonsgebonden budget (pgb)

Bij de Wmo maatwerkvoorzieningen hebben inwoners een vrije keuze tussen zorg in natura of

een persoonsgebonden budget. Bij de maatwerkvoorzieningen Huishoudelijke Ondersteuning en Begeleiding zien we in 2021 een verschuiving van een persoonsgebonden budget naar zorg in natura. Daarom verlagen we de begroting op het onderdeel persoonsgebonden budget met € 150.000. Deze verschuiving leidt tot hogere kosten bij zorg in natura voor de voorzieningen Huishoudelijke Ondersteuning en Begeleiding, zoals hierboven beschrijven.

Taakstellingen Wmo maatwerkvoorziening Begeleiding

In de begroting 2021 namen we voor de maatwerkvoorziening Begeleiding een taakstelling op van € 215.000. De acties op diverse onderdelen leverden tot op heden (en doorgerekend tot en met december 2021) een positief resultaat op van ruim € 400.000. We behaalden deze taakstelling ruim.

Woonvoorzieningen

Ook bij de woonvoorzieningen stijgt het aantal inwoners dat hierop een beroep doet. De oorzaak is de vergrijzing van Etten-Leur en het steeds langer zelfstandig blijven wonen van ouderen. Ook de invoering van het abonnementstarief en jurisprudentie zorgen er voor dat inwoners meer een beroep doen op de Wmo in plaats van zelf de verantwoordelijkheid te nemen hun woning aan te passen aan hun leefsituatie.

Tot op heden namen we ook geen bedragen op in de begroting voor grote woningaanpassingen. De afgelopen drie jaar werden we jaarlijks geconfronteerd met 1 tot 2 grote woningaanpassingen. Daarom nemen we vanaf 2022 structureel een bedrag van € 40.000 op voor minimaal 1 grote woningaanpassing.

Beschermd Wonen

Met ingang van 1 januari 2022 vindt de doordecentralisatie van Wmo Beschermd Wonen plaats. Dit betekent dat de huidige constructie van centrumgemeente (Breda) vervalt en dat iedere gemeente zelf, zowel inhoudelijk als financieel, verantwoordelijk wordt voor deze taken. In maart 2021 stelde de gemeenteraad hiervoor het regionale beleidskader Beschermd Wonen vast. In dit beleidskader staat dat we ook vanaf 2022 regionaal blijven samenwerken met het uitgangspunt dat we eenzelfde constructie blijven hanteren zoals nu het geval is (Breda als centrumgemeente). De afspraken voor deze samenwerking leggen we vast in een lichte gemeenschappelijke regeling. Deze gemeenschappelijke regeling leggen we ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad in december 2021.

Wet Jeugdzorg

Jeugdzorg 2021 en volgende jaren

Op dit moment verwachten we dat we in 2021 de jeugdzorg kunnen uitvoeren binnen de in de begroting opgenomen middelen voor jeugdzorg.

In 2022 compenseert het Rijk de gemeenten aanzienlijk om tekorten, die ontstonden in de gemeentebegrotingen als gevolg van de uitgaven voor de jeugdzorg, op orde te krijgen. Voor de

Etten-Leur gaat het voor 2022 om ruim € 3,9 miljoen. Hiervan is € 675.000 eerder verwerkt in de begroting 2021. Het restant van deze extra middelen (€ 3,2 miljoen) zetten we voorlopig, volgens het advies van de VNG, op een stelpost.

De regio West Brabant West werkt momenteel aan een nieuwe regiovisie Jeugdzorg 2022-2025 en een notitie om de knelpunten in de Jeugdzorg aan te pakken. Onderwerpen hierbij zijn de wachtlijsten bij de Gecertificeerde Instellingen en gespecialiseerde jeugdzorg, een voldoende divers zorglandschap en voldoende en passende woonzorgvormen. Deze onderwerpen komen in de Inkoopstrategie voor 2023 en volgende jaren. Deze ronden we af in het eerste kwartaal 2022. Op basis hiervan komen we met de regio West Brabant West met concrete voorstellen voor de besteding van de extra ontvangen middelen. We houden hierbij ook rekening met alle andere uitgaven van de gemeente. De verwerking hiervan vindt na een integrale gemeentebrede afweging plaats in de kadernota 2023-2026/eerste bestuursrapportage 2022.

Jeugdbescherming Brabant (JBB)

De Jeugdbescherming en jeugdreclassering (uitgevoerd door de Gecertificeerde Instellingen) staan onder druk in ons jeugdzorgstelsel. Dit uit zich onder andere in een instroom- en opnamestop bij JBB. Ook financieel verkeren de Gecertificeerde Instellingen in zwaar weer. Daarom besloten de gemeenten in Noord-Brabant extra geld voor de Gecertificeerde Instellingen beschikbaar te stellen om te komen tot kostendekkende tarieven. Ook verstrekken we een zogenaamde risico-opslag en een transitievergoeding om de werkdruk bij jeugdbeschermers te verlagen en de bedrijfsvoering op orde te krijgen. Met de transitievergoeding stellen we voor JBB een toekomstbestendig transformatieplan op.

Taakstelling Jeugdzorg

In de begroting 2020 namen we voor de Jeugdzorg een taakstelling op van € 335.000. De daarvoor uitgevoerde maatregelen leveren tot op heden € 178.000 op. We verwachten het restant nog in 2021 geheel of gedeeltelijk te realiseren. Het resultaat van de taakstelling verantwoorden we bij de jaarrekening over 2021.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1: Onze inwoners geven voor onze inspanning om volledig te kunnen deelnemen aan de maatschappij het rapportcijfer van minimaal een 7.

1.1 We organiseren dat onze inwoners de juiste zorg en ondersteuning krijgen op het juiste moment.

1.2 We werken integraal en verbinden zowel lokaal als regionaal de stelsels op het gebied van Jeugdzorg, Wet maatschappelijke ondersteuning en Participatiewet.

1.3 We leren onze professionals om domein overstijgend te signaleren, uit te vragen en te handelen.

1.4 We voeren de deelprogramma's (regionale voorzieningen en toegang) uit van het regionale projectplan voor de nieuwe taken van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang.

1.5 We voeren samen met onze partners de opgaven uit van de bestuursopdracht wonen, zorg en welzijn.

1.6 We voeren de regiovisie jeugdhulpregio West Brabant West 2022–2025 uit.

Doelstelling 2: Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over het aanbod van welzijnsvoorzieningen (buurtwerk, jongeren- en ouderenvoorzieningen) is minimaal 74%.

2.1 We behouden het hoge voorzieningenniveau in de wijken en organiseren activiteiten om onze kwetsbare inwoners op een laagdrempelige wijze mee te kunnen laten doen.

2.2 We stellen in 2021 een nieuw plan van aanpak vast om van Etten-Leur een dementievriendelijke gemeente te maken.

2.3 We voeren de activiteiten uit van het vastgestelde plan van aanpak voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar. We maken hiervoor prestatieafspraken met organisaties die de activiteiten voor jongeren organiseren. Mede door de ervaringen opgedaan tijdens de coronacrisis, gaan we samen met het jongerenwerk de gewenste aard en omvang van hun inzet in beeld brengen en daarover een besluit nemen.

Doelstelling 3: Het percentage mantelzorgers met hoge belasting is maximaal 30%.

3.1 We ondersteunen mantelzorgers door subsidiëring van het steunpunt mantelzorg voor activiteiten zoals vriendendienst, cursussen en trainingen, buddyzorg, vrijwillige thuishulp en ondersteuningsgroepen.

3.2 We waarderen mantelzorgers door het verstrekken van een mantelzorgwaardering en het organiseren van de week van de mantelzorger.

Doelstelling 4: Het percentage inwoners dat nauwelijks of geen gevoelens van eenzaamheid ervaart, is minimaal 72%.

4.1 We voeren het plan van aanpak uit om eenzaamheidsproblematiek aan te pakken. Dit doen we samen met onze inwoners en overige partners. In dit plan van aanpak hebben we aandacht voor preventie (vroegsignalering-preventie akkoord), ondersteuning en activiteiten voor eenzame en kwetsbare inwoners. We sluiten aan bij de vijf pijlers van het landelijke VWS-programma 'Eén tegen eenzaamheid'.

Doelstelling 5: Het percentage werklozen ten opzichte van de beroepsbevolking is in 2022 maximaal 4,1% (op basis van de juniramingen van het Centraal Planbureau).

5.1 We stimuleren een goede samenwerking tussen gemeente, (voortgezet) onderwijs en bedrijfsleven om schoolverlaters zoveel mogelijk direct door te laten stromen naar de arbeidsmarkt. We voeren daarvoor het bestaande project 'Werken aan onderwijs' uit.

5.2 We voeren het bestaande beleid van de Participatiewet uit en zetten daarbij de samenwerking met het lokale bedrijfsleven in het project 'Werk aan werk' voort.

5.3 Samen met het regionale bedrijfsleven en het onderwijs geven we door het regionale actieplan 'Perspectief op Werk' een extra impuls aan personen die niet zelfstandig de weg naar werk vinden.

5.4 We voeren het regionale actieprogramma 'Werken aan een krachtige regio' uit samen met het bedrijfsleven en onderwijs om de afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Doelstelling 6: Het percentage inwoners dat nauwelijks tot geen financiële beperkingen ervaart om deel te nemen aan het maatschappelijk leven is hoger dan 74% (burgerpeiling).

6.1 We voeren het regionaal armoedebelidsplan uit. We handhaven de 120%-norm en hebben aandacht voor armoede bij gezinnen met kinderen.

6.2 We voeren in regionaal verband een project vroegsignalering schulden uit om problematische schuldsituaties te voorkomen.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting	Ambitie 2022
Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor de inspanning van de gemeente om inwoners volledig te laten deelnemen aan de maatschappij	2019	6,76	6,82	7,0
Percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over het aanbod van welzijnsvoorzieningen (buurtwerk, jongeren- en ouderenvoorzieningen e.d.)	2019	73	72	74 ¹
Percentage werklozen ten opzichte van de beroepsbevolking	2020	3,5	3,5	4,1
Het percentage mantelzorgers met hoge belasting ²	2018	31	31	30
Het percentage inwoners dat nauwelijks of geen gevoelens van eenzaamheid ervaart ²	2018	61	58	72
Het percentage inwoners dat nauwelijks tot geen financiële beperkingen ervaart om deel te nemen aan het maatschappelijk leven	2019	74	76	74
Aantal personen per 1.000 inwoners met bijstandsuitkering (18 jaar en ouder) (BBV)	2020	27,2	38,0	28,1
Wmo-cliënten met een maatwerk arrangement per 10.000 inwoners	2020	740	720	720
Percentage kinderen in armoede (BBV)	2019	5,0	5,0	5,0
Percentage jeugdwerkloosheid (BBV)	2019	1,00	1,00	1,00
Jongeren met jeugdhulp (BBV)	2020	12,7	12,9	10,4
Jongeren met jeugdreclassering (BBV)	2019	0,4	0,3	0,4
Jongeren met jeugdbescherming (BBV)	2019	0,9	1,0	0,8
Het aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar (BBV)	2020	-	11,8	12,0
Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar (BBV)	2020	659,1	658,6	665,6

¹ Het uitgangspunt is het behoud van bestaande welzijnsvoorzieningen.

² Burgerpeiling 2019

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Jeugdzorg: Gecertificeerde instellingen	-123	-62	-64	-61	-63
2. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Begeleiding	-500	-500	-500	-500	-500
3. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Huishoudelijke ondersteuning	-425	-850	-1.075	-1.300	-1.525
4. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Persoonsgebonden Budget	150	150	150	150	150
5. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Woonvoorzieningen	-40	-40	-40	-40	-40
6. Welzijn: corona	-291	0	0	0	0
7. Beschermd wonen	85	0	0	0	0
8. Vluchtelingenwerk	0	-65	-65	-65	-65
9. Wet Inburgering	0	190	285	309	309
10. Wet Inburgering - Werkplein	0	-190	-285	-309	-309
11. Werkvoorzieningschap (WVS)	260	-41	8	13	47
12. Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)	1.107	0	0	0	0
13. Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)	-1.107	0	0	0	0
14. BUIG-budget	-207	358	937	1.274	1.620
15. Werkplein: inkomen	216	-358	-937	-1.274	-1.620
16. Werkplein: uitvoeringskosten	60	-56	-71	-90	-137
17. Werkplein: Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	57	0	0	0	0
18. Werkplein: Werk en Participatie	0	49	43	35	-4
20. Taakstelling accommodaties	-66	0	0	0	0
21. Bezuiniging beheerkosten wijkgebouwen	0	0	120	120	120
22. Bezuiniging subsidies	57	-57	0	0	0
23. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	-57	57	0	0	0
24. Bezuiniging exploitatievergoeding wijkgebouwen	0	-45	0	0	0
25. Overig	109	-41	-50	-43	-54
Totaal wijzigingen	-715	-1.501	-1.544	-1.781	-2.071

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

6. Sociaal domein (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	53.685	54.239	54.058	55.037	56.018	56.903
Baten	15.506	13.585	12.531	13.210	13.575	13.924
Totaal saldo van baten en lasten programma	-38.179	-40.653	-41.528	-41.828	-42.443	-42.979
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	26	57	-	-	-	-
Onttrekking reserves	215	117	57	-	-	-
Resultaat programma	-37.990	-40.593	-41.471	-41.828	-42.443	-42.979
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	9.451	1.306	-	-	-	-
Incidentele baten	9.246	1.206	-	-	-	-
Resultaat structureel programma	-37.785	-40.493	-41.471	-41.828	-42.443	-42.979

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:
Onze inwoners geven voor onze inspanning om volledig te kunnen deelnemen aan de maatschappij het rapportcijfer van minimaal een 7.

Uitvoering

1.1 We organiseren dat onze inwoners de juiste zorg en ondersteuning krijgen op het juiste moment.

1.2 We werken integraal en verbinden zowel lokaal als regionaal de stelsels op het gebied van Jeugdzorg, Wet maatschappelijke ondersteuning en Participatiewet.

1.3 We leren onze professionals om domein overstijgend te signaleren, uit te vragen en te handelen.

1.4 We evalueren het Multidisciplinair Team Zorg en Veiligheid voor complexe, domein overstijgende situaties, die stagneren en/of dreigen te escaleren.

1.5 We voeren de deelprogramma's (regionale voorzieningen en toegang) uit van het regionale projectplan voor de nieuwe taken van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang.

We voeren de deelprojecten 'Toegang', 'Bekostiging/financiering', 'Monitoring' en 'Samenwerking en juridische structuur' nog steeds uit.

1.6 We organiseren samen met onze partners en inwoners dat zorgelijke situaties zo vroeg mogelijk kunnen worden gesignaleerd met één meldpunt.

1.7 We voeren samen met onze partners de opgaven uit van de bestuursopdracht wonen, zorg en welzijn.

Door de coronacrisis en personeelwisselingen bij onze zorgaanbieders is de opdracht om te komen tot geclusterde woon/zorg-vormen vertraagd. We starten dit overleg opnieuw op.

Doelstelling 2:
Het percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over het aanbod van welzijnsvoorzieningen (buurtwerk, jongeren- en ouderenvoorzieningen) is minimaal 74%.

Uitvoering

2.1 We behouden het hoge voorzieningenniveau in de wijken en organiseren activiteiten om onze kwetsbare inwoners op een laagdrempelige wijze mee te kunnen laten doen.

2.2 We voeren de activiteiten uit van het vastgestelde plan van aanpak Dementievriendelijke gemeente (2019 tot en met 2021).

2.3 We voeren de activiteiten uit van het vastgestelde plan van aanpak voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar. We maken hiervoor prestatieafspraken met organisaties die de activiteiten voor jongeren organiseren. Er is een bezuinigingsvoorstel waardoor bij Surplus/Jongerenwerk minder ruimte is om deze activiteit uit te voeren.

Het organiseren van activiteiten maakt integraal onderdeel uit van het jeugd- en jongerenwerk. In de coronaperiode is ingezet op ruim 80 activiteiten. In de loop van 2021 herijken wij aard, inzet en omvang van het jongerenwerk.

Doelstelling 3:
Het percentage mantelzorgers met hoge belasting is maximaal 30%.

Uitvoering

3.1 We ondersteunen mantelzorgers door subsidiëring van het steunpunt mantelzorg voor activiteiten zoals vriendendienst, cursussen en trainingen, buddyzorg, vrijwillige thuishulp en ondersteuningsgroepen.

Binnen de corona mogelijkheden ondersteunen we mantelzorgers. We hopen in het najaar 2021 zoveel mogelijk activiteiten door te laten gaan, inclusief de organisatie van de dag van de mantelzorg.

3.2 We waarderen mantelzorgers door het verstrekken van een mantelzorgwaardering en het organiseren van de week van de mantelzorger.

Doelstelling 4:

Het percentage inwoners dat nauwelijks of geen gevoelens van eenzaamheid ervaart, is minimaal 72%.

Uitvoeringrichting

4.1 We voeren het plan van aanpak uit om eenzaamheidsproblematiek aan te pakken. Dit doen we samen met onze inwoners en overige partners. In dit plan van aanpak hebben we aandacht voor preventie (vroegsignalering), ondersteuning en activiteiten voor eenzame en kwetsbare inwoners.

Doelstelling 5:

Het percentage werklozen ten opzichte van de beroepsbevolking is in 2021 maximaal 5,9% (op basis van septemberramingen Centraal Planbureau 2020/2021).

Uitvoeringrichting

5.1 We stimuleren een goede samenwerking tussen gemeente, (voortgezet) onderwijs en bedrijfsleven om schoolverlaters zoveel mogelijk direct door te laten stromen naar de arbeidsmarkt. We voeren daarvoor het bestaande project 'Werken aan onderwijs' uit.

5.2 We voeren het bestaande beleid van de Participatiewet uit en zetten daarbij de samenwerking met het lokale bedrijfsleven in het project 'Werk aan werk' voort.

5.3 Samen met het regionale bedrijfsleven en het onderwijs geven we door het regionale actieplan 'Perspectief op Werk' een extra impuls aan personen die niet zelfstandig de weg naar werk vinden.

5.4 We voeren het regionale actieprogramma 'Werken aan een krachtige regio' uit samen met het bedrijfsleven en onderwijs om de afstemming tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Doelstelling 6:

Het percentage inwoners dat nauwelijks tot geen financiële beperkingen ervaart om deel te nemen aan het maatschappelijk leven is hoger dan 74% (burgerpeiling).

Uitvoeringrichting

6.1 We voeren het regionaal armoedebeleidsplan uit. We houden rekening met de resultaten van het Rekenkameronderzoek. We handhaven de 120%-norm en hebben aandacht voor armoede bij gezinnen met kinderen.

6.2 We voeren in regionaal verband een project vroegsignalering schulden uit om problematische schuldsituaties te voorkomen.

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap West Noord-Brabant (WVS);
- Gemeenschappelijke Regeling Intergemeentelijke Sociale Dienst Werkplein Hart van West-Brabant;
- Gemeenschappelijke Regeling voor Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Meldpunt Crisiszorg West-Brabant.

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Jeugdzorg: Gecertificeerde instellingen	We stellen aan de Gecertificeerde Instellingen, waaronder Jeugdbescherming Brabant, extra geld beschikbaar om te komen tot kostendekkende tarieven. We betalen dit van het extra geld dat we van het Rijk voor Jeugdzorg ontvangen (programma 0).
2. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Begeleiding	Meer inwoners doen een beroep op de maatwerkvoorziening Begeleiding. Dit komt door de vergrijzing en door het meer en langer zelfstandig blijven wonen van ouderen. Ook gaan we ervan uit dat er sprake is van een inhaalslag door corona.
3. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Huishoudelijke ondersteuning	Meer inwoners doen een beroep op de maatwerkvoorziening Huishoudelijke Ondersteuning. Dit komt door de vergrijzing en door het meer en langer zelfstandig blijven wonen van ouderen, maar vooral ook door de landelijke maatregel van het abonnementstarief.
4. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Persoonsgebonden Budget	Er vindt (gedeeltelijk) een verschuiving plaats van het Persoonsgebonden budget (pgb) naar Zorg in natura met name bij de maatwerkvoorzieningen Begeleiding en Huishoudelijke Ondersteuning.
5. Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo): Woonvoorzieningen	Meer inwoners doen een beroep op de woonvoorzieningen. Dit komt door de vergrijzing en door het meer en langer zelfstandig blijven wonen van ouderen. Ook het abonnementstarief en uitspraken van de Centrale Raad van Beroep leiden tot stijging van de woonvoorzieningen.
6. Welzijn: corona	Op de programma's 5,6 en 7 verantwoorden we diverse incidentele uitgaven door de coronacrisis. Deze uitgaven betalen we uit de ontvangen coronacompensatie op programma 0. Op programma 6 zetten we deze coronacompensatie gedeeltelijk in voor de vangnetregeling subsidies (€ 26.000), de meerkostenregeling corona voor het jaar 2021 (€ 149.000), de extra inzet van de jongerenwerker (€ 86.000) en extra budget voor de mantelzorgwaardering (€ 30.000).
7. Beschermd wonen	Binnen de regio Breda spraken we met elkaar af om vanaf 2021 financieel solidair te zijn en gezamenlijk de doordecentralisatie van Beschermd Wonen voor te bereiden. In de begroting namen we € 85.000 op om het financiële risico van centrumgemeente Breda af te dekken. Omdat Breda extra geld ontving van het Rijk, is er geen sprake van een financieel tekort. Hierdoor valt dit bedrag vrij.
8. Vluchtelingenwerk	Tot nu toe maakten we jaarlijks afspraken met het Vluchtelingenwerk over hun inzet. Vanaf 2022 verloopt dit structureel via het Werkplein.
9. Wet Inburgering	Van het Rijk ontvangen we geld voor de uitvoering van de Wet Inburgering.
10. Wet Inburgering - Werkplein	Op 1-1-2022 treedt de Wet Inburgering in werking. Het Werkplein voert deze wet uit. Op basis van de begrote kosten voor inburgering, betalen dit geld door aan het Werkplein.
11. Werkvoorzieningschap (WVS)	WVS ontving in 2021 van het UWV een compensatievergoeding voor de verstrekte transitievergoedingen. Deze wordt naar rato aan de WVS-gemeenten uitbetaald. In 2022 nemen de loonkosten voor de doelgroep van de sociale werkvoorziening door CAO aanpassingen naar verwachting sterker toe dan de subsidie die we van het Rijk ontvangen.
12. Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)	We ontvingen een tweede en derde voorschot voor de uitvoering van de Tozo.
13. Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo)	De ontvangen voorschotten voor de uitvoering van Tozo betalen we door aan het Werkplein.
14. BUIG-budget	We verwerken het definitieve BUIG-budget 2021. Volgens landelijke prognoses stijgen de uitkeringslasten in de komende jaren. Naar verwachting neemt dan ook het BUIG-budget toe. Deze verwachte stijging nemen we budgetneutraal op in de begroting.
15. Werkplein: inkomen	We passen de begroting van het Werkplein aan door hogere uitkeringslasten. Het aantal uitkeringsgerechtigden nam toe door de coronacrisis. De oorspronkelijke begroting van het Werkplein was opgesteld voor het uitbreken van de coronacrisis. Over de periode van september 2020 tot mei 2021 realiseerde het Werkplein in opdracht van de gemeente 21 extra plaatsingen. Dat levert een besparing op de uitkeringslasten op van ruim € 250.000. Hiermee is de taakstelling op de uitkeringslasten gerealiseerd. Per saldo resteert een positief resultaat in 2021 op het product Inkomen van € 216.000. Op basis van de prognoses van het Centraal Planbureau verwachten we in de komende jaren een stijging van het aantal bijstandsgerechtigden. Het Werkplein houdt hier in haar begroting rekening mee. Ook verwachten we een indexatie van de uitkeringsnormen.
16. Werkplein: uitvoeringskosten	In 2021 vallen de uitvoeringskosten lager uit dan verwacht. Door de coronacrisis en de toename van nieuwe doelgroepen neemt het klantenbestand van het Werkplein in de komende jaren toe. Het Werkplein moet daarvoor de personele formatie verhogen. Hierdoor stijgen de uitvoeringskosten.
17. Werkplein: Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)	De kosten voor de TONK-regeling vallen lager uit dan de ontvangen rijksbijdrage.
18. Werkplein: Werk en Participatie	De gemeente krijgt van het Rijk een hogere bijdrage voor de begeleiding van de doelgroepen van de Participatiewet. Volgens de geldende afspraken betalen wij deze bijdrage één-op-één door aan het Werkplein.
20. Taakstelling accommodaties	De taakstelling op accommodaties is niet behaald. We konden geen panden afstoten.

Onderwerp	Toelichting
21. Bezuiniging beheerkosten wijkgebouwen	We brengen de beheerskosten van de wijkgebouwen terug. We doen een groter beroep op de zelfwerkzaamheid, inzet van vrijwilligers en inwoners, en kijken naar alternatieve doelgroepen die hierin ondersteuning kunnen bieden. Deze besparing was vorig jaar administratief onjuist geboekt op musea. We corrigeren dit nu (zie programma 5).
22. Bezuiniging subsidies	Tijdens de behandeling van de kadernota is toegezegd om de beoogde bezuiniging op subsidies van 25% terug te draaien naar 10%. Subsidies die voor 2021 zijn toegekend voor activiteiten, maar niet zijn uitgegeven door de coronamaatregelen schuiven we door naar 2022.
23. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	Tijdens de behandeling van de kadernota is toegezegd om de beoogde bezuiniging op subsidies van 25% terug te draaien naar 10%. Subsidies die voor 2021 zijn toegekend voor activiteiten, maar niet zijn uitgegeven door de coronamaatregelen schuiven we door naar 2022.
24. Bezuiniging exploitatievergoeding wijkgebouwen	De wijkgebouwen ondervonden nadeel door de coronacrisis. We komen hen daarbij tegemoet door niet te bezuinigen op de exploitatievergoeding voor 2022. We brengen deze vergoeding ten laste van de ontvangen coronacompensatie.
25. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

7. Volksgezondheid en milieu

Wat willen we bereiken?

Een duurzame en gezonde leefomgeving creëren en behouden.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. Minder dan 45 % van de inwoners van 19 jaar en ouder heeft een Body Mass Index (BMI) van 25 en hoger.
Minder dan 42 % van de inwoners van 19 jaar en ouder heeft een hoge emotionele/sociale eenzaamheidscore.
2. We beheren de gemeentelijke riool- en watervoorziening doelmatig en duurzaam om het (afval)watersysteem toekomstbestendig te maken.
3. De omvang huishoudelijk restafval (fijn afval) bedraagt maximaal 100 kg per inwoner.
4. De duurzaamheidsscore volgens TELOS³ duurzaamheidsmonitor bedraagt minimaal 48,5 (schaal 1-100).
5. In 2030 wordt in West-Brabant 2,2 TWh grootschalig en 0,5 TWh kleinschalig aan duurzame elektriciteit opgewekt.
6. In 2030 zoveel als mogelijk woningen gereed of geïsoleerd te hebben voor de overstap naar een alternatief voor aardgas.

---

³ universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling

Ontwikkelingen

Regionale Energiestrategie (RES)

In het voorjaar 2021 werd de RES West-Brabant vastgesteld. Daarin staat hoeveel duurzame elektriciteit we in West-Brabant in 2030 willen opwekken. Ook is een inventarisatie van de warmtebronnen in onze regio gedaan.

De bijdrage van Etten-Leur voor de RES bestaat uit de vierde windmolen aan de Groene Dijk, Hoge Zijpolder en een forse uitbreiding van zonnepanelen op daken van woningen en bedrijven. Door problemen met de capaciteit op het elektriciteitsnetwerk bespreken we ontwikkelingen altijd en in een vroeg stadium met netbeheerder Enexis.

Transitievisie Warmte (TvW)

In het najaar van 2021 stelt de gemeenteraad de TvW voor Etten-Leur vast. Daarin is de route naar een aardgasvrije bebouwde omgeving beschreven. We gaan op wijkniveau aan de slag met het isoleren van woningen. Ook stellen we hybride oplossingen voor het verwarmen van woningen voor. We onderzoeken waar we kleinschalige gezamenlijke verwarmingssystemen kunnen toepassen. Alle activiteiten vinden tot 2030 plaats.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1:

Minder dan 45 % van de inwoners van 19 jaar en ouder heeft een Body Mass Index (BMI) van 25 en hoger.

Minder dan 42 % van de inwoners van 19 jaar en ouder heeft een hoge emotionele/ sociale eenzaamheidsscore.

1.1 We zetten samen met partners per wijk een netwerk op. De deelnemers helpen inwoners met het aanpakken van overgewicht, bewegingsarmoede, alcohol- en/of drugsproblemen en sociaal isolement. Het doel is gedrag te veranderen. Ook organiseren zij activiteiten ter preventie.

1.2 We starten met de gefaseerde introductie van de aanbevelingen voor inwoners om op wijkniveau te komen tot een leefomgeving die de gezondheid van de bewoners beschermt, bewaakt en bevordert.

1.3 We verlenen medewerking aan de Stichting Hartveilig Etten-Leur zodat we ook in 2022 over een dekkend AED netwerk (gebaseerd op het principe van de zes minutenzone) beschikken.

Doelstelling 2: We beheren de gemeentelijke riool- en watervoorziening doelmatig en duurzaam om het (afval)watersysteem toekomstbestendig te maken.

2.1 We starten een onderzoek welke aanvullende maatregelen nodig zijn om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen en schade te voorkomen, weg te nemen of minstens te beperken. We houden daar bij elke reconstructie rekening mee.

2.2 We werken samen met onze partners aan de verbetering van de waterhuishouding op het bedrijventerrein 'Vosdonk'. We verwachten dat de uitvoering op zijn vroegst in 2023 start. Voordat de uitvoering kan plaatsvinden, is akkoord van Waterschap Brabantse Delta nodig voor aanvullend budget. Als dat akkoord is spreken we met Prorail om een duiker onder het spoor aan te leggen. Ook moeten we een projectplanprocedure doorlopen (Waterwet) bij Waterschap Brabantse Delta. Pas daarna kunnen we het project voor uitvoering voorbereiden en aanbesteden.

Doelstelling 3: De omvang huishoudelijk restafval (fijn afval) bedraagt maximaal 100 kg per inwoner.

3.1 We zamelen het huishoudelijk afval gescheiden in en bestrijden zwerfafval actief.

3.2 We kiezen voor een aanpak met aandacht voor preventie en toezicht op zwerfafval en illegaal storten. Dit doen we in samenwerking met de gemeente Breda.

3.3 Vanaf juli 2022 moeten inwoners verpakkingsafval van plastic, blik en drinkpakken (PBD) zelf brengen naar ondergrondse perscontainers in de wijken. De huis-aan-huis inzameling hiervoor stopt op dat moment.

Doelstelling 4:

De duurzaamheidsscore volgens TELOS¹ duurzaamheidsmonitor bedraagt minimaal 48,5 (schaal 1-100).

4.1 Op 1 juli 2022 zijn we voor het onderdeel milieu en duurzaamheid voorbereid op de Omgevingswet.

4.2 De ambities en doelstellingen voor milieu en duurzaamheid zijn opgenomen in de Omgevingsvisie.

4.3 We voeren het gemeentelijk saneringsprogramma geluid uit.

4.4 We stellen voor de externe veiligheid aandachtsgebieden voor risicobronnen vast. Het gaat om (bedrijfsmatige) activiteiten waar de omgeving risico en hinder van kan ondervinden. De vaststelling vindt plaats voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

4.5 We nemen maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering te bestrijden. We doen dit aan de hand van een uitvoeringsprogramma.

4.6 We stellen in overleg met partners een 'Transitievisie warmte' voor de gehele gemeente op.

Doelstelling 5:

In 2030 wordt in West-Brabant 2,2 TWh grootschalig en 0,5 TWh kleinschalig aan duurzame elektriciteit opgewekt

5.1 We stellen programma's en actieplannen op. Daarbij betrekken we netbeheerder Enexis, bedrijven en lokale initiatieven. Het doel is om de lokale opgave uit de Regionale Energie Strategie vóór 2030 te halen.

---

¹ Universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling

5.2 Als onderdeel van de Omgevingsvisie stellen we beleid voor zonneparken en windmolens vast.

Doelstelling 6:

In 2030 zoveel als mogelijk woningen gereed of geïsoleerd te hebben voor de overstap naar een alternatief voor aardgas.

6.1 We organiseren wijkacties om isolatie van woningen op het benodigde niveau te brengen.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting	Ambitie 2022
Percentage inwoners van 19 jaar en ouder met een Body Mass Index (BMI) van 25 kg/m ²	2016	50,1	45,6	45
Percentage inwoners van 19 jaar en ouder met een hoge emotionele/sociale eenzaamheidsscore	2016	38,6	44,6	42
Omvang huishoudelijk restafval in kg/inwoner (fijn afval) (BBV)	2019	102	94	100
Duurzaamheidsscore (score 1-100) (Telos duurzaamheidsmonitor) ¹	2019	51	48,5	48,5
Hoeveelheid hernieuwbare energie (BBV) ²	2018	15,9	18,6	30

¹ Telos - universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling

² De indicator op Waarstaatjegemeente.nl is gedateerd; volgens recente gegevens is het percentage al 28 %.

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Afval	-303	74	-4	-6	69
2. Uitstel bezuinigingsvoorstel afval	-115	-58	0	0	0
3. Inzetten van afvalcoaches	0	-80	-80	-80	-80
4. Hogere opbrengst oud papier, plastic, blik en drankkartons	170	0	0	0	0
5. Afval, mutatie voorziening	57	0	0	0	0
6. Riolering	-100	0	0	0	0
7. Riolering - minder uitbestede werkzaamheden	71	0	0	0	0
8. Riolering - inzet voorziening	29	0	0	0	0
9. Bestrijding eikenprocessierups	-70	0	0	0	0
10. Milieu, bijdrage OMWB	75	75	75	75	75
11. Duurzaamheid, Transitievisie Warmte	100	-100	0	0	0
12. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	-100	100	0	0	0
13. Duurzaamheid	1.534	0	0	0	0
14. Duurzaamheid	-1.534	0	0	0	0
15. Compensabele BTW afval en riolering	0	-255	-250	-280	-330
16. Overig	-67	-78	-51	-53	-52
Totaal wijzigingen	-253	-321	-310	-344	-318

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

7. Volksgezondheid en milieu (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	13.845	12.771	12.520	12.453	12.657	12.740
Baten	12.946	12.052	11.532	11.652	11.769	11.861
Totaal saldo van baten en lasten programma	-899	-720	-988	-802	-888	-880
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	-	100	-	-	-	-
Onttrekking reserves	-	-	100	-	-	-
Resultaat programma	-899	-820	-888	-802	-888	-880
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	-	-	-	-	-	-
Incidentele baten	-	-	-	-	-	-
Resultaat structureel programma	-899	-820	-888	-802	-888	-880

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

Minder dan 45 % van de inwoners van 19 jaar en ouder heeft een Body Mass Index (BMI) van 25 kg/m² en hoger.

Minder dan 42 % van de inwoners van 19 jaar en ouder heeft een hoge emotionele/sociale eenzaamheidsscore.

Uitvoering

1.1 We zetten samen met partners per wijk een netwerk op. De deelnemers helpen inwoners met overgewicht, bewegingsarmoede, alcohol- en/of drugsproblemen en sociaal isolement hun gedrag te veranderen en organiseren activiteiten ter preventie.

We liepen vertraging op bij de uitwerking door de coronacrisis. Inmiddels zijn wel weer stappen gezet.

1.2 We starten met de gefaseerde introductie van de aanbevelingen voor inwoners om op wijkniveau te komen tot een leefomgeving die de gezondheid van de bewoners beschermt, bewaakt en bevordert.

We liepen vertraging op bij de uitwerking door de coronacrisis. Inmiddels zijn wel weer stappen gezet.

1.3 We verlenen medewerking aan de Stichting Hartveilig Etten-Leur om eind 2021 over een dekkend AED netwerk (gebaseerd op het principe van de zes minutenzone) te beschikken.

Doelstelling 2:
We beheren de gemeentelijke riool- en watervoorziening doelmatig en duurzaam om het (afval)watersysteem toekomstbestendig te maken.

Uitvoering

2.1 We starten een onderzoek naar welke aanvullende maatregelen nodig zijn om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen en schade te voorkomen, weg te nemen of minstens te beperken.

2.2 We starten samen met onze partners met de verbetering van de waterhuishouding op het bedrijventerrein 'Vosdonk'.

We kunnen nog niet aangeven wanneer de uitvoering zal starten. Er is veel samenhang met andere projecten: de aanpak van de N640 en het aanleggen van een onderdoorgang voor water onder het spoor. We hebben inmiddels bestuurlijk overleg met Prorail, gemeenten en Waterschap om dit proces te versnellen.

Doelstelling 3:
De omvang huishoudelijk restafval (fijn afval) bedraagt maximaal 100 kg per inwoner.

Uitvoering

3.1 We zamelen het huishoudelijk afval gescheiden in en bestrijden zwerfafval actief.

3.2 We zetten in op preventie en toezicht op zwerfafval en illegaal storten.

Doelstelling 4:
De duurzaamheidsscore volgens TELOS' duurzaamheidsmonitor bedraagt minimaal 48,5 (schaal 1-100).

Uitvoering

4.1 Op 1 januari 2022 voldoen we aan de, vanaf dat moment geldende, milieuregels uit de Omgevingswet.

4.2 We herzien de bodembeheernota.

De herziening is gepland voor najaar 2021.

4.3 We voeren het gemeentelijk saneringsprogramma geluid uit.

4.4 In het kader van externe veiligheid stellen we aandachtsgebieden voor risicobronnen vast.

4.5 We stellen in overleg met partners een uitvoeringsprogramma met maatregelen voor de bestrijding van de gevolgen van de klimaatverandering vast.

4.6 We stellen in overleg met partners een 'Transitievisie warmte' voor de gehele gemeente op.

Doelstelling 5:
In 2030 wordt in West-Brabant 0,16 TWh aan duurzame energie opgewekt.

Uitvoering

5.1 We stellen in overleg met bedrijven een programma/actieplan op om de lokale opgave uit de Regionale Energie Strategie voor 2030 te halen.

We zijn hierover in overleg met bedrijven. Er is te weinig ruimte voor transport op het elektriciteitsnet. Dat beperkt voorlopig de uitvoering.

5.2 Als onderdeel van de Omgevingsvisie stellen we een beleid voor/visie op grootschalige zonneparken en windmolens vast.

¹ universitair kenniscentrum duurzame ontwikkeling

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen;
- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB);
- Gemeenschappelijke Regeling Gemeentelijke Gezondheidsdienst West-Brabant (GGD);
- Gemeenschappelijke Regeling Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV);
- N.V. Brabant Water.

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Afval	We verwachten minder opbrengsten voor inzameling van het restafval. We passen de berekening van de compensabele BTW aan op de nieuwe BTW-wetgeving. Dat verrekenen we met de voorziening en we voeren een structurele aanpassing door in de begroting.
2. Uitstel bezuinigingsvoorstel afval	De omschakeling van huis-aan-huis inzameling van plastic, blik en drankkartons (PBD) naar ondergronds loopt vertraging op. We verwachten op 1 juli 2022 over te gaan. De geplande bezuiniging loopt hierdoor vertraging op.
3. Inzetten van afvalcoaches	We zetten afvalcoaches in om het belang van afvalscheiding duidelijk te maken en bijplaatsingen van afval te voorkomen.
4. Hogere opbrengst oud papier, plastic, blik en drankkartons	We ontvangen hogere inkomsten voor oud papier, plastic, blik en drankkartons (marktprijzen).
5. Afval, mutatie voorziening	De voor- en nadelen op afval verrekenen we met de voorziening. Het verschil heeft betrekking op de compensabele BTW die ten laste komt van de algemene dienst.
6. Riolering	Minder opbrengsten door minder aansluitingen.
7. Riolering - minder uitbestede werkzaamheden	Door onderbezetting binnen de afdeling worden niet alle geplande werkzaamheden uitgevoerd.
8. Riolering - inzet voorziening	Het saldo van riolering verrekenen we met de voorziening.
9. Bestrijding eikenprocessierups	We denken door ecologisch bermbeheer op een natuurlijke manier de eikenprocessierups te bestrijden. Het duurt een paar jaar voordat het effect zichtbaar is. Vanuit het oogpunt van volksgezondheid is daarom dit jaar gekozen voor achteraf bestrijden (opzuigen).
10. Milieu, bijdrage OMWB	We verdelen de bijdrage aan de Omgevingsdienst Midden-West Brabant opnieuw op basis van het actuele werkprogramma.
11. Duurzaamheid, Transitievisie Warmte	We kunnen in 2021 niet alle werkzaamheden uitvoeren. We hevelen het budget hiervoor over naar 2022.
12. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	We kunnen in 2021 niet alle werkzaamheden uitvoeren. We hevelen het budget hiervoor over naar 2022.
13. Duurzaamheid	We verantwoorden de uitgaven van de Regeling Reductie Energiegebruik, Regeling Reductie Energiegebruik Woningen en advies Transitievisie Warmte (om administratieve redenen vermeld).
14. Duurzaamheid	We verantwoorden de inkomsten van de Regeling Reductie Energiegebruik, Regeling Reductie Energiegebruik Woningen en advies Transitievisie Warmte (om administratieve redenen vermeld).
15. Compensabele BTW afval en riolering	Aan de producten afval en riolering rekenen we compensabele BTW toe. Door een aanpassing in de fiscale regels bij afval en lagere kapitaallasten bij riolering kunnen we minder BTW aan deze producten toerekenen.
16. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Wat willen we bereiken?

In Etten-Leur is het goed wonen, werken en recreëren.

Wat zijn onze doelstellingen?

1. De score voor de sociaal-culturele woonomgeving (op een schaal van 1-100) bedraagt minimaal 50.
2. Etten-Leur bouwt gemiddeld 200 woningen per jaar.

Ontwikkelingen

Woningbouw

We maken lokaal afspraken. De komende jaren bouwen we meer sociale en middeldure huurwoningen dan eerder. Ook voegen we meer goedkopere koopwoningen toe. In april 2021 is de Regionale investeringsagenda vastgesteld. In het bod aan rijk en provincie staat dat we de komende jaren in goed overleg een extra impuls aan woningbouwopgaven geven.

Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie laten we zien waar onze gemeente voor staat en waar we naar toe willen in de toekomst. Zoals bekend zijn de ambities zoals omschreven in de Omgevingsvisie groot. Om te kunnen voldoen aan de actuele en toekomstige vraag breiden we de woningvoorraad uit met ongeveer 3.800 woningen tot 2040. Dat betekent ook een aanzienlijk aantal extra inwoners. Een derde van de woningen komt in bestaande woonwijken, twee derde van de woningen bouwen we in nieuwe woonwijken. De komst van nieuwe woonwijken is gekoppeld aan de aanleg van randwegen en een tunnel onder het spoor.

Bij de nieuwe woonwijken gaan we uit van een duurzame gezonde mix aan woonmilieus. Bij de behandeling van de kadernota namen we op dat het aandeel sociale huur en sociale koop in de te realiseren nieuwbouwplannen 40% tot 45% kan bedragen. Voor de exploitatieopzet van Hoge Haansberg hebben we rekening gehouden met 24% sociale huur, 17% sociale koop, 10% middeldure huur, 24% middeldure koop en 25% dure koop. Hierdoor blijft de exploitatie rendabel (zonder grote tegenslagen). Bij deze mix voldoen we aan de wens van 40 tot 45%. Daarvoor maken we ook met woningstichting Alwel prestatieafspraken. Ook zegden we toe dat we streven naar het toevoegen van 25 goedkope koopwoningen.

Na de vaststelling van de Omgevingsvisie starten we met het maken van omgevingsplannen en starten we voor de nieuwe woonwijken met een gebiedsontwikkeling. De opgave die in de Omgevingsvisie op ons af komt, vraagt naar verwachting behoorlijk veel capaciteit. Zoals we reeds bij de kadernota 2022 aangaven denken we hiervoor extra capaciteit nodig te hebben. Denk hierbij aan projectleiding, expertise in grondzaken (voor verwerving en contractvorming), subsidies, verkeer en communicatie. Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie komen we hiervoor met voorstellen.

Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Doelstelling 1: De score voor de sociaal culturele woonomgeving (op een schaal van 1-100) bedraagt minimaal 50.

1.1 We stellen een herziening van het bestemmingsplan 'Buitengebied' vast.

1.2 We leggen tijdig (vóór 1 juli 2022) het ontwerp ter inzage van bestemmings- en wijzigingsplannen die in voorbereiding zijn. Zo voorkomen we extra werk omdat we deze plannen anders alsnog aan moeten passen aan de nieuwe wetgeving. Voor nieuwe initiatieven bekijken we of deze datum nog haalbaar is of dat het plan overeenkomstig de richtlijnen van de Omgevingswet opgesteld moet worden.

1.3 We stellen de omgevingsvisie vast. Het gaat om allesomvattende afspraken voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie is daarmee de basis voor het omgevingsplan en de omgevingsprogramma's.

1.4 Op 1 juli 2022 voldoen we aan de eisen van de Omgevingswet voor de omzetting van geldende bestemmingsplannen, verordeningen, werkprocessen en een deel van het Activiteitenbesluit naar het omgevingsplan.

1.5 We voldoen aan de minimale eisen voor aansluiting op het landelijke portal voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

1.6 We verwerven gronden afhankelijk van de keuzes in de omgevingsvisie voor stedelijke uitbreiding. Eventuele verwerving van gronden op strategische binnenstedelijke locaties (waaronder het bedrijventerrein) is afhankelijk van het aanbod.

1.7 Op 1 juli 2022 voldoen we aan de eisen van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen.

Doelstelling 2: Etten-Leur bouwt gemiddeld 200 woningen per jaar.

2.1 We verwachten in 2022 ongeveer 500 woningen aan de woningvoorraad toe te voegen. Op basis van de plannen verwachten we deze verdeling naar woningtype: 70% appartement en 30% grondgebonden woning. De verdeling in categorie is: 45% sociale huur, 4% middeldure huur en 51% middeldure en dure koop.

Bij woningbouwplannen spreken we af hoeveel huurwoningen (sociaal en middelduur) en goedkopere koopwoningen onderdeel van het plan zijn. We werken per saldo aan een gevarieerd aanbod van woningen in uiteenlopende prijsklassen en voor diverse doelgroepen.

2.2 We spelen actief in op uiteenlopende actuele huisvestingsvraagstukken en bieden ruimte voor vernieuwende woonvormen zoals tiny houses, hout(skelet)bouw en vormen van wonen en zorg.

2.3 We actualiseren samen met onze partners de opgaven 'wonen met zorg' en maken daar passende prestatieafspraken over.

2.4 We vertalen de in 2021 vastgestelde kaderafspraken met woningcorporatie Alwel en de Huurdersbelangenvereniging, naar actie- en gebiedsplannen.

2.5 De woningen die we bouwen voldoen aan de behoeften. Deze onderzoeken we elke 3-4 jaar. We werken per woningbouwplan de kaders uit. De raad stelt deze vast. In 2022 voeren we samen met Alwel het onderzoek uit.

2.6 We stemmen onze woningbouwplannen jaarlijks af met de regio en provincie.

Hoe gaan we dit meten?

Indicator	Laatste meting	Vorige meting	Laatste meting	Ambitie 2022
Aantal nieuwe gebouwde woningen per 1.000 woningen (BBV)	2020	6,4	4,8	10,5
Score voor de sociaal-cultureel woonomgeving	2019	54	49,8	50
Waardering van buurt als leefomgeving	2019	8,03	8,01	8,00

De raad besloot de Burgerpeiling elke twee jaar te houden. Tot 2020 gebeurde dat ieder jaar. De laatste Burgerpeiling vond plaats in 2019. We hielden in september weer een Burgerpeiling. De rapportage daarvan verwachten we in november 2021.

Bij de indicatoren waarvan de bron de Burgerpeiling is nemen we daarom de cijfers van 2019 op. Dit zijn de effectindicatoren die gaan over de waardering en beleving van onze inwoners over wat we willen bereiken. Bij indicatoren waar de meting uit andere bronnen komt, zoals bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zijn uit verschillende jaren laatste metingen beschikbaar.

Op de website Waarstaatjegemeente.nl kunt u deze cijfers vergelijken met andere gemeenten. Hier vindt u nog meer indicatoren dan alleen de indicatoren die in onze programmabegroting staan.

Op deze website kunt u bij "zoek" steekwoorden invullen die u bij de juiste indicatoren brengen. U kunt op de home pagina ook voor thema's kiezen.

Wanneer u 'Etten-Leur' invult kunt u vervolgens verschillende vergelijkingen met andere gemeenten maken.

BBV : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.

Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Actualisatie begroting 2021-2025					
1. Omgevingsvergunningen, leges	320	0	0	0	0
2. Planologie, leges-bijdragen	-100	0	0	0	0
3. Planologie-Omgevingswet, OMWB	-75	-75	-75	-75	-75
4. Herontwikkeling Wipakker-Carillon	-50	0	0	0	0
5. Grondbedrijf, Wipakker-Carillon	50	0	0	0	0
6. Volkshuisvesting, spoedzoekers	0	-100	0	0	0
7. Reserve Volkshuisvesting	0	100	0	0	0
8. Omgevingswet	150	-150	0	0	0
9. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	-150	150	0	0	0
10. Grondbedrijf - resultaat	-1.432	163	-580	-446	-605
11. Grondbedrijf - reserve	1.432	-163	580	446	605
12. Overig	-23	0	0	0	0
Totaal wijzigingen	122	-75	-75	-75	-75

Wat kost het?

We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (bedragen x € 1.000)	Werkelijk 2020	Raming 2021	Raming 2022	Meerjarenraming		
				2023	2024	2025
Lasten	6.631	9.883	15.246	16.665	14.084	14.309
Baten	5.822	7.847	14.155	15.189	12.718	12.732
Totaal saldo van baten en lasten programma	-809	-2.036	-1.090	-1.476	-1.366	-1.577
<i>Mutaties eigen vermogen:</i>						
Toevoeging reserves	1.411	3.438	1.963	1.016	624	442
Onttrekking reserves	1.360	3.858	911	675	149	126
Resultaat programma	-860	-1.617	-2.142	-1.817	-1.841	-1.893
<i>Incidenteel</i>						
Incidentele lasten	353	420	1.702	491	625	466
Incidentele baten	353	420	1.702	491	625	466
Resultaat structureel programma	-860	-1.617	-2.142	-1.817	-1.841	-1.893

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Wat is de stand van zaken in 2021?

Beoogd resultaat is of wordt binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Er is een risico of onzekerheid dat het beoogd resultaat niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit wordt gerealiseerd.

Beoogd resultaat is of wordt niet binnen de tijd, het geld en de kwaliteit gerealiseerd.

Doelstelling 1:

De score voor de sociaal culturele woonomgeving (op een schaal van 1-100) bedraagt minimaal 50.

Uitvoering

1.1 We stellen een herziening van het bestemmingsplan 'Buitengebied' vast. De herziening bevat onder andere aangepaste regels voor zorgvuldige veehouderij (vertaling provinciale Omgevingsverordening), de wensen vanuit het raadsprogramma (onder andere nieuwe functies vrijkomende agrarische bebouwing en aangepaste regeling bijgebouwen), huisvesting seizoenarbeiders en teeltondersteunende voorzieningen. Ook herstellen we gedurende de afgelopen jaren gebleken tekortkomingen.

1.2 We leggen tijdig (vóór 1 januari 2022) het ontwerp van bestemmings- en wijzigingsplannen die in voorbereiding zijn ter inzage. Zo voorkomen we dat deze plannen onder de regels van de Omgevingswet vallen en we dubbel werk moeten doen.

1.3 We stellen de omgevingsvisie vast (integraal strategisch beleid voor de fysieke leefomgeving als basis voor het omgevingsplan en de omgevingsprogramma's).

1.4 Op 1 januari 2022 voldoen we aan de eisen van de Omgevingswet voor de omzetting van geldende bestemmingsplannen, verordeningen en een deel van het Activiteitenbesluit naar het omgevingsplan.

Doelstelling 1:

**De score voor de sociaal culturele woonomgeving
(op een schaal van 1-100) bedraagt minimaal 50.**

Uitvoering

1.5 We beschikken over een standaardpakket aan regels waarmee we vanaf 1 januari 2022 (nieuwe) initiatieven volgens de regels van de Omgevingswet kunnen afhandelen.

1.6 In overleg met (keten)partners beschikken we over nieuwe werkprocessen waarmee we nieuwe vergunningaanvragen, toezicht en handhaving volgens de regels in de Omgevingswet kunnen afhandelen.

1.7 We voldoen aan de minimale eisen voor aansluiting op de landelijke portal voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

1.8 We verwerven gronden afhankelijk van de keuzes in de omgevingsvisie voor stedelijke uitbreiding. Eventuele verwerving van gronden op strategische binnenstedelijke locaties (waaronder het bedrijventerrein) is afhankelijk van het aanbod.

We maken in de Omgevingsvisie keuzes over stedelijke uitbreiding. Bij deze keuzes bekijken we per keer of we gronden moeten verwerven.

1.9 Op 1 januari 2022 voldoen we aan de eisen van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen.

Doelstelling 2:**De waardering van de buurt als leefomgeving
(op een schaal van 1-10) bedraagt minimaal 8,00.****Uitvoering**

2.1 We verwachten ongeveer 200 woningen aan de woningvoorraad toe te voegen (verdeling naar woningtype: 70% appartement en 30% grondgebonden woning, verdeling in categorie: 36% sociale huur, 17% middeldure huur, 3% goedkope koop en 44% middeldure en dure koop).

We verwachten eind 2021 ongeveer 190 woningen op te leveren.

Woningtype:
26% appartementen,
74% grondgebonden.

Prijsklasse:
13% sociale huur,
22% middeldure huur,
65% middeldure en dure koop.

2.2 We werken in goed overleg met bouwende partijen en onze inwoners verder aan plannen die woningbouw mogelijk maken op tenminste de volgende locaties: Stationsplein (voormalige Rabobank), noordoosthoek Schoenmakershoek-Oost, Anna van Berchemlaan 2 (huidige Nieuwe Nobelaarterrein), Kloostervelden en Wipakkerterrein.

We zorgen daarbij weer voor een gevarieerd aanbod van woningen in uiteenlopende prijsklassen. Een programma dat kansen biedt aan verschillende groepen actief woningzoekenden om een eerste of een volgende stap in hun wooncarrière te zetten.

2.3 We gaan actief aan de slag met uiteenlopende actuele huisvestingsvraagstukken (toenemende vraag naar betaalbare sociale huurwoningen, decentralisatie beschermd wonen en de leefbaarheid van wijken en buurten).

2.4 We werken verder aan eerder geformuleerde opgaven wonen met zorg.

We liepen vertraging op bij de uitwerking van enkele bestuursopdrachten door de coronacrisis.

2.5 We maken de jaarlijkse prestatieafspraken met de woningcorporatie Alwel en andere partners om diverse opgaven te realiseren.

Toelichting financiële ontwikkelingen (niet op website)

Onderwerp	Toelichting
1. Omgevingsvergunningen, leges	Er zijn dit jaar meer vergunningen verleend. We ontvangen meer leges dan verwacht.
2. Planologie, leges-bijdragen	We starten minder bestemmingsplanprocedures op en ontvangen minder exploitatiebijdragen. De oorzaak is de schaarste op de arbeidsmarkt. Ook duurt door participatie het proces langer.
3. Planologie-Omgevingswet, OMWB	We verdelen de bijdrage aan de Omgevingsdienst Midden-West Brabant opnieuw op basis van het actuele werkprogramma.
4. Herontwikkeling Wipakker-Carillon	Voor de herontwikkeling van Carillon- en Wipakkerterrein stellen we een (extra) budget beschikbaar.
5. Grondbedrijf, Wipakker-Carillon	We verwerken de mutaties op de projecten Carillon en Wipakker binnen de exploitatie Grondbedrijf.
6. Volkshuisvesting, spoedzoekers	Voor de tweede fase van het project tijdelijke woningen stellen we een bijdrage beschikbaar. We werken samen met Alwel.
7. Reserve Volkshuisvesting	De bijdrage aan het project tijdelijke woningen onttrekken we aan de reserve Volkshuisvesting.
8. Omgevingswet	De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld. We hevelen budget over naar 2022.
9. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld. We hevelen budget over naar 2022.
10. Grondbedrijf - resultaat	Dit is het saldo van het resultaat uit het Grondbedrijf en het betreffen diverse mutaties binnen de reserve van het Grondbedrijf. Een nadere terugkoppeling over deze post ontvangt u bij de behandeling van de grondexploitaties in een besloten vergadering van de gemeenteraad later dit jaar.
11. Grondbedrijf - reserve	Dit is het saldo van het resultaat uit het Grondbedrijf en het betreffen diverse mutaties binnen de reserve van het Grondbedrijf. Een nadere terugkoppeling over deze post ontvangt u bij de behandeling van de grondexploitaties in een besloten vergadering van de gemeenteraad later dit jaar.
12. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

Paragrafen

De paragrafen geven inzicht in de beheersmatige aspecten en risico's van een aantal onderdelen die dwars door alle programma's heen lopen. Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) moet een aantal onderdelen als verplichte paragraaf bij begroting en jaarverslag opgenomen worden: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid. Naast deze verplichte onderdelen besteden we binnen de paragrafen ook aandacht aan Investerings- en Subsidies.

Lokale heffingen

Omschrijving

Lokale heffingen zijn inkomsten die de gemeente ontvangt van inwoners en bedrijven. We maken onderscheid tussen belastingen en rechten.

Belastingen

Belastingen zijn geldbedragen die inwoners en bedrijven betalen, zonder dat de gemeente daarvoor een directe tegenprestatie levert. Onroerendezaakbelasting (OZB) is een voorbeeld.

Rechten

Rechten betalen inwoners en bedrijven om kosten die de gemeente maakt te dekken. Dit zijn bijvoorbeeld rioolheffing en leges.

Beleid en ontwikkelingen

Lokale heffingen

De tarieven van de lokale heffingen passen we jaarlijks op basis van de kadernota aan. Volgens de kadernota 2022-2025 gaan we voor de onroerendezaakbelasting uit van een opbrengststijging van 1,5%. Voor de reinigingsheffingen en rioolheffingen is het uitgangspunt 100% kostendekkendheid. Voor de tariefstijging van de belastingen gaan we uit van cijfers die het Centraal Planbureau (CPB) publiceert in de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'. Voor deze begroting is dat 1,5%.

Leges

De gemeente brengt voor een aantal diensten de kosten in rekening bij de aanvrager. Deze kosten noemen we leges. We zorgen er voor dat de tarieven voor de leges niet hoger dan kostendekkend zijn. Kostendekkend betekent dat de verwachte opbrengsten niet hoger zijn dan de verwachte kosten.

Bij de stijging van de leges zoeken we aansluiting bij de uitgangspunten voor de stijging van de loonkosten. Dit omdat het grootste deel van de legeskosten bestaat uit loonkosten. We baseren

ons op de cijfers die het CPB publiceert over de 'prijs overheidconsumptie, beloning werknemers'. Hierdoor bedraagt de indexering van de totale loonkosten voor 2022 1,1%.

Kwijtschelding

Onder bepaalde voorwaarden verlenen we kwijtschelding voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Deze kwijtschelding geldt alleen voor inwoners met een inkomen van minder dan 100% van de bijstandsnorm.

Overzicht hoofdlijnen van de diverse belastingen en heffingen

Belasting	Hoofdlijnen
Onroerendezaakbelasting	Eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van bedrijfspanden en andere onroerende zaken moeten onroerendezaakbelasting betalen. De hoogte van het bedrag hangt af van de waarde van de onroerende zaak.
Hondenbelasting	Wie één of meer honden heeft, betaalt hondenbelasting. Voor de eerste hond geldt een lager bedrag dan voor de andere honden.
Precariobelasting	Precariobelasting is een vergoeding voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven openbare gemeentegrond. Voorbeelden zijn reclamevoorwerpen aan de gevel, uitgestalde goederen of een terras.
Parkeerbelasting	Parkeerbelasting wordt betaald voor het parkeren van een voertuig op daartoe aangewezen plaatsen.

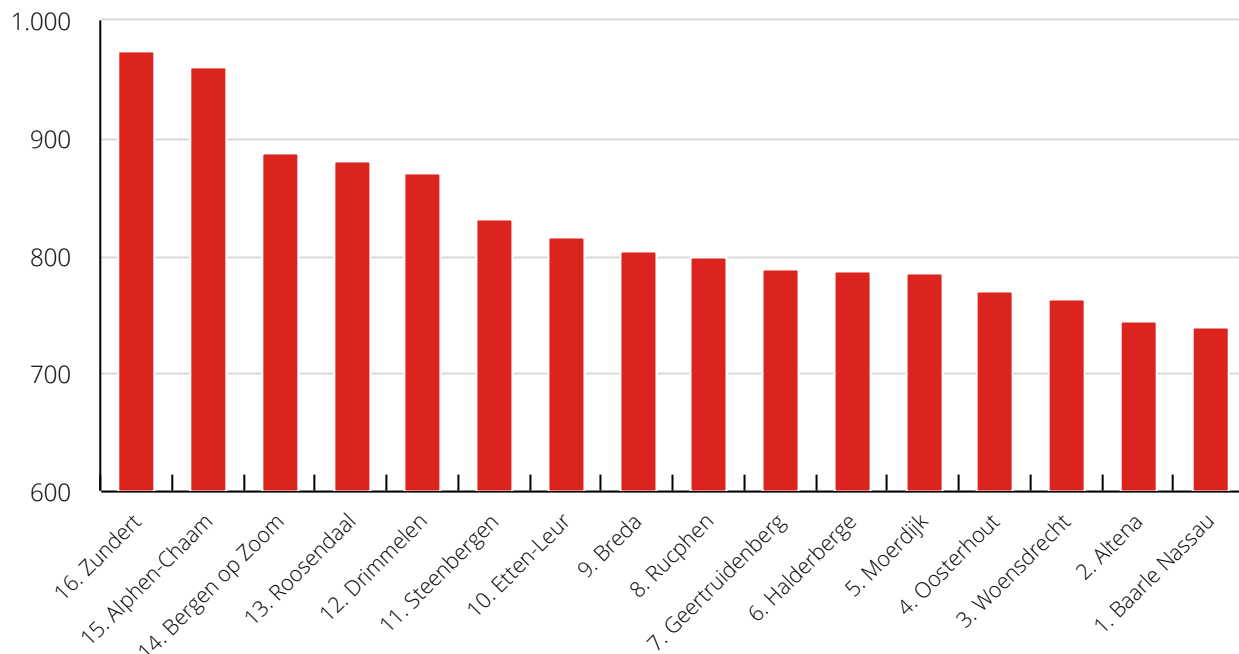
Rechten	Hoofdlijnen
Reinigingsheffingen	Reinigingsheffingen bestaan uit afvalstoffenheffing en reinigingsrechten. Afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de inzameling en verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. Bedrijven en winkels kunnen de gemeente vragen het afval op te halen. Het reinigingsrecht is een vergoeding daarvoor.
Rioolheffingen	De gemeente zorgt voor de inzameling, het transport en de zuivering van afvalwater, hemelwater en grondwater. De gemeente zorgt ook voor het beperken van nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor gebouwen. De gebruiker van een woning, bedrijfspand of gebouw met een (in)directe aansluiting op de gemeentelijke riolering betaalt een vast tarief rioolheffing. Gebruikers die meer dan 500 m ³ per jaar afvoeren, betalen boven de 500 m ³ een bedrag per m ³ .
Lijkbezorgingsrechten	De gemeente heft dit recht voor diensten op de begraafplaats.
Leges	De gemeente brengt voor tal van diensten kosten in rekening bij de aanvrager. Deze kosten worden leges genoemd. Vaak gaat het om administratieve diensten zoals het aanvragen van een paspoort, rijbewijs of een bouwvergunning.
Marktgelden	Voor het innemen van een standplaats brengen we marktgeld in rekening. Een standplaats kan op een marktterrein of op een andere openbare plaats zijn.

Lokale lastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) geeft jaarlijks de 'Atlas van de lokale lasten' uit. Deze Atlas geeft inzicht in de woonlasten (afvalstoffenheffing,

rioolheffing en onroerendezaakbelasting) per gemeente en de positie die de gemeenten ten opzichte van elkaar innemen. Op basis van de COELO-atlas 2021 (tarieven 2021) neemt Etten-Leur de tiende plaats in.

Meerpersoonshuishoudens 2021

In het volgende overzicht staan de voorgestelde tarieven 2022 voor rioolheffing, afvalstoffenheffing, het reinigingsrecht en de hondenbelasting. De tarieven stelt de gemeenteraad in december vast. De onroerendezaakbelasting (OZB) nemen we niet mee, omdat de (individuele) waardeontwikkelingen de hoogte van de belasting beïnvloeden. Ook andere lokale heffingen nemen we niet mee, omdat deze minder vaak voorkomen.

Lokale heffing inwoners	2021	2022
<i>Rioolheffing</i>		
Vast bedrag	199,92	199,92
Per m ³ > 500 m ³	0,31	0,31
<i>Afvalstoffenheffing</i>		
Vast bedrag	284,52	247,44
Aanbieding container restafval	7,50	7,50
<i>Hondenbelasting</i>		
Eerste hond	56,40	57,36
Andere honden	141,12	143,28
Lokale heffing bedrijven	2021	2022
<i>Reinigingsrecht</i>		
Vast bedrag	243,32	190,43
Aanbieding container restafval	7,50	7,50

Geraamde inkomsten

De begrote opbrengst per belastingsoort van de lokale heffingen is in 2022 € 22.154.000.

Belastingsoort (Bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onroerendezaakbelasting	8.856	8.704	8.923
Reinigingsheffingen	6.080	6.454	5.629
Rioolheffingen	4.449	4.184	4.236
Hondenbelasting	235	231	240
Lijkbezorgingsrechten	95	92	90
Precariobelasting	20	0	47
Leges omgevingsvergunningen	1.313	1.321	715
Overige leges	789	910	999
Marktgeden	29	42	43
Parkeerbelasting	648	653	1.232
Totaal	22.513	22.592	22.154

Kwijtscheldingsbeleid

Onder bepaalde voorwaarden verlenen we kwijtschelding voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Deze kwijtschelding geldt alleen voor inwoners met een inkomen van minder dan 100% van de bijstandsnorm.

In dit overzicht leest u de begrote bedragen aan kwijtschelding.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022
Kwijtschelding	502	449

Kostendekkendheid tarieven

We nemen een overzicht op van de diverse heffingen op hoofdlijnen. Dit is verplicht volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). We laten zien hoe we er voor zorgen dat de tarieven niet hoger dan kostendekkend zijn.

Kostendekkend betekent dat de verwachte opbrengsten niet hoger zijn dan de verwachte kosten.

Overhead

Bij de kosten houden we rekening met een opslag van 84% voor overhead op de loonkosten en de kosten van inhuur derden.

Meer informatie en uitleg over overhead leest u hier.

Compensabele BTW

Voor overheidstaken declareren gemeenten de BTW die ze betalen bij het BTW-compensatiefonds. Denk hierbij aan afvalinzameling of rioolwerkzaamheden. Hierdoor is de BTW per saldo geen kostenpost voor de gemeente. De gemeenten voeden het BTW-compensatiefonds zelf. Hiervoor zijn gemeenten gekort op de uitkering vanuit het Gemeentefonds.

Door deze korting op het Gemeentefonds mogen we het BTW-bedrag in de berekening van het tarief meenemen.

Reinigingsheffingen (afvalstoffenheffing en reinigingsrecht)

Voor de reinigingsheffingen geldt als uitgangspunt dat deze 100% kostendekkend is.

Kostendekkendheid (bedragen x € 1.000)	
Kosten reiniging	5.768
Inkomsten reiniging (exclusief afvalstoffenheffing)	1.459
Netto kosten	4.309
Overhead	454
BTW	833
Onttrekking voorziening	-200
Totale kosten	5.396
Opbrengst heffingen	5.396
Dekkingspercentage	100%

Rioolheffing

Het huidige breed gemeentelijk rioleringsplan (VGRP) is de basis voor de rioolheffing. Het uitgangspunt is dat deze 100% kostendekkend is.

Kostendekkendheid <i>(Bedragen x € 1.000)</i>	
Kosten riool	3.578
Overhead	277
BTW	349
Onttrekking voorziening	-168
Totale kosten	4.036
Opbrengst heffingen	4.036
Dekkingspercentage	100%

Marktgeld

We verhogen de tarieven met 1,5%.

Omdat de weekmarkt een maatschappelijke en sociale functie heeft streven we hierbij niet naar 100% kostendekkendheid.

Kostendekkendheid <i>(bedragen x € 1.000)</i>	
Kosten	43
Overhead	22
Totale kosten	65
Opbrengst	49
Dekkingspercentage	76%

Lijkbezorgingsrechten

Kostendekkendheid <i>(bedragen x € 1.000)</i>	
Beheer begraafplaats	121
Overhead	19
Totale kosten	140
Opbrengst	90
Dekkingspercentage	64%

Leges

De gemeente brengt voor een aantal diensten de kosten in rekening bij de aanvrager. Deze kosten noemen we leges. In de volgende tabel geven we per hoofdstuk van de tarieventabel inzicht in de mate van kostendekkendheid.

Hoofdstuk	Kosten	Opbrengsten	%
1 Burgerlijke stand	41	41	100%
2 Reisdocumenten	322	213	66%
3 Rijbewijzen	277	177	64%
4 Verstrekkingen uit Basisregistratie personen	23	12	50%
5 Verstrekkingen uit het kiezersregister			
6 Verstrekkingen op grond van Wet bescherming persoonsgegevens			
7 Bestuursstukken			
8 Vastgoedinformatie			
9 Overige publiekszaken (bijvoorbeeld verklaring omtrent gedrag)	19	10	51%
10 Gemeentearchief			
12 Leegstandwet			
14 Marktstandplaatsen			
15 Winkeltijdenwet			
16 Kansspelen			
17 Telecommunicatie	362	470	130%
18 Verkeer en vervoer			
19 Diversen (diverse afschriften en aansluitvergunning riool)	60	26	43%

Hoofdstuk	Kosten	Opbrengsten	%
1 Begripsomschrijvingen			
2 Vooroverleg/beoordeling conceptoverleg	73	9	12%
3 Omgevingsvergunning	982	673	69%
4 Vermindering			
5 Teruggaaf			
6 Intrekking omgevingsvergunning			
7 Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project			
8 Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten (vaststellen bestemmingsplannen)	31	32	103%
11 In deze Titel niet benoemde beschikking			

Hoofdstuk	Kosten	Opbrengsten	%
1 Horeca	41	10	24%
2 Organiseren evenementen of markten	39	9	23%
3 Prostitutiebedrijven			
7 Niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking			
Totaal	2.270	1.680	74%

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Omschrijving

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen alle bekende risico's waarvoor we geen maatregelen nemen en de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft (of kan hebben) om onvoorziene kosten op te vangen.

Deze paragraaf geeft inzicht in de mate waarin de gemeente Etten-Leur risico's met financiële gevolgen op kan vangen, zonder dat we hiervoor direct het beleid moeten aanpassen. Door de financiële risico's te beheersen en de weerstandscapaciteit hierop af te stemmen, voorkomen we dat elk risico dat zich voordoet direct dwingt tot bezuinigen of lastenverzwaring.

Risico's

Beleid

In het beleidskader 2018-2021 is bepaald dat de weerstandsratio minimaal 1,1 is.

Inventarisatie

Voor de geïnventariseerde risico's in de begroting 2022 bepalen we een risicoscore. De risicoscore is de kans dat het risico zich voordoet, vermenigvuldigd met het geldgevolg.

De 10 grootste risico's zijn:

- crisismanagement: kosten door een calamiteit voor rekening van de gemeente. Hierin nemen we de risico's van de coronacrisis op;
- ICT-risico's: De overgang naar de nieuwe ICT infrastructuur geeft ons meer stabiliteit en zekerheid wat betreft de bedrijfscontinuïteit. Het risico op verstoringen nam hiermee af. ICT West-Brabant-West steekt veel energie in de uittreding van deelnemer Bergen op Zoom en probeert de reguliere dienstverlening door te laten gaan. De complexiteit van dit proces zorgt voor een risico op het gebied van capaciteit. Na deze uittreding daalt dit risico;
- uitwerking Integraal Huisvestingsplan Onderwijs: er loopt op dit moment een aantal onderzoeken naar financiën en bouwkundige zaken, waaronder het klimaat. De uitslag van deze onderzoeken kan grote financiële risico's met zich meebrengen;
- wijzigingen in de Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- open einde regelingen Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Jeugdwet: er is een reëel risico dat de uitgaven voor Wmo meer dan evenredig stijgen door vergrijzing, extramuralisering¹, tariefstijgingen en de aanzuigende werking van het abonnementstarief. Risico's zijn ook hoog voor jeugdzorg door de stijging van de doelgroep jongeren en de complexiteit van de vraagstukken;

---

¹ Extramuralisering is het streven om ouderen en inwoners met een geestelijke of verstandelijke beperking langer zelfstandig in de eigen woning te laten wonen en niet zo snel in aanmerking te laten komen voor verblijf in een zorginstelling. Inwoners met relatief lichte beperkingen wonen hierdoor steeds meer in de eigen woning in de wijk met een passend zorgaanbod, waardoor de aanspraak om voorzieningen van de Wmo stijgt.

- Grondbedrijf: Vosdonk - Noord: de exploitatie van dit gebied loopt door de aankoop van het Fri-Jado terrein door tot 2026. Door de ontwikkelingen op het gebied van lonen, prijzen, rente en afzetmogelijkheden levert dit risico's op;
- Wijzigingen in samenstelling van het college waardoor bestuurders aanspraak kunnen maken op wachtgeld;
- Economische fluctuaties hebben gevolgen voor de economische bedrijvigheid en werkloosheid/ instroom in de bijstand. Ondanks het huidige economische herstel gaat het Centraal Planbureau nog altijd uit van een toenemend aantal bijstandsgerechtigden in de komende jaren. In hoeverre hiermee in het rijksbudget BUIG rekening gehouden gaat worden is nog onduidelijk. Daar komt bij dat met de aanstaande afbouw van het corona-steunpakket van het Rijk de gevolgen voor werkgelegenheid en werkloosheid onzeker zijn;
- Ondernemingsrisico: de pogingen van de georganiseerde criminaliteit (onderwereld) om zich te mengen in onze samenleving (bovenwereld). Onderneming is een probleem dat de maatschappij verzwakt en uiteindelijk zelfs ontregelt;
- open einde regeling Participatiewet: De financiering van de sociale werkvoorziening door het Rijk blijft gekenmerkt door onzekerheden over de ontwikkeling van de rijkssubsidie en mate van loon-prijscompensaties.

Weerstandsvermogen

De weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft (of kan hebben) om onvoorziene kosten op te vangen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In de tabel leest u de weerstandscapaciteit die de gemeente beschikbaar heeft:

weerstandcapaciteit	
Prognose saldo rekening 2021	p.m.
Algemene risicoreserve (*)	2.290.000
Reserve exploitatierisico's (*)	9.000.000
Onbenutte belastingcapaciteit	4.150.000
Post onvoorzien	250.000
Stille reserves	p.m.
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	15.690.000

(*) uitgangspunt voor de bepaling van dit bedrag is de stand van de reserve bij het opstellen van de begroting 2022 na aftrek van de claims die al op deze reserve rusten.

Benodigde weerstandscapaciteit

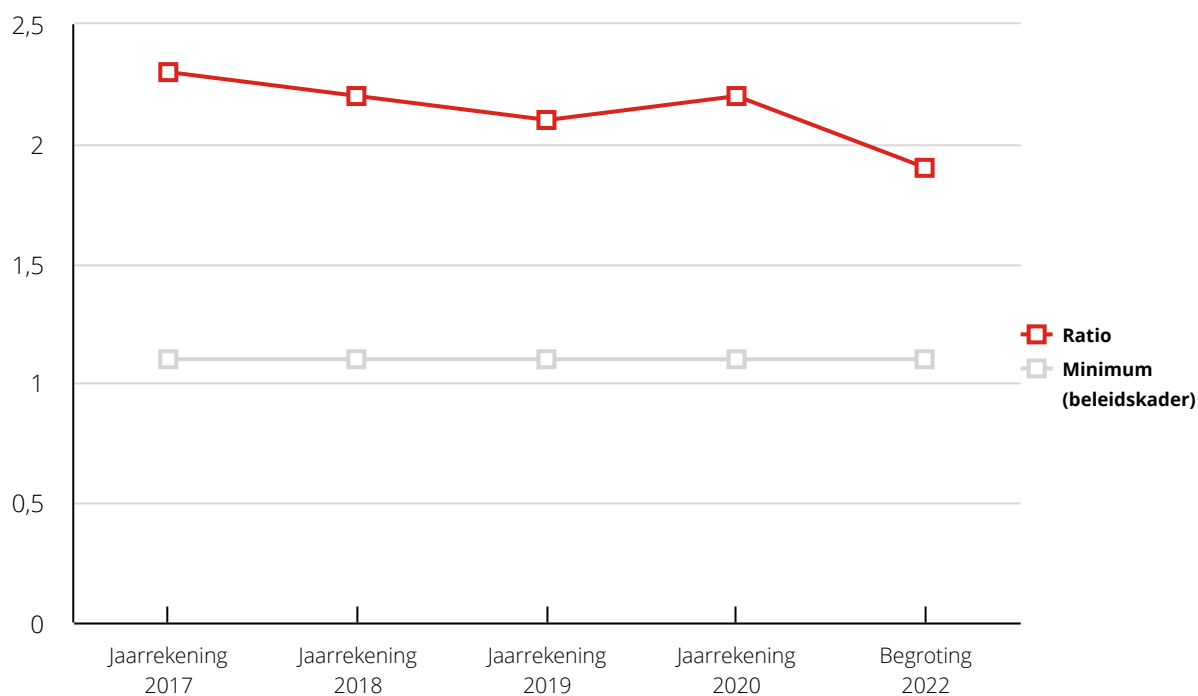
We voerden een risicosimulatie uit. Uit deze simulatie volgt dat het 90% zeker is dat we alle risico's kunnen opvangen met een bedrag van € 8.159.000. Dit bedrag is de benodigde weerstandscapaciteit.

Ratio van het weerstandsvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer van de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit. Op basis van de risicosimulatie is de **ratio 1,9**.

Verloop ratio

In de grafiek ziet u de dalende lijn van de ratio in de afgelopen jaren. In het Beleidskader 2018-2021 is bepaald dat de ratio minimaal 1,1 moet zijn. Daar zitten we nog boven.

Ratio van het weerstandsvermogen zonder onbenutte belastingcapaciteit

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit houden we rekening met de onbenutte belastingcapaciteit (€ 4.150.000). De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijkheden die de gemeente heeft om de belastingopbrengsten te verhogen.

Wanneer we de onbenutte belastingcapaciteit bij de berekening van het weerstandsvermogen buiten beschouwing laten is de **ratio 1,4**.

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < x < 1,4	Voldoende
0,8 < x < 1,0	Matig
0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Stille reserves

De totale omvang van het gemeentelijk vastgoed vertegenwoordigt een bepaalde waarde. Een deel van het vastgoed stoten we de komende jaren af. Als de marktwaarde hoger is dan de boekwaarde van dit vastgoed is er sprake van een stille reserve. Omvang, verkoopbaarheid, de gebruiksmogelijkheden en de (on)mogelijkheid om het vastgoed of de locaties te herontwikkelen bepalen de marktwaarde. Deze factoren blijven onzeker en zijn lastig te beïnvloeden. De stille reserves brengen we jaarlijks in beeld bij de kadernota.

Project Nobelaer

Stand van zaken eerste bestuursrapportage 2021

Realiseren van maatschappelijke effecten

Door de raadsbesluiten van 11 februari 2014, 22 februari 2016, 8 november 2016 en 30 oktober 2018 om nieuwbouw voor Nieuwe Nobelaer te realiseren op het Banakker-terrein worden de effecten gerealiseerd met betrekking tot:

- de ontplooiing en ontwikkeling van kinderen en jongeren in hun diverse leefmilieus op school, in het gezin en in hun vrije tijd;
- alle inwoners komen op een laagdrempelige manier in aanraking met vormen van kunst en cultuur onder andere ter bevordering van de sociale verbondenheid;
- er is sprake van een betaalbaar cultuuraanbod met behoud van de bestaande functies van Nieuwe Nobelaer.

Politiek-bestuurlijk en draagvlak

Draagvlak voor nieuwbouw Nieuwe Nobelaer is groot. Alle genoemde raadsbesluiten zijn bijna unaniem genomen. De overleggroep met de omgeving spreekt zich steeds positief uit over de planvorming.

Algemene en externe omgeving

Met de inwoners communiceren we over de uitvoering en inrichting van het openbaar gebied rondom de nieuwbouw. We doen dat via de overleggroep omgeving, via social media, nieuwsbrieven en de website.

We leggen het openbaar gebied gefaseerd aan. De eerste twee fases tussen het nieuwe zwembad en het nog te realiseren Cultuurcentrum Nieuwe Nobelaer zijn opgeleverd. Voor de laatste fase ronden we het inrichtingsplan en het bestek af. In deze fase nemen we ook de verplaatsing van de bypass van de rotonde aan de Rode Poort – Parklaan – Anna van Berchemlaan mee. Bij het opstellen van het inrichtingsplan betrokken we Stichting Nieuwe Nobelaer. Het voorlopig ontwerp bespraken we met de overleggroep omgeving. Zij waren enthousiast over het ontwerp. Voor de bouwvakantie ronden we de aanbesteding af en gaven we opdracht aan de aannemer. De werkzaamheden starten met de verplaatsing van de bypass.

Veiligheid

Niet van toepassing.

Financiën

De raad besloot op 22 februari 2016 om het taakstellend krediet voor de realisatie van de nieuwbouw opnieuw vast te stellen. De aanbesteding voor de bouw startte in oktober 2017.

Uiteindelijk ontvingen we in de Europese niet-openbare aanbesteding één inschrijving. Naar onze mening was dit geen inschrijving waarop gunning van de opdracht kon plaatsvinden. Duidelijk was dat het budget uit februari 2016 voor het hele project (Banakker, Nieuwe Nobelaer en inrichting openbaar gebied) ontoereikend was in de huidige marktsituatie.

We stelden in oktober 2018 de raad daarom voor extra budget voor het project beschikbaar te stellen en een nieuwe aanbesteding te starten. Op 30 oktober 2018 besloot de raad het gevraagde extra budget beschikbaar te stellen.

Planning

Na het succesvol afronden van de tweede aanbesteding gaven we op 17 april 2020 Bouwbedrijf Vrolijk BV opdracht voor de bouw van het nieuwe Cultuurcentrum Nieuwe Nobelaer. De bouw startte op 18 juni 2020 met het boren van de eerste paal. Het bereiken van het hoogste punt is op 16 maart 2021 gevierd.

De oplevering stond gepland op 22 oktober 2021. Met name in de ruwbouwfase liep de aannemer vertraging op. Die vertraging kan de aannemer niet meer volledig inlopen. De oplevering staat nu gepland op 24 december 2021.

Naast de aanbesteding voor de bouw waren ook aanbestedingsprocedures voor theaterstoelen, tribune, licht, geluid en stoffering nodig. Alle aanbestedingen zijn inmiddels succesvol afgerond.

Kwaliteit uitvoering

De raad volgt de kaders van het proces van de nieuwbouw via hun klankbordgroep. Ook informeren we de raad schriftelijk wanneer daarvoor aanleiding is.

Capaciteit organisatie en samenwerking partners

Het project vergt een forse inspanning van de organisatie. We hebben daarvoor een projectorganisatie opgezet. We betrekken de Stichting Nieuwe Nobelaer (SNN) daarbij intensief. SNN participeert mee in alle fasen van het project.

Risico's

Met het verstrekken van de opdracht en de daadwerkelijke start van de bouw zijn de risico's van de aanbesteding voor de bouw verdwenen. Uiteraard resteren nog wel de risico's bij de realisatie van een dergelijk complex bouwwerk voor geld, planning en kwaliteit. Door intensief bouwtoezicht en regelmatige bouwvergaderingen proberen we de risico's zo veel mogelijk te beperken. Alle aanbestedingstrajecten zijn succesvol afgerond.

Grote projecten

Het college houdt grip op de sturing en verantwoording van projecten. Tegelijk met het vaststellen van de begroting 2022 wijst de gemeenteraad een aantal grote projecten aan die dusdanig van belang zijn dat de raad daar actief in wil sturen.

Voor 2022 is dat het volgende project:

- nieuwbouw Nobelaer

Op de rapportagemomenten van de planning & control cyclus in juni en november geven we inzicht in de grote projecten, inclusief het gevoerde risicomanagement. Per project geven we inzicht in:

1. realisatie maatschappelijke effecten;
2. politiek-bestuurlijk draagvlak;
3. algemene en externe omgeving;
4. veiligheid;
5. financiën;
6. planning;
7. kwaliteit uitvoering;
8. capaciteit organisatie en samenwerking partners;
9. risico's.

Financiële kengetallen

Kengetallen en de financiële positie van de gemeente

In het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) is bepaald dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vijf kengetallen worden opgenomen.

Met behulp van de kengetallen geven we inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid van de gemeente. De kengetallen geven alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld van de financiële positie van de gemeente.

In de tabel staan de kengetallen voor de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023-2025. Door ook de kengetallen uit de rekening 2019 en 2020 en de begroting 2021 op te nemen, krijgen we een beeld van het verloop van de kengetallen.

	Categorie	Rekening 2019	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1. Netto schuldquote zonder *	A	54%	50%	70%	70%	72%	66%	60%
1. Netto schuldquote met *	A	52%	48%	68%	69%	71%	65%	59%
2. Solvabiliteitsratio	C	22%	22%	19%	19%	19%	20%	22%
3. Grondexploitatie	A	4%	5%	9%	7%	8%	5%	3%
4. Structurele exploitatieruimte	A	-4%	2%	3%	0%	0%	1%	1%
5. Belastingcapaciteit	A	90%	102%	101%	91%	89%	86%	84%

* correctie doorgeleende gelden

Als we de kengetallen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding beoordelen, zien we een lichte verbetering van de financiële positie. Allereerst is het belangrijk om aan te geven dat er (vanwege de grote onzekerheden) geen rekening is gehouden met de rekeningresultaten in de jaren 2021-2025. Een rekeningresultaat, zowel positief als negatief, beïnvloedt de kengetallen.

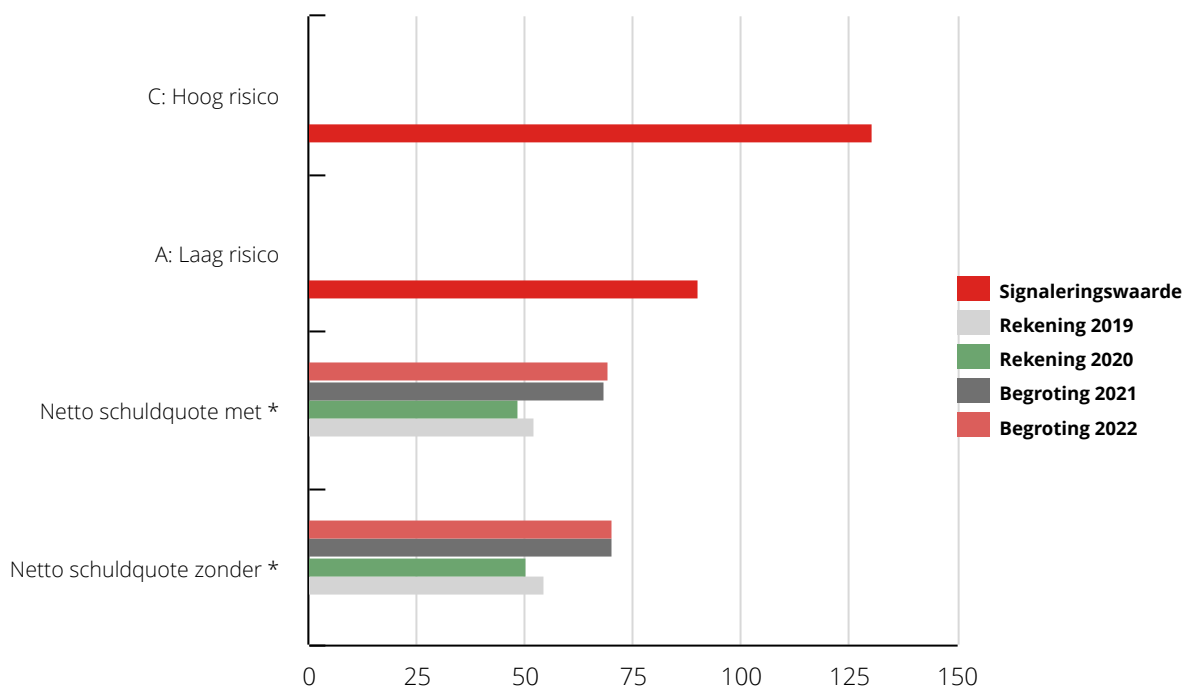
De begroting is vanaf 2021 structureel in evenwicht, maar er zijn ook risico's en onzekerheden die hier invloed op hebben. De daling van de solvabiliteit stabiliseert zich. Wanneer we de komende jaren (door positieve rekeningresultaten) extra aan de reserves toevoegen stijgt de solvabiliteit.

De schuldpositie zal naar verwachting komende jaren toenemen. Gezien de renteontwikkelingen en de totale omvang van onze schuld is het risico beperkt. De belastingcapaciteit steeg in 2020 sterk door de stijgende onroerendezaakbelasting en afvaltarieven. De daling in 2022 komt door de verlaging van de afvalstoffenheffing.

Om te beoordelen of de waarden van de kengetallen risicovol zijn of niet worden (op basis van de begroting 2022) signaleringswaarden gebruikt. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. Meer uitleg over deze signaleringswaarden leest u hier.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe lager het percentage, hoe beter.

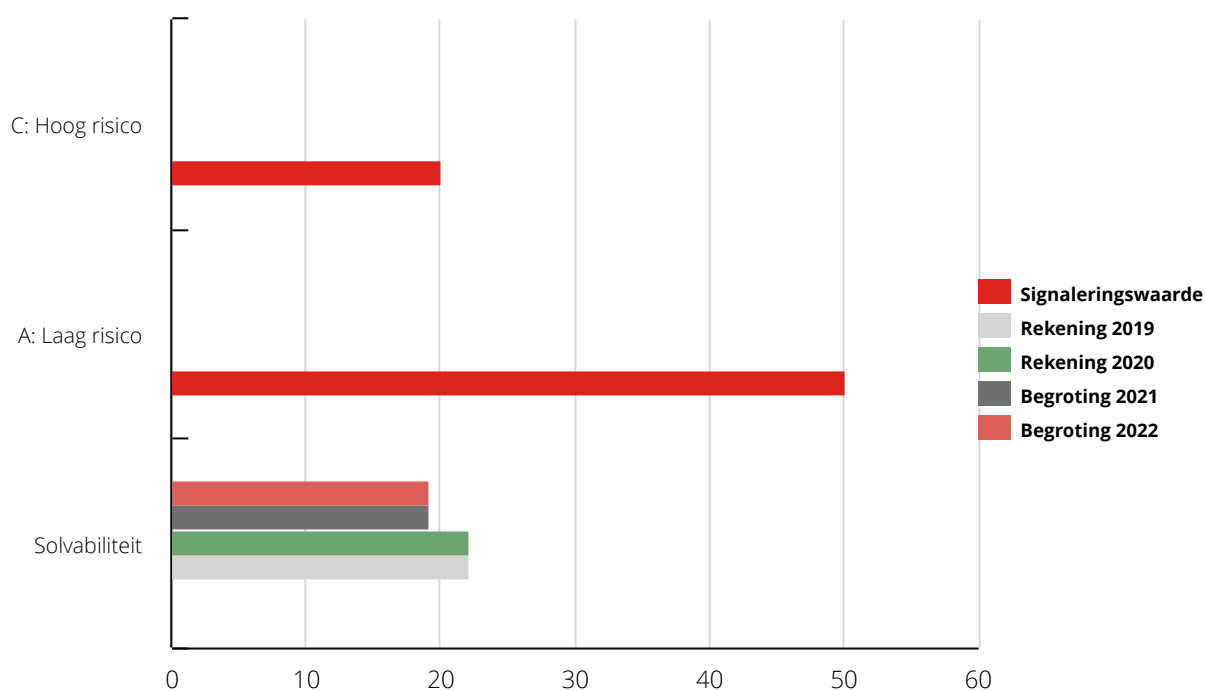
* correctie doorgeleende gelden

De gemeente lost af op de door haar afgesloten geldleningen maar sluit ook nieuwe leningen af om investeringen mogelijk te maken. We verwachten dat hierdoor de schuldquote in de komende jaren stijgt. Gezien de omvang van de schuld en het lage rentepercentage is het risico beperkt.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen.

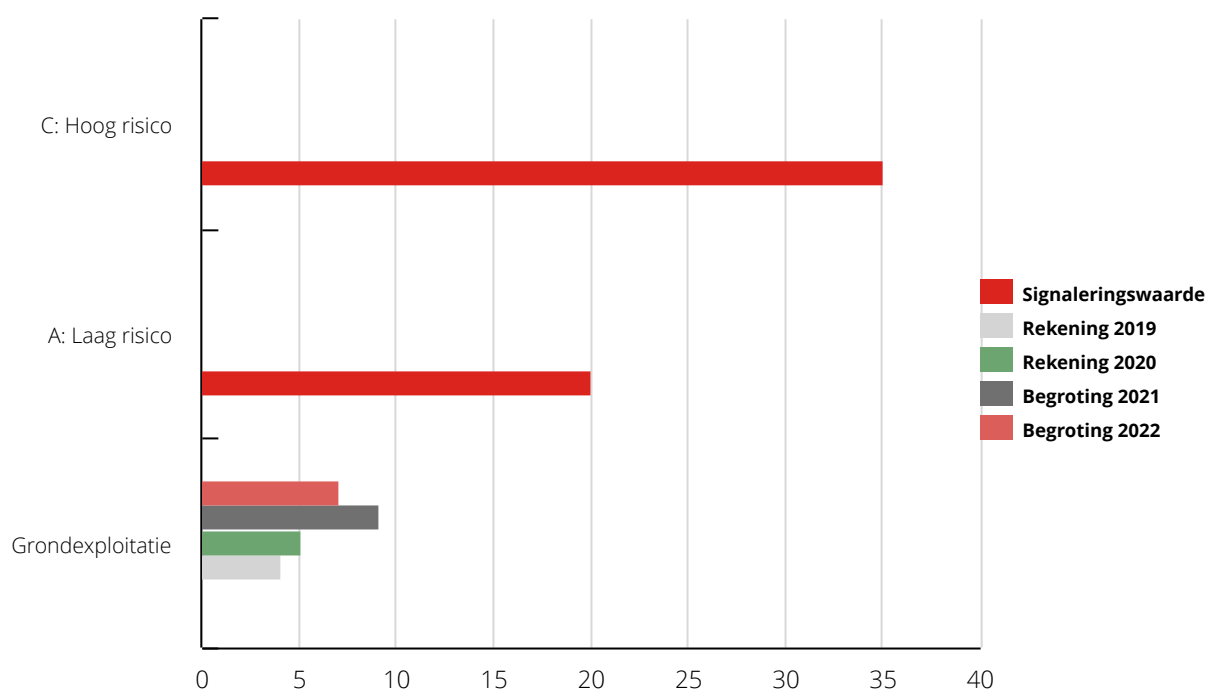
Hoe hoger de solvabiliteit, hoe groter de weerbaarheid.

Door de afname van de reserves in de afgelopen jaren daalde de solvabiliteit. Vanaf 2022 blijven de reserves gelijk maar verwachten we wel een toename van de schulden (zie ook schuldquote). Hierdoor daalt de solvabiliteit. Op de langere termijn verwachten we een stijging van solvabiliteit. Zoals eerder aangegeven houden we bij de berekening nog geen rekening met de begrotingsresultaten in 2022-2025.

Grondexploitatie

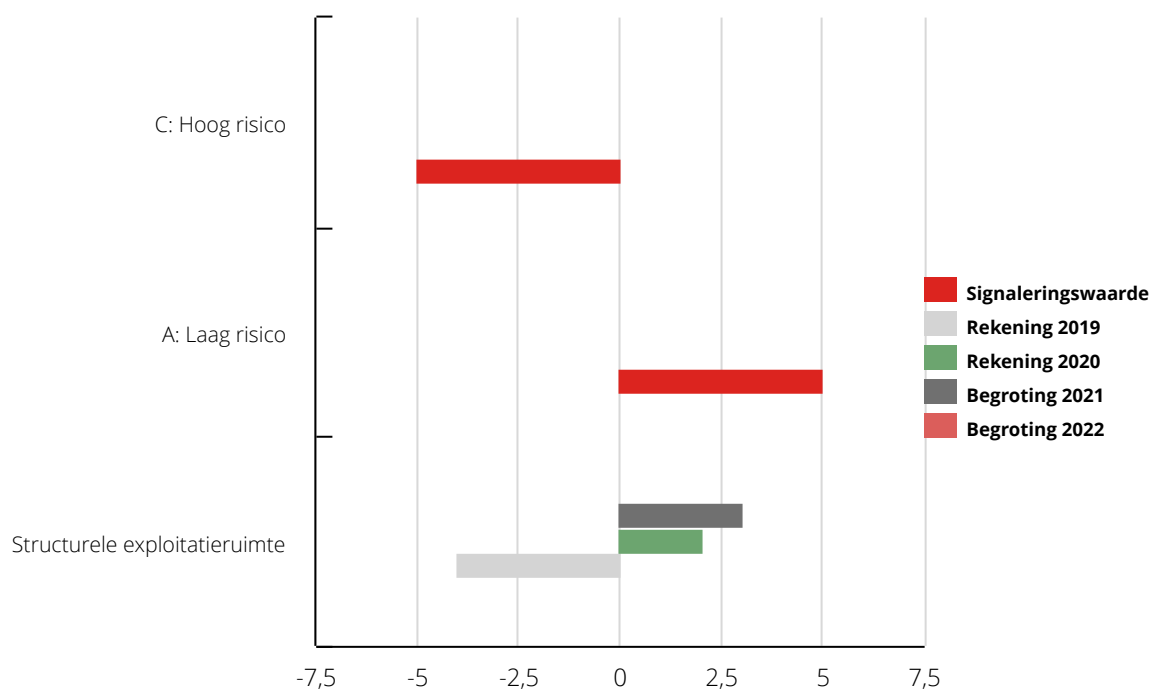
Het kengetal grondexploitatie laat zien hoe groot de grondpositie is ten opzichte van het totaal van de baten in de programmabegroting. Hoe lager het percentage, hoe beter.

Het kengetal grondexploitatie is momenteel op een laag niveau. Reden hiervan zijn de lage boekwaarden.

Structurele exploitatieruimte

Op het moment dat tegenover structurele lasten incidentele baten staan, ontstaat er op enig moment een probleem in de begroting. Het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien of dit het geval is. Een negatief percentage betekent dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

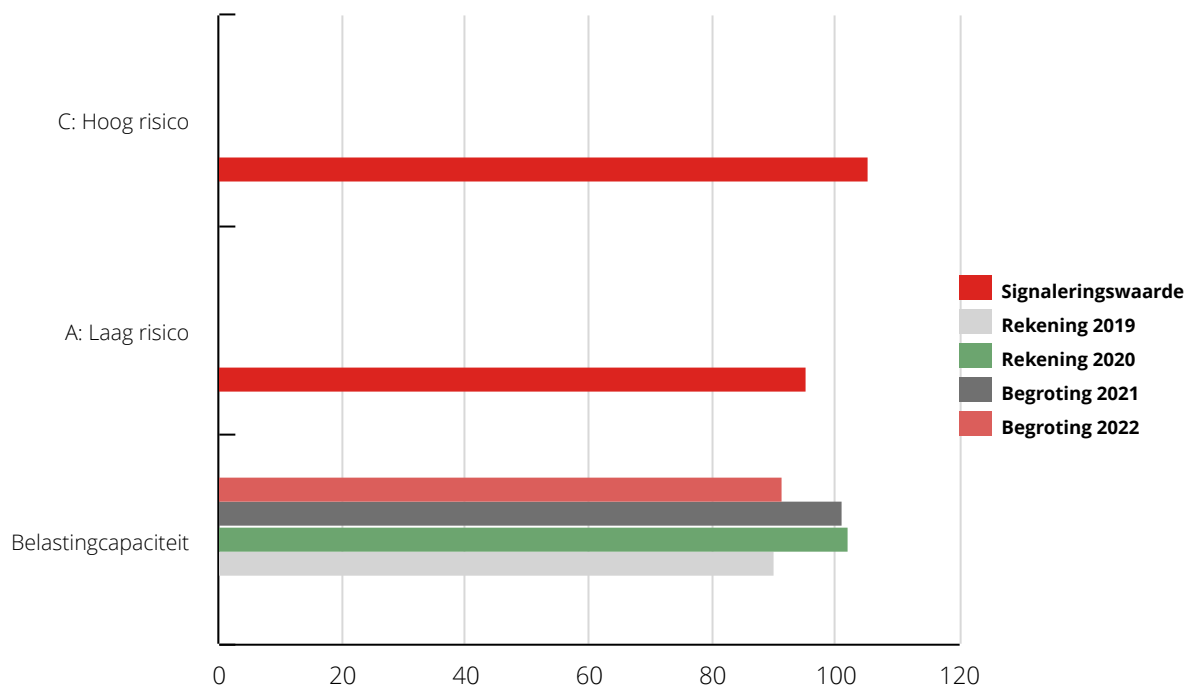

Door de negatieve jaarresultaten in de afgelopen jaren was de structurele exploitatieruimte negatief.

Vanaf 2020 hebben we weer een structureel sluitende begroting en daarmee een positief kengetal.

Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit: dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente een financiële tegenvaller kan opvangen of in hoeverre er ruimte is voor nieuw beleid. Een laag percentage betekent dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen kan verwerven.

In 2020 steeg het kengetal tot boven de 100%. Dit komt door de stijging van de onroerendesaakbelasting en het afvaltarief. In 2021 bleef het kengetal ongeveer gelijk. Door de verlaging van de afvalstoffenheffing daalt het kengetal in 2022.

Dit getal is afhankelijk van de landelijke woonlasten. Stijgen deze harder, dan daalt het kengetal belastingcapaciteit voor de gemeente meer. We hebben dus te maken met een externe factor die dit kengetal beïnvloedt.

Signaleringswaarden

In de tabel ziet u bij welke categorie (A, B of C) de berekende waarden behoren.

Categorie A is het minst risicovol en categorie C het meest risicovol.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
1. Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50 %	< 20 %
3. Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
4. Structurele exploitatieruimte	Begroting > 0%	Begroting 0%	Begroting < 0%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105 %	> 105 %

Op basis van deze indeling vullen we in de tabel van de begroting 2022 per kengetal de categorie in.

Signaleringswaarden van de kengetallen

De kengetallen zijn bedoeld als instrument voor de raad om de financiële positie van de gemeente te beoordelen. De kengetallen worden niet gebruikt als extra normeringsinstrument voor het financieel toezicht door de provincies of het Rijk. De gezamenlijke provinciale toezichthouders constateerden dat het financiële beeld dat uit de kengetallen naar voren komt ook voor de toezichthouder belangrijk is voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. Om te beoordelen of de waarde van de kengetallen risicovol zijn of niet worden signaleringswaarden gehanteerd. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol.

Onderhoud kapitaalgoederen

Omschrijving

Om ervoor te zorgen dat kapitaalgoederen, bijvoorbeeld gebouwen en wegen, lang mee gaan is onderhoud nodig. In deze paragraaf beschrijven we het beleid over het onderhoud van kapitaalgoederen. We geven ook informatie over de uitgaven voor dit onderhoud. De kapitaalgoederen verdelen we in:

- kapitaalgoederen openbaar gebied;
- kapitaalgoederen gebouwen;
- kapitaalgoederen sportaccommodaties.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 1

De gemeente kent voor het 'Onderhoud Kapitaalgoederen openbaar gebied' de volgende (beheer)plannen:

	Vaststelling	Actualisatie	Kwaliteitsniveau	Achterstallig onderhoud
Kwaliteit wegbeheer	2020	Op basis van wegininspecties rekenen we in 2022 de meerjarenraming opnieuw door	Bepaald per beheerlocatie, zoals woonwijken, centrumgebied en buitengebied.	Nee
Groenbeleidsnota	2013	Na besluit omgevingsvisie	De Groenbeleidsnota richt zich op de belangrijke groenstructuren en de kwantiteit van het aanwezige openbaar groen.	Nee
Beheerkader openbare verlichting	2021	2030	Verschillend	Nee
Slootbeheerplan	2012	2020	Normen vanuit het baggerplan van Waterschap Brabantse Delta	Nee
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP)	2019	2023	Normen zoals vastgelegd in de documentatie van RIONED (platform voor rioolzorg)	Nee
Gemeentelijk Afvalbeheerplan	2019	2026	Landelijke richtlijn van maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar	Nee

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 2

Kwaliteitsniveau openbaar gebied

Voor het onderhoud van het openbaar gebied leggen we de kwaliteitsniveaus vast en hoeveel geld daarvoor nodig is.

Deze normering is gebaseerd op de normen van het kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur CROW en is vertaald naar de Etten-Leurse situatie. We gebruiken hiervoor de

letters A+ tot en met D. Aanleg gebeurt altijd op niveau A+/A, het beheer zal plaatsvinden op niveau B of C.

We gebruiken vanaf 2021 niveau A+ (uitmuntend), niveau A (hoog) en niveau D (onacceptabel) niet.

Het niveau A+/A is te kostbaar voor verhardingen en niveau D mag niet voorkomen.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 3

Wegbeheer

Vanaf 2021 bezuinigen we jaarlijks € 530.000 door minder te storten in de voorziening BON verhardingen en het verlagen van het jaarlijks Investeringsbedrag. Om de effecten hiervan voor het wegbeheer te bepalen maakten we hiervan een doorrekening, met alternatieven voor de bezuinigingen. Het beheer blijft planmatig, maar we verlaagden de niveaus aanzienlijk tot niveau B en C. In het nieuwe beheerkader hanteren we de normen van de CROW.

Vanaf 2021 gebruiken we als maatstaf voor grootschalig onderhoud voor verhardingen de volgende kwaliteitsniveaus.

	gewenst kwaliteitsniv
• Centrumgebied	B
• Bijzondere omgeving	B
• Groengebieden	B
• Hoofdwegenstructuur	B
• Fietspaden	B
• Woonwijken	B
• Buitengebied	C
• Bedrijventerrein	B

Jaarlijks beoordelen we of we voldoen aan de kwaliteitsniveaus die de raad vaststelde. Iedere twee jaar vindt op basis van de staat van de verhardingen, de marktontwikkelingen en de groei van de gemeente een herberekening plaats van de middelen voor het onderhoud op de lange termijn. Hieruit volgt ook de jaarlijkse storting in de voorziening Beheren Op Niveau Verhardingen. In 2020 onderzochten we welke bedragen nodig zijn.

Groenbeheer

De Groenbeleidsnota 2013-2018 richt zich voornamelijk op de belangrijke groenstructuren en de kwantiteit van het aanwezige openbaar groen. Het (dagelijkse) beheer en onderhoud was vastgelegd in de nota "Beheren op Niveau". De actualisatie van de groenbeleidsnota staat gepland na vaststelling van de omgevingsvisie. Het huidige groenbeleid zetten we voorlopig in grote lijnen voort. Er is wel meer aandacht voor de belangrijke groenstructuren, ruimte voor groen, biodiversiteit en de relatie met klimaat(adaptie).

Voor het cyclisch onderhoud van groen gebruiken we dezelfde kwaliteitsniveaus als bij wegbeheer. Alleen bij het Centrum, het Stationsplein, Nieuwe Nobelaer en nabij monumentjes, gedenkparken en de begraafplaats wijken we hiervan af. Daar hanteren we kwaliteitsniveau A. Bij het vaststellen van de begroting 2021 is er echter een budget vastgesteld dat alleen toereikend is voor kwaliteit B en C en niet voor A. Hierdoor wordt er minder gemaaid en minder op netheid gelet (bijvoorbeeld papier uit plantsoen rapen). We stellen een nieuw beheerkader op voor het beheer en onderhoud van groen. Eind 2021 / begin 2022 leggen we dit beheerkader aan college en raad voor.

We onderhouden het openbaar groen efficiënt en sober. We besteden aandacht aan het vergroten van de biodiversiteit en het voorkomen van achterstallig onderhoud. Veiligheid blijft voorop staan. Er vinden daarom controles plaats op mogelijke (verkeers)onveilige locaties in relatie tot het aanwezige openbaar groen. Ook worden bomen gecontroleerd op gezondheid, conditie en gebreken om gevaarlijke situaties te voorkomen.

De financiering van het grootschalig groenonderhoud verloopt niet meer via de voorziening Beheren op Niveau, maar via de hiervoor beschikbare budgetten in de exploitatiebegroting. Ook het regulier onderhoud wordt vanuit de exploitatiebegroting betaald. In 2021 is het budget voor het regulier groenonderhoud sterk verlaagd. Dit was merkbaar in het kwaliteitsbeeld van de openbare ruimte. Door grote en kleinere areaaluitbreidingen, zoals onder andere De Streek, Van Bergenpark, Kloostervelden, diverse herontwikkelingen en uitbreidingsplannen, zal vanaf 2022 het onderhoudsbudget verhoogd moeten worden. Het grootschalig groenonderhoud koppelen we voor het overgrote deel aan de planning voor de werkzaamheden aan verhardingen en/of riool.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - 4

Openbare verlichting

In 2019 startten we met het per wijk vervangen van de huidige verlichting door energiezuinige LED-verlichting. We zetten dit de komende jaren voort. Welke wijken hiervoor in aanmerking komen hangt af van de leeftijd van de armaturen en de te realiseren energiebesparing. We leveren hiermee een bijdrage aan de CO²-reductie. Tegelijk maken we zo het beheer van de openbare verlichting eenvoudiger, doordat we minder verschillende armaturen gebruiken. In 2021 stelde de raad het beheerkader openbare verlichting vast. In dit beheerkader is beschreven dat in 2030 alle openbare verlichting zoveel mogelijk uit LED-verlichting bestaat.

Voor 2022 staat de vervanging van de openbare verlichting in centrum-west gepland.

Leurse Haven

Provincie, waterschap en gemeente discussiëren al jaren over de vraag wie en waarvoor (juridisch) verantwoordelijk is bij het onderhoud van de Leurse Haven. Dit houdt verband met de vaarwegfunctie van deze watergang. In 2019 inventariseerden gemeente en het waterschap samen de mogelijke onderhoudsmaatregelen en kosten voor de komende jaren. Zij constateerden onder andere dat de beschoeiing slecht is en moet worden vervangen. We nemen

voor meerdere jaren bedragen op in het investeringsplan. Met het waterschap spraken we af om gezamenlijk de Provincie om duidelijkheid te vragen. De gesprekken tussen gemeente en Provincie zijn door de coronamaatregelen uitgesteld.

Westpolderplas

De Westpolderplas is aangewezen als zwemwater. De jaarlijkse terugkeer van blauwalg is een groot probleem. Onderzoek naar de toekomst van de Westpolderplas en de bestrijding van blauwalg vond in 2021 plaats. De kosten voor eventuele maatregelen zijn nog niet bekend.

Sloten en waterlopen

In het Sloopbeheerplan beschrijven we de verdeling van de werkzaamheden over gemeente en waterschap. We volgen de planning van het waterschap. Het maaien van de sloten en waterlopen is in een gezamenlijk bestek met het waterschap geregeld. Het waterschap voert directie en toezicht. Het waterschap maakte nog geen planning voor het uitdiepen en baggeren van de sloten van het waterschap, waarvan de gemeente de bagger moet opvangen.

Riolering

In februari 2019 stelde de gemeenteraad het nieuwe Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) 2019-2023 vast. Het vernieuwde VGRP bevat een meerjarenplanning voor het groot onderhoud van de verschillende rioleringsystemen. Ook werken we aan het in beeld brengen van de maatregelen die nodig zijn om Etten-Leur klimaatbestendig te maken.

In het vastgestelde VGRP berekenen we ook de kosten en dekkingsmiddelen voor riolering. Voor een stabiel tarief voor onze inwoners over een langere periode hebben we de voorziening riolering.

Afvalbeheer

Met de hulp van onze inwoners streven we voor 2022 naar minder dan 100 kg restafval per inwoner. We gaan afvalcoaches inzetten die onze inwoners gaan “helpen” (door informeren en aanspreken) bij het scheiden van huishoudelijke afvalstoffen. Verder gaan we meer communiceren per locatie en via de bekende (social media) kanalen.

Voor het inzamelen van restafval en papier plaatsen we in principe bij appartementencomplexen ondergrondse collectieve afvalcontainers. De bewoners van deze complexen kunnen het GFT afval kwijt in bovengrondse collectieve afvalcontainers. Op centraal gelegen verzamelplaatsen in de wijken zamelen we glas, plastic, blik en drankenkartons (PBD) en textiel in. Op diverse plaatsen staan speciale afvalcontainers voor incontinentiemateriaal.

In 2022 stoppen we met het aan huis ophalen van plastic, blik en drankenkartons (PBD). Hiervoor plaatsen we 16 extra ondergrondse perscontainers. De eenmalige investering en de besparing verwerken we in de afvalbegroting en daarmee in de tarieven.

De ondergrondse en bovengrondse containers reinigen we tweemaal per jaar. In deze reinigingsronde voeren we gelijk een inspectie uit voor het technisch onderhoud. De bovengrondse behuizingen (GFT) met bijbehorende minicontainer reinigen we 12 maal per jaar. Ook voeren we op deze behuizingen tweemaal per jaar preventief onderhoud uit.

De kosten nemen we op in de afvalbegroting en verwerken we in de afvaltarieven voor de inwoners.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied

In de tabel leest u de jaarlijkse exploitatiekosten van het onderhoud in het openbaar gebied. Voor het totaaloverzicht nemen we ook de stortingen in de onderhoudsvoorzieningen en de afschrijvingslasten op.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Klein onderhoud wegen	1.011	1.381	1.363	1.384	1.388
Groot onderhoud wegen	2.006	1.656	1.656	1.656	1.656
Afschrijvingen wegen	311	476	647	650	669
Klein onderhoud verlichting	406	374	381	389	397
Afschrijvingen openbare verlichting	19	34	44	44	44
Klein onderhoud sloten en waterlopen	84	138	139	141	144
Klein onderhoud groen	2.671	2.694	2.729	2.768	2.792
Afschrijvingen groen	0	0	0	0	0
Klein onderhoud riolering	1.264	1.342	1.295	1.460	1.454
Afschrijvingen riolering	1.017	1.054	1.176	1.194	1.194
Klein onderhoud afvalcontainers	2	3	3	3	3
Afschrijvingen afvalcontainers	209	208	205	205	205
Klein onderhoud parkeermeters	438	278	281	284	287
Afschrijvingen parkeermeters	80	45	45	33	33
Totaal	9.518	9.682	9.964	10.213	10.266

In de tabel leest u het verloop van de voorziening Beheren op Niveau.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Stand 1 januari	19.446	17.350	14.694	12.039	9.383
Stortingen	2.006	1.656	1.656	1.656	1.656
Verminderings	4.102	4.311	4.311	4.311	4.311
Stand 31 december	17.350	14.694	12.039	9.383	6.728

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen gebouwen

De gemeente kent voor het onderhoud gebouwen het volgende beheerplan:

	Vaststelling	Actualisatie	Kwaliteitsniveau	Achterstallig onderhoud
Meerjaren onderhoudsplanning gemeentelijke objecten	2018	jaarlijks	Zie hieronder	Nee

Het college stelt elk jaar de meerjaren onderhoudsplanning gemeentelijke objecten vast (MJOP). Het MJOP is de leidraad om het geplande groot onderhoud aan de gemeentelijke objecten gestructureerd uit te voeren. In de onderhoudsplanning maken we een inschatting van de

onderhoudswerkzaamheden voor de volgende tien jaren. Voor de inzet van het gemeentelijk vastgoed hanteren we het accommodatiebeleid als leidraad.

We hanteren voor het onderhoud van gebouwen de volgende kwaliteitsniveaus:

	gewenst kwaliteitsniveau
Gemeentelijke panden	Goed = voldoen aan alle wet- en regelgeving en beperkte hoeveelheid achterstallig onderhoud.
Gemeentelijke panden die worden gesloopt, gerenoveerd of verkocht	Minimum = alleen het hoogst noodzakelijke onderhoud dat nodig is om het gebouw veilig en volgens wet- en regelgeving te gebruiken.

Voor 2021 staan werkzaamheden gepland aan het Stads kantoor, kapel Markt, Slikbrug en het hertenkampje aan de Wilhelminalaan.

Onderhoud kapitaalgoederen elektrische installaties gemeentelijke objecten

Volgens het Arbeidsomstandighedenbesluit zijn we verplicht om de veiligheid van de elektrische installaties van gemeentelijke objecten en de veiligheid van de medewerkers om het werken aan elektrische installaties te borgen. Om aan deze eisen te voldoen hanteren we de norm NEN 3140. We brachten de lokale gevolgen, de procedures en risico's in beeld in een 'Zorgsysteem Beheersing Elektrische Bedrijfsvoering NEN 3140'. Binnen dit zorgsysteem is onder andere bepaald dat we alle installaties en aansluitingen periodiek inspecteren en personen periodiek instrueren hoe zij werkzaamheden aan de elektrische installaties mogen uitvoeren. Deze werkzaamheden zijn bij een externe partij neergelegd. Voor de benodigde financiële middelen beschikken we over de voorziening veiligheid elektrische installaties.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen gebouwen

In de tabel leest u de opgenomen exploitatiekosten voor gebouwen, zwembad en elektrische installaties, inclusief groot onderhoud en afschrijvingen.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Klein onderhoud gebouwen	269	264	268	272	276
Groot onderhoud gebouwen	505	742	742	742	742
Groot onderhoud zwembad	101	101	101	101	101
Afschrijvingen zwembad	201	221	222	223	224
Groot onderhoud elektrische installaties	67	67	67	67	67
Totaal	1.142	1.394	1.399	1.404	1.409

In de tabel leest u het verloop van de voorziening onderhoud gebouwen.

(bedragen x €1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Stand 1 januari	2.341	1.906	1.915	1.923	1.931
Stortingen	505	742	742	742	742
Verminderingen	939	734	734	734	734
Stand 31 december	1.906	1.915	1.923	1.931	1.940

In onderstaande tabel leest u het verloop van de voorziening voor het zwembad De Banakker.

(bedragen x €1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Stand 1 januari	261	362	462	563	663
Stortingen	101	101	101	101	101
Verminderings	0	0	0	0	0
Stand 31 december	362	462	563	663	764

In de tabel leest u het verloop van de voorziening voor veiligheid elektrische installaties.

(bedragen x €1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Stand 1 januari	234	33	53	67	84
Stortingen	67	67	67	67	67
Verminderings	268	47	53	50	52
Stand 31 december	33	53	67	84	99

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen sportaccommodaties

De gemeente kent voor het 'Onderhoud Buitensportaccommodaties en gymlokalen' beheerplannen. Het grootschalig onderhoud is bij de betreffende onderdelen opgenomen en door de raad in september 2020 vastgesteld:

	Vaststelling	Actualisatie	Kwaliteitsniveau	Achterstallig onderhoud
Grootschalig en planmatig onderhoud sportaccommodaties	2020	2040	Normen van NOC*NSF en Kennisinstituut Kiwa ISA-sport	Nee
Planmatig onderhoud gymnastiek-inventaris	2020	2040	Normen KVLO (Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding) en richtlijnen van NOC*NSF	Nee

Buitensportaccommodaties

Voor het onderhoudsniveau aan buitensportaccommodaties hanteren we de normen van NOC*NSF. Voor het periodiek grootschalig onderhoud van buitensportaccommodaties, zoals sportvelden en de atletiekbaan, reserveren we vanaf 2021 jaarlijks € 308.000 in een onderhoudsvoorziening. Dit is een verlaging met € 50.000 ten opzichte van 2020. We verwachten dat dit voldoende is voor het geplande onderhoud op de lange termijn. Hierbij hanteren we onder andere de volgende uitgangspunten voor grootschalig onderhoud.

Natuurgrasvelden (voetbal, rugby, honk- en softbal, binnenterrein atletiek)	• Eenmaal in de 5 jaar een extra oppervlakkige toplaag bewerking. • Eenmaal in de 20 jaar een toplaag renovatie.
Kunstgrasvelden (voetbal, korfbal)	• Eenmaal per 5 jaar intensieve schoonmaak van de mat. • Na 8 jaar verplichte keuring KNVB: wanneer nodig vervangen we het kunstgras in 16 meter gebied. • Eenmaal in de 10 jaar vervangen van de kunststof mat. • Eenmaal in de 20 jaar vervangen van de kunststof mat inclusief onderbouw.
(Semi) watervelden (hockey)	• Eenmaal per jaar intensieve schoonmaak van de mat (vanwege algen en mos). • Periodiek doorspuiten van de drainage per veld, afhankelijk van de noodzaak. • Eenmaal in de 10 jaar vervangen van de kunststof mat. • Eenmaal in de 20 jaar vervangen van de kunststof mat inclusief onderbouw.
Verhard veld (Trivium/handbal en Multi court)	• Eenmaal in de 10 jaar voorzien van een nieuwe toplaagcoating met belijning. • Eenmaal in de 30 jaar nieuwe verharding inclusief nieuwe coating en belijning.
Atletiekbaan	• Eenmaal per 2 jaar alg- en mosbestrijding rubbergranulaat mat. • Eenmaal per 4 jaar diepreiniging en daarna opnieuw coating volledige baan en nieuwe belijning. • Eenmaal per 8 jaar totale baanreiniging, opnieuw voorzien van coating en belijning. • Eenmaal per 30 jaar volledige baanrenovatie met aanbrengen nieuwe asfalt onderlaag nieuwe toplaag, coating en belijning.

We plannen de vervanging van de kunstgrasvelden op basis van de verwachte technische en economische levensduur. Voordat we daadwerkelijk besluiten om een veld te vervangen, voeren we altijd eerst een technische keuring uit. Waar nodig zetten we hiervoor onafhankelijke deskundigheid in. Als uit de keuring blijkt dat de levensduur langer is, dan houden we die uiteraard aan. Waar mogelijk combineren we onderhoud en aanbesteding om efficiency en financiële voordelen te behalen.

In 2022 zijn er geen grootschalige plannen.

Inventaris gymlokalen

Voor het onderhoudsniveau aan gymtoestellen steunen we op de basisinventarislijst voor gymlokalen zoals gehanteerd door de Koninklijke Vereniging voor Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO). De geplande onderhoudswerkzaamheden voor de inventaris van gymlokalen betalen we uit de voorziening die hiervoor is gevormd. De voorziening is voldoende om voor een langere periode het gewenste kwaliteitsniveau te behouden. Ook hiervoor geldt dat we de noodzaak voor gepland groot onderhoud extern laten toetsen.

Grootschalig beheer gymlokalen

- Binnen de planning houden we rekening met een door de leverancier ingeschatte afschrijvingstermijn voor dat specifieke materiaal. We combineren die informatie met onze eigen ervaringen uit de afgelopen jaren. In elk geval moet een veilig gebruik gewaarborgd zijn.
- Sommige materialen gaan in de ene gymzaal langer mee dan in andere zalen. Dat heeft te maken met de mate en (vrije) vorm van gebruik door de leerkrachten. Of we materiaal

inderdaad volgens de planning vervangen baseren we op het resultaat van een periodieke veiligheidskeuring door een deskundige instantie.

- Het werkelijk bedrag dat we aan onderhoud uitgeven verschilt per jaar. Niet al het materiaal heeft eenzelfde kostprijs en levensduur.
- We maakten afspraken over het beheer van gymnastiekzalen (Turfschip of beheerstichtingen). Over de verantwoordelijkheid voor de opdracht tot vervanging maken we afspraken op maat. Waar dat mogelijk is laten we die taak over aan onze partners. Dat doen we dan inclusief het bedrag dat daarvoor uit de voorziening bestemd is.
- Vanaf 2021 verlagen we de storting in de voorziening met € 5.000. Het bedrag dat overblijft is voldoende om bovenstaande uitgangspunten uit te voeren.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen sportvoorzieningen

In de tabel leest u de opgenomen exploitatiekosten voor sportvoorzieningen, inclusief de storting voor groot onderhoud.

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Klein onderhoud gymlokalen	35	49	50	51	52
Groot onderhoud inventaris gymlokalen	18	18	18	18	18
Afschrijvingen gymlokalen	0	0	0	0	0
Klein onderhoud sportaccommodaties	374	319	235	180	120
Groot onderhoud sportaccommodaties	308	308	308	308	308
Afschrijvingen sportaccommodaties	361	361	361	361	361
Totaal	1.096	1.055	972	918	859

In de tabel leest u het verloop van de voorziening sportaccommodaties.

(bedragen x €1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Stand 1 januari	2.744	1.956	2.187	1.136	1.392
Stortingen	308	308	308	308	308
Verminderingen	1.096	77	1.359	53	332
Stand 31 december	1.956	2.187	1.136	1.392	1.368

In de tabel leest u het verloop van de voorziening inventaris gymlokalen.

(bedragen x €1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Stand 1 januari	172	170	170	149	131
Stortingen	18	18	18	18	18
Verminderingen	20	18	39	36	49
Stand 31 december	170	170	149	131	100

Financiering

Financieringsbehoefte 2022

Financiering is de manier waarop de gemeente geld aantrekt of geld (tijdelijk) belegt. Dit noemen we de financieringsfunctie.

De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) vormt de basis voor het uitvoeren van de financieringsfunctie.

Begin 2022

Het totaalbedrag aan opgenomen leningen is begin 2022 € 60 miljoen. Het gemiddelde rentepercentage hiervan is 1,6%. Het bedrag wat we nog tekort komen (financieringstekort) vullen we in met kasgeldleningen.

2022

De financieringsbehoefte loopt in 2022 op met ongeveer € 23 miljoen. Naast herfinanciering van aflopende leningen is dit geld nodig voor de realisatie van de Nieuwe Nobelaer, de herontwikkeling van de stationsomgeving, rioleringsprojecten en reconstructies en onderhoud van wegen. Ook zijn er aankopen binnen het Grondbedrijf. We benutten hierbij zoveel mogelijk de kasgeldlimiet. Dat betekent dat we tot € 10 miljoen kortlopende leningen aantrekken. Wanneer de financieringsbehoefte hoger is, trekken we langlopende leningen aan. Hoe hoog de financieringsbehoefte daadwerkelijk wordt, is afhankelijk van het tijdstip waarop de uitgaven en inkomsten plaatsvinden.

Uitgangspunten rente financiering

Voor de leningen die nodig zijn gaan we in de begroting 2022 uit van een rentepercentage van 0% voor kortlopende leningen (korter dan 1 jaar). Voor de langlopende leningen gaan we uit van een rentepercentage van 0,14%.

Langlopende leningen gaan we in principe aan voor 10 jaar. Als er sprake is van een gunstig rentepercentage, onderzoeken we of een langere looptijd gewenst is.

Een overzicht van de leningen leest u hier.

Kasgeldlimiet

Het rentepercentage van leningen staat nog steeds op een laag niveau. Dat geldt vooral voor kortlopende leningen. Daarom financieren we zoveel mogelijk met kortlopende leningen. Hierbij houden we rekening met de kasgeldlimiet.

De kasgeldlimiet is het maximale bedrag waarmee een financieringstekort met een kortlopende lening gefinancierd mag worden (Wet fido). In de tabel leest u de kasgeldlimiet voor 2022.

(bedragen x € 1.000)	2022
Begrotingstotaal 2022	137.725
Toegestane kasgeldlimiet (8,5%)	11.707

Renterisiconorm

Om te voorkomen dat er jaarlijks grote wijzigingen zijn in de rentelasten, schrijft de Wet financiering decentrale overheden de renterisiconorm voor. De jaarlijkse aflossingen en wijzigingen in de rente (bijvoorbeeld bij een rente-vast periode) mogen niet meer dan 20% van het begrotingstotaal zijn.

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Begrotingstotaal 2022	137.725	136.990	135.750	137.451
Renterisiconorm 20% van het begrotingstotaal	27.545	27.398	27.150	27.490
Aflossingen geldleningen	8.000	9.000	11.000	7.000
Ruimte onder de renterisiconorm	19.545	18.398	16.150	20.490

Uit de tabel blijkt dat de gemeente ruimschoots voldoet aan de renterisiconorm.

Renteschema

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) adviseert om onderstaand renteschema op te nemen.

(bedragen x € 1.000)	begroot 2022
1. De externe rentelasten over korte en lange financiering	882
2. Rentelasten verwacht financieringstekort	50
3. De externe rentebaten	-39
Saldo rentelasten en rentebaten	893
4. De rente die aan grondexploitatie moet worden doorberekend	-186
5. De rente van projectfinancieringen die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
	-186
Aan taakvelden toe te rekenen rente	707
6. Rente over eigen vermogen	-
7. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	-
8. Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	707
9. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-755
10. Renteresultaat op het taakveld treasury	-48

Uit dit schema valt het volgende op te maken:

1. de totale rentelasten over de huidige leningen bedragen € 882.000;
2. om in 2022 alle uitgaven te betalen moeten we lenen. De rentelasten hiervan begroten we op € 50.000;
3. de totale rentebaten begroten we op € 39.000. De netto rentelast bedraagt daardoor € 893.000;
4. we rekenen € 186.000 toe aan de grondexploitaties (1,18% over een boekwaarde van € 15.735.000);

8. de netto rentelast bedraagt € 707.000. De boekwaarde van de activa bedraagt € 150.900.000. De omslagrente is daarmee 0,47%. We ronden deze af op 0,5%;

9. aan overige activa rekenen we € 755.000 toe (0,5% over een boekwaarde van € 150.900.000);

10. het renteresultaat bedraagt € 48.000 (het verschil tussen de 0,5% en 0,47%). Dit bedrag komt ten gunste van het begrotingssaldo.

Opgenomen geldleningen

(bedragen x € 1.000)		datum	looptijd	rentefoot	restant	rente	aflossing	restant
bedrag	geldgever				01-01-2022	2022	2022	31-12-2022
8.000	BNG	31-05-2012	fix	20222,53%	8.000	84	8.000	0
9.000	BNG	18-07-2013	fix	20232,48%	9.000	223	0	9.000
11.000	Rabobank / BNG	23-01-2014	fix	20242,63%	11.000	289	0	11.000
7.000	BNG	18-12-2019	fix	20250,00%	7.000	0	0	7.000
10.000	Waterschapsbank	20-01-2020	fix	20582,53%	10.000	253	0	10.000
5.000	Waarborgfonds voor de Zorgsector	28-02-2020	fix	20350,29%	5.000	14	0	5.000
5.000	Waarborgfonds voor de Zorgsector	10-03-2020	fix	20400,16%	5.000	8	0	5.000
5.000	BNG	12-06-2020	fix	20300,19%	5.000	9	0	5.000
					60.000	882	8.000	52.000

Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

De organisatie ontwikkelt zich om te blijven voldoen aan de wensen en behoeften van de samenleving nu en in de toekomst. De leidraad daarvoor is de toekomstvisie die we in 2012 vaststelden, het beleidskader 2018-2021, het collegewerkprogramma en de lijn van de organisatieontwikkeling uit 2018.

Met de nieuwe raadsperiode in het vooruitzicht bekijken we in 2022 wat dat betekent voor de organisatieontwikkeling. Op welke manier kunnen we de bestuurlijke doelstellingen het beste realiseren. Op dit moment kent de organisatieontwikkeling een aantal bouwstenen: we werken aan opgavegericht werken, aan de cultuur van de organisatie, aan denken vanuit en werken met de klant. We sturen op resultaat en werken met sturingsinformatie. We zorgen voor ruimte voor experimenteren en vernieuwing. We gaan daarbij uit van de goede samenwerking tussen bestuur en organisatie.

Begin 2022 stelt de organisatie bouwstenen op voor het nieuwe raadsprogramma. Deze bouwstenen zijn gebaseerd op de trends en ontwikkelingen van de komende jaren en op input van inwoners en andere partners. De nieuwe gemeenteraad ontvangt deze bouwstenen direct na de verkiezingen en kan deze gebruiken bij het opstellen van het nieuwe raadsprogramma.

CAO en overig

Collectieve arbeidsovereenkomst (CAO)

Op 1 januari 2021 is de CAO verlopen. De onderhandelingen tussen VNG en bonden leverden nog geen resultaat op.

In de doorrekening van de loonkosten gaan we uit van een CAO-stijging van 1,6% vanaf januari 2021. Afhankelijk van de uitkomst van de onderhandelingen over een nieuwe CAO kan dit een voordeel of een nadeel opleveren voor de jaarrekening.

Rechtmatigheid en privacy

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf 2021 legt het college zelf rechtstreeks verantwoording af over de financiële rechtmatigheid. Dit gebeurt in de jaarrekening door middel van een wettelijk voorgeschreven rechtmatigheidsverantwoording en een verplichte toelichting in de paragraaf bedrijfsvoering.

Privacy

Met de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in 2018 heeft de gemeente Etten-Leur een verplichting ten aanzien van het privacybeschermingsniveau van zowel burgers, ondernemers en medewerkers. Betrokkenen moeten er te allen tijde op kunnen vertrouwen dat de persoonsgegevens die de gemeente Etten-Leur van hen verwerkt in veilige handen is.

De gemeente heeft hierover een verantwoordingsplicht. Dit houdt in dat de gemeente aan kan tonen dat zij aan de AVG voldoet. Zo is er een privacybeleid, een register van verwerkingen en een datalekkenregister. Ook is het proces rondom Rechten van Betrokkenen ingericht. We besteden regelmatig aandacht aan de privacybewustwording binnen de organisatie.

Hoewel de gemeente Etten-Leur formeel in control is, is het de komende jaren van belang materieel verder in control te raken op het gebied van de AVG. Dit houdt in dat de implementatie van de AVG naar een hoger niveau getild moet worden met als uiteindelijke doel privacy als vanzelfsprekend onderdeel van de gemeentelijke organisatie.

Personele sterkte 2022

organisatie eenheid	formatieformatie	
	2021	2022
Gemeentesecretaris /Algemeen directeur	1,0	1,0
Control	4,8	4,7
Raadsgriffie	2,8	2,8
Managementteam	4,0	3,0
Vakafdelingen	280,0	280,1
Personele sterkte	292,6	291,6
WVS	5,0	5,0
Personele sterkte (incl. WVS)	297,6	296,6
College B&W	4,0	4,0
Raadsleden	27,0	27,0
Burgerleden	12,0	12,0
Totaal	340,6	339,6

Indicatoren

In de programma's nemen we de verplichte beleidsindicatoren op uit Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). De overige verplichte indicatoren uit het BBV nemen we hier op:

Overige verplichte indicatoren	waarde	eenheid
Formatie Fte	2022 6,7	per 1.000 inwoners
Bezetting Fte	2022 6,5	per 1.000 inwoners
Apparaatskosten	2022 631	euro per inwoner
Externe inhuur	2022 7,6	kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen
Overhead	2022 10,52	kosten overhead als % van de totale lasten

Verbonden partijen

Omschrijving

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. We spreken over bestuurlijk belang wanneer de gemeente een zetel heeft in het bestuur van die organisatie of wanneer de gemeente stemrecht heeft. De gemeente heeft op die manier zeggenschap in de organisatie. We spreken over een financieel belang wanneer de gemeente de kosten draagt als de organisatie failliet gaat of als de organisatie haar verplichtingen niet nakomt. Of als de gemeente risico draagt over ingelegd kapitaal, zoals bij het bezit van aandelen.

Tweede bestuursrapportage 2021

Gemeenschappelijke Regeling West-Brabants Archief (WBA)

Door de verkoop van het voormalige pand van het RAWB in Oudenbosch ontstond een positief saldo over het boekjaar 2020. Een deel van dat saldo wordt gereserveerd voor de verbetering van de dienstverlening. Het andere deel wordt door verrekend met de bijdrage 2021 van de deelnemers.

Gemeenschappelijke Regeling Gemeentelijke Gezondheidsdienst West Brabant (GGD)

Sinds maart 2020 richt GGD West-Brabant zich als specialist in infectieziekten op alle werkzaamheden rondom de coronacrisis. In 2021 zijn de werkzaamheden voor de GGD rondom de coronacrisis nog verder uitgebreid, onder andere met het uitvoeren van taken rondom vaccinatie. De bestrijding van de coronacrisis wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In hun brief van 20 juli 2020 bevestigde het Ministerie van VWS dat alle kosten die samenhangen met de beheersing en bestrijding van het coronavirus volgens de compensatieregeling worden vergoed.

Gemeenschappelijke regeling ISD Werkplein Hart van West-Brabant

De coronacrisis zorgde in 2020 voor een aanzienlijke economische recessie. Hoewel de economie in de loop van dit jaar een sterk herstel liet zien, heeft de coronacrisis wel zijn sporen nagelaten. Zo is het aantal bijstandsgerechtigden vorig jaar en in de eerste maanden van dit jaar toegenomen.

De Werkpleinbegroting voor 2021 was reeds opgesteld voordat het coronavirus uitbrak. Het Werkplein wijzigde in de loop van dit jaar haar begroting en verwerkte de gevolgen van de coronacrisis. Ook de uitvoering van een aantal tijdelijke ondersteuningsmaatregelen van het Rijk die het Werkplein op zich nam, is hierbij meegenomen. We verwerken de gewijzigde Werkpleinbegroting in de tweede bestuursrapportage.

Zienswijzen

Op 22 juni 2021 nam de gemeenteraad kennis van de ontwerpbegroting 2022 van de verschillende gemeenschappelijke regelingen. Een gemeenschappelijke regeling is een vorm van een verbonden partij.

De gemeenteraad diende zienswijzen in over de ontwerpbegrotingen 2022 van de gemeenschappelijke regelingen van ICT West-Brabant-West, Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant, het Werkplein en het Werkvoorzieningschap.

Bij Regio West-Brabant (RWB), West-Brabants Archief (WBA) en de Veiligheidsregio Midden en West Brabant stelden we enkele vragen.

De reacties van de gemeenschappelijke regelingen op de zienswijzen en vragen vindt u op het raadsinformatie systeem.

Richtlijnen kaders begroting 2023 van de gemeenschappelijke regelingen

In het Beleidskader zijn de beleidsuitgangspunten en doelstellingen vastgelegd over regionale samenwerkingsverbanden. De nota verbonden partijen is een uitwerking hiervan. Deze nota stelde de gemeenteraad op 23 juni 2015 vast. Spelregel 4 van de nota bepaalt dat *‘jaarlijks in november de deelnemers van de gemeenschappelijke regelingen richtlijnen aan de verbonden partij stuurt waarop de beleidsmatige en financiële kaders gebaseerd dienen te worden’*.

Hieronder leest u de financiële richtlijnen.

1. We verwachten van het (Dagelijks) Bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting 2023-2026 aanbiedt aan de deelnemers. De GR vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting 2023. In de begroting 2023 neemt de GR ook een overzicht op met de bijdrage (2023 t/m 2026) per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het (Algemeen) Bestuur is besloten.
3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van de (bestemmings)reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven.
Wanneer een reserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de GR deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de GR in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze reserve opnieuw aan.
4. De bijdrage van de gemeente/deelnemers in de begroting 2023 stijgt maximaal met de loon indexering en de prijsontwikkeling uit de septembercircularie 2021 (of een actuelere circularie).
5. De GR beschrijft in de begroting 2023 in hoeverre de bijdrage van de gemeente/deelnemers gelijk kan blijven aan de bijdrage voor 2022. Dit kan door besparingen voor te stellen of beleidsinhoudelijke keuzes aan te geven.
6. Een positief resultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De GR kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het Algemeen Bestuur.
7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de GR de risico's, de kwantificering hiervan en de beheersingsmaatregelen daarbij.

Voor de gemeenschappelijke regelingen Regio West-Brabant (RWB), Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB), de Veiligheidsregio (VR), West-Brabants Archief (WBA), het Werkvoorzieningschap (WVS), het Werkplein, de Omgevingsdienst (OMWB), de Gemeentelijke Gezondheidsdienst West-Brabant (GGD) en de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) nemen we ook beleidsmatige richtlijnen op.

Register verbonden partijen

Voor het register verbonden partijen verwijzen we naar de gemeentelijke website: etten-leur.nl.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant (RWB)

Vestigingsplaats

Etten-Leur

Beoogd effect

Strategische positionering van West-Brabant, de belangenbehartiging en lobby van de 16 gemeenten extern naar provincies, Rijk en Europese Unie.

Het vormen van een netwerkorganisatie en een centraal punt waar vragen van samenwerkingspartners samen komen en waar colleges elkaar ontmoeten voor integrale vraagstukken en netwerken.

Beleidsvoornemens

Via de Economic Board West-Brabant samenwerken met kennisinstellingen en bedrijfsleven. Het actieprogramma 2019-2023 uitvoeren.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Effect op kwaliteitsverbetering, krachtenbundeling en kostenbeheersing (3 K's)

De focus van de samenwerking van de 16 gemeenten van Regio West-Brabant (RWB) ligt op het versterken van het economisch vestigingsklimaat. Doel hiervan is te zorgen voor meer werkgelegenheid. Dit doet de RWB vanuit de vier pijlers economie, arbeidsmarkt, ruimte en mobiliteit. Duurzaamheid is het verbindende element tussen de pijlers. Op deze wijze wordt een bijdrage vanuit de RWB en gemeenten geleverd aan de economische ambitie. Hierbij werkt de RWB in de regio nauw samen met ondernemers en kennisinstellingen. Het West-Brabants belang is ook het Etten-Leurs belang. In geld of kostenbesparingen is de opbrengst van de RWB niet aan te geven.

Richtlijnen kaders begroting 2023

Specifieke financiële richtlijn

Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs

per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Beleidsmatige richtlijnen

1. In de begroting 2023 wordt een doorkijk gegeven naar het actieprogramma vanaf 2023. Hierbij wordt aangegeven welke inzet van RWB en gemeenten nodig is om het actieprogramma te realiseren.
2. In de begroting 2023 is een voorstel opgenomen over de voortzetting van de financiering van het programma VTE (vrijtijdseconomie).

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
begroting totaal	195.000	194.000	194.000	194.000	194.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	650.000	609.000
vreemd vermogen	7.669.000	7.669.000

Gemeenschappelijke Regeling Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB)

Vestigingsplaats

Etten-Leur

Beoogd effect

Het realiseren van een kwalitatief beter belastingproduct voor belastingplichtigen.

Beleidsvoornemens

Kwaliteit leveren op het gebied van belastingen tegen zo laag mogelijke kosten.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Richtlijnen kaders begroting 2023

Aanvullende financiële richtlijn

Autonome groei van productiekwantiteiten (aantal huishoudens, enzovoorts) leidt in principe niet tot hogere financiële bijdragen van de deelnemers. De GR spant zich in om mogelijke extra kosten te compenseren door efficiencymaatregelen.

Beleidsmatige richtlijnen

1. In de strategie van de BWB is het streven opgenomen om voor alle gemeenten binnen het verzorgingsgebied van Waterschap Brabantse Delta de belastingtaken uit te voeren. De directie van de BWB wordt opgeroepen een actieve acquisitie te plegen richting de gemeenten die nog geen deel uitmaken van de GR.
2. De BWB wordt verzocht om aan de hand van benchmarkgegevens een prijs- en kwaliteitsvergelijking te doen met vergelijkbare organisaties en daarbij van die andere organisaties te kunnen leren en verbeteren.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	797.000	854.000	864.000	876.000	888.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	0	0
vreemd vermogen	2.485.000	2.335.000

Gemeenschappelijk Regeling ICT West-Brabant-West

Vestigingsplaats

Moerdijk

Beoogd effect

Kwalitatief hoogwaardige en doelmatige uitvoering van de opgedragen taken, meer kwaliteit en continuïteit in de taakuitvoering;

- minder kwetsbaarheid;
- efficiëntere inzet van schaarse middelen en personeel;
- betere bezetting/benutting van de technische infrastructuur;
- minder meerkosten;
- meer professionaliteit door meer ruimte voor specialisatie;
- voldoen aan wet- en regelgeving.

Beleidsvoornemens

Investeren in ICT is noodzakelijk, zeker om de gewenste dienstverlening te leveren en te voldoen aan de eisen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Het streven is om samen met de deelnemers te groeien naar een regieorganisatie voor ICT.

Risico's

De begroting 2022 is de eerste begroting zonder de gemeente Bergen op Zoom als deelnemer. De gemeentelijke bijdrage 2022 is voorsnag door de hoge uittreedvergoeding van Bergen op Zoom fors lager. Er zijn echter nog veel onzekerheden. Hierin schuilt een risico.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	1.359.000	983.000	1.322.000	1.409.000	1.404.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	0	0
vreemd vermogen	8.882.000	7.382.000

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Vestigingsplaats

Den Haag

Beoogd effect

Duurzaam bijdragen aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022
Aantal aandelen	9.828	9.828

Stichting Inkoopbureau West-Brabant

Vestigingsplaats

Etten-Leur

Beoogd effect

Professioneel inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Beleidsvoornemens

Het professioneel inkopen en aanbesteden van werken, goederen en diensten die de gemeente aan wil schaffen.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022
Begroting	14 dagdelen	nog niet bekend

Benego (Belgisch Nederlands Grens Overleg)

Vestigingsplaats

Baarle Hertog

Beoogd effect

Het bevorderen van grensoverschrijdend overleg en de grensoverschrijdende samenwerking tussen de deelnemende gemeenten en het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten.

Beleidsvoornemens

Zie beoogd effect.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022
Begroting	1.903	2.000

Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Midden en West-Brabant

Vestigingsplaats

Tilburg

Beoogd effect

Een doelmatige en slagvaardige hulpverlening verzekeren, mede op basis van een gecoördineerde voorbereiding, met behoud van een bestuurlijke en operationele verankering op lokaal niveau.

Beleidsvoornemens

Naast de reguliere taken richt de Veiligheidsregio Midden en West-Brabant zich in 2022 op de uitvoering van de drie pijlers uit het Beleidsplan 2019-2023: het stimuleren van redzaamheid in de samenleving, het bijdragen aan een veilige leefomgeving en het leveren van een hulpvaardige en slagvaardige inzet.

Risico's

De begroting 2022 van de Veiligheidsregio bevat een rapportage over de risico's. Per thema worden de risico's gemeld.

Richtlijnen kaders begroting 2023

Aanvullende financiële richtlijnen

1. De GR wordt gevraagd de resultaten uit de takendiscussie door middel van bezuiniging scenario's in beeld te brengen.
2. De GR wordt gevraagd om de begroting op te stellen waarbij separaat inzichtelijk is wat de financiële gevolgen zijn van de diverse onderdelen met minimaal:
  - Indexering;
  - Invoering omgevingswet;
  - Bezuiniging scenario's;
  - Geen herijking maar wijziging van beleid.

Beleidsmatige richtlijnen

1. In het beleidsplan 2019-2023 zijn actiepunten opgenomen, die uiterlijk in 2023 moeten zijn gerealiseerd. In de kaderbrief 2023 geeft de Veiligheidsregio met het zicht op het einde van deze beleidsperiode aan welke actiepunten in 2023 centraal staan. In de begroting geeft de Veiligheidsregio aan op welke wijze deze actiepunten worden ingevuld.
2. We zijn benieuwd naar de stand van zaken op de implementatie van het basistakenpakket op gebied van controle, toezicht en handhaving ?
3. Verder zijn we benieuwd naar het volgende (deze zaken mogen ook terugkomen als projectvoortgang binnen de bestuursrapportage):
  - Voortgang Safety Village (kosten, gebruik, enzovoort);

- Voortgang Risk Factory;
- Regionaal Coördinatie Centrum : prestaties meldkamer.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	2.330.000	2.346.000	2.387.000	2.425.000	2.469.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	14.392.000	14.098.000
vreemd vermogen	53.836.000	55.127.000

Cooperatie Parkeerbeheer Zuidwest Nederland UA

Vestigingsplaats

Roosendaal

Beoogd effect

Leveren van diensten voor de leden onder andere voor parkeergaragebeheer.

Beleidsvoornemens

Zie beoogd effect.

Risico's

Er zijn geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022
Begroting	2.000	2.000

N.V. Rewin (Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Rewin West-Brabant)

Vestigingsplaats

Breda

Beoogd effect

Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren en tevens West-Brabantse bedrijven in brede zin te ondersteunen met innovatie en groei van hun ondernemingen.

Beleidsvoornemens

Het ondersteunen bij kantoor- en bedrijfsvestiging. Het versterken van de topsectoren logistiek, maintenance en biobased economy in de regio door samen met bedrijven nieuwe producten, diensten of vormen van samenwerking te ontwikkelen.

In 2018 stelde de Economic Board West-Brabant in samenspraak met alle achterbannen een Economische Agenda West-Brabant op. REWIN organiseert de uitvoering van de Economische Agenda.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022
Begroting	130.000	133.000
Aantal aandelen	20.000	20.000

Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten regio West-Brabant

Vestigingsplaats

Breda

Beoogd effect

Bijdragen aan het terugdringen van het aantal voortijdige schoolverlaters.

Beleidsvoornemens

Uitvoeren Leerplichtwet.

Risico's

Het actualiseren van de Ingrado-richtlijnen kan financiële gevolgen hebben. Ingrado is de landelijke vereniging van alle afdelingen leerplicht van de gemeenten.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	70.000	76.000	77.000	79.000	80.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	0	0
vreemd vermogen	450.000	450.000

Gemeenschappelijke Regeling West-Brabants Archief (WBA)

Vestigingsplaats

Bergen op Zoom

Beoogd effect

Voldoen aan de wettelijke verplichting die voortvloeit uit de Archiefwet 1995 en het delen van informatie uit de beheerde archieven aan belangstellenden.

Beleidsvoornemens

Het WBA werkt aan de verdere vergroting van de bekendheid als historisch informatiecentrum voor de regio West-Brabant.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Beleidsmatige richtlijnen kaders begroting 2023

We verwachten van het WBA:

1. een efficiënte en effectieve archiefinspectie (KPI) die zoveel mogelijk is beperkt op hoofdlijnen;
2. een actieve ondersteuning op het moment dat er bij meerdere deelnemers op de hoofdpunten van de KPI dezelfde gebreken worden geconstateerd;
3. dat het ons meeneemt bij de consequenties van nieuwe wetgeving en de hieruit voortvloeiende beleidsdocumenten.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	125.000	124.000	124.000	124.000	124.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	128.000	128.000
vreemd vermogen	308.000	309.000

Vestigingsplaats

Roosendaal

Beoogd effect

Het op efficiënte wijze bieden van werkgelegenheid aan personen met een arbeidsbeperking die geen perspectief hebben op de reguliere arbeidsmarkt en het verzorgen van trajecten gericht op de arbeidsontwikkeling van personen met en afstand tot de arbeidsmarkt.

Beleidsvoornemens

De WVS ontwikkelde zich de afgelopen jaren van SW-bedrijf tot een leerwerkbedrijf, waarmee de infrastructuur van WVS wordt gebruikt voor de arbeidsontwikkeling van de brede doelgroep van de Participatiewet. In de komende jaren wordt ingezet op de verdere ontwikkeling van het leerwerkbedrijf WVS en de samenwerking in de keten met de twee Werkpleinen in de WVS-regio (Werkplein HvWB en ISD Brabantse Wal).

Risico's

De uitbraak van het coronavirus heeft een grote impact op de bedrijfsvoering en omzet van WVS. Op het moment van aanbieden van de WVS-begroting 2022 is nog onzeker welke impact de coronacrisis het komende jaar zal hebben. Wanneer er meer inzicht is in de gevolgen van de coronacrisis biedt de WVS een herziene begroting 2022 aan de gemeenten aan.

De reguliere risico's waar WVS mee te maken heeft zijn vermeld in paragraaf 2.4 van de WVS-begroting. De voornaamste risico's zijn de onzekerheid rond de hoogte van de rijksbijdrage Wet sociale werkvoorziening (Wsw), compensatie van de loon- en prijsontwikkeling door het Rijk.

Effect op kwaliteitsverbetering, krachtenbundeling en kostenbeheersing (3 K's)

WVS is onder andere door het schaalvoordeel in staat meer werk voor mensen met een arbeidsbeperking tegen lagere kosten te realiseren. Dit is zichtbaar door de lage bedrijfskosten (exclusief Wsw-lonen) van WVS in verhouding tot andere Sociale werkbedrijven in Nederland (Thermometer SW, Min. SZW).

Richtlijnen kaders begroting 2023

Aanvullende financiële richtlijnen

1. Voor de gezamenlijke activiteiten met het Werkplein Hart van West-Brabant (HvWB) en de ISD Brabantse Wal (ISD BW), zorgt WVS er voor dat wat daarover in haar begroting is opgenomen aansluit bij de begrotingen van het Werkplein en de ISD. De drie begrotingen zijn de basis voor de ketenbegroting.
2. De in de financiële richtlijn 3 bedoelde reserves betreffen uitsluitend de bestemmingsreserves.

Beleidsmatige richtlijnen

1. De begroting 2023 van WVS is opgesteld overeenkomstig het gedachtegoed van de integrale ketensamenwerking met het werkplein HvWB en de ISD BW en in lijn met de in 2022 in dit kader te formuleren ambities en doelstellingen. Het Werkplein HvWB, de ISD BW en de WVS dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn. Dit dient tot uitdrukking te komen in een integrale ketenbegroting.
2. WVS houdt inzichtelijk welke activiteiten en risico's verbonden zijn aan de afbouw van het huidige SW bestand in combinatie met de opdrachtportefeuille en stelt maatregelen voor om nadelige financiële gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken.
3. WVS besteedt in de begroting aandacht aan de visie en ambitie rondom de doorontwikkeling van het leerwerkbedrijf. Daarbij verwachten we dat de gemaakte keuzes rond de verschillende Produkt-Markt-Combinaties en leerlijnen vertaald worden in concrete interne doelstellingen en acties die bijdragen aan het realiseren van de ketensamenwerking.
4. In de begroting 2023 worden, voor zover te voorzien en nog nodig, maatregelen opgenomen om de financiële gevolgen van de coronacrisis (gedeeltelijk) op te vangen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	616.000	898.000	842.000	858.000	842.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	2.777.000	2.827.000
vreemd vermogen	20.861.000	21.216.000

Gemeenschappelijke Regeling Intergemeentelijke Sociale Dienst Werkplein Hart van West-Brabant

Vestigingsplaats

Etten-Leur

Beoogd effect

Efficiënte en effectieve uitvoering van de Participatiewet en bijbehorende inkomensondersteunende regelingen loaw, loaz (Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijke arbeidsongeschikte werkloze werknemers/ - gewezen zelfstandigen) en BBZ (Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen), het minimabeleid en de Wet inburgering 2021.

Beleidsvoornemens

Het Werkplein HvWB krijgt steeds meer te maken met een veranderende doelgroep die gekenmerkt wordt door een complexere problematiek en een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Dit vraagt om andere inzet en een verregaande samenwerking met andere partijen in het sociaal domein. Het Werkplein heeft daarom een nieuwe visie opgesteld voor haar dienstverlening en organisatie. Deze visie vraagt om aanpassingen in de organisatiestructuur en cultuur, die via een uitgebreid organisatieontwikkelingstraject in de komende jaren worden doorgevoerd.

Risico's

Onzekerheid over de impact die coronacrisis de komende jaren nog gaat hebben op de ontwikkeling van de werkgelegenheid en werkloosheid, zeker wanneer de steunpakketten van het Rijk afgebouwd worden. Een toenemende werkloosheid zal ook een grotere aanspraak op bijstandsvoorzieningen betekenen.

De Werkpleinbegroting 2022 gaat uit van de meest recente prognoses van het Centraal Planbureau (CPB) over de ontwikkeling van het aantal bijstandsgerechtigden. Het Werkplein kondigde aan dat bij wijziging van de CPB prognoses eventueel een nieuwe begroting 2022 aan de gemeenten wordt aangeboden.

Effect op kwaliteitsverbetering, krachtenbundeling en kostenbeheersing (3 K's)

Reden voor het aangaan van de Gemeenschappelijke regeling Werkplein Hart van West-Brabant was het streven naar efficiency in de bedrijfsvoering en het borgen van een kwalitatief goede dienstverlening op het terrein van werk en inkomen en de nieuwe wet inburgering.

Richtlijnen kaders begroting 2023

Aanvullende financiële richtlijnen

1. De gevolgen van de besluitvorming over de ketensamenwerking worden verwerkt in de begroting.

2. Voor de gezamenlijke activiteiten met de WVS en de ISD Brabantse Wal, zorgt het Werkplein HvWB ervoor dat wat daarover in haar begroting is opgenomen aansluit bij de begrotingen van de WVS en de ISD Brabantse Wal. De drie begrotingen zijn de basis voor de ketenbegroting.
3. Het Werkplein HvWB maakt een onderbouwde meerjarige prognose van het aantal bijstandsontvangers.
4. Het Werkplein HvWB neemt in de bijlagen van de begroting een overzicht op met het verloop van de vaste en tijdelijke formatie sinds 2015. Hieruit blijkt welke mutaties er sinds 2015 in de formatie zijn doorgevoerd en met welke reden en de besluitvorming hierover.
5. Het Werkplein HvWB verschaft in de diverse P&C-documenten inzicht in de stand van de vorderingen en de voorziening dubieuze debiteuren.
6. Het Werkplein HvWB biedt inzicht in de mogelijkheden om de kosten voor de bedrijfsvoering terug te brengen tot het noodzakelijke minimum. Hierin zijn ook de synergievoordelen als gevolg van het samenvoegen van bedrijfsvoeringstaken binnen de ketensamenwerking opgenomen.

Beleidsmatige richtlijnen

1. Het Werkplein HvWB stelt een begroting voor 2023 op waarin de ambities van de deelnemende gemeenten tot het duurzaam beperken van het aantal uitkeringsgerechtigden en -lasten tot uitdrukking komt.
2. Het Werkplein HvWB gaat voorafgaand aan het opstellen van de begroting 2023 met de deelnemende gemeenten in gesprek over de concrete ambities van de gemeenten voor 2023 op het terrein van werk, inkomensondersteuning en inburgering.
3. Het Werkplein maakt concreet welke acties ondernomen worden en resultaten behaald zijn in 2023 in het kader van de organisatieontwikkeling.
4. De begroting 2023 dient een duidelijke onderbouwing te bevatten van de manier waarop het Werkplein HvWB de hiervoor genoemde (1 t/m 3) ambities gaat realiseren en de lasten die daarmee gepaard gaan.
5. De onderbouwing bevat concrete maatregelen die afdoende zijn om aanspraak te kunnen maken op een uitkering in het kader van de vangnetregeling mocht er over 2023 uiteindelijk onverhoopt toch sprake zijn van een overschrijding van de BUIG-budgetten.
6. In de begroting 2023 worden, voor zover te voorzien en nog nodig, maatregelen opgenomen om de financiële gevolgen van de coronacrisis (gedeeltelijk) op te vangen.
7. De begroting 2023 van het Werkplein HvWB is opgesteld met het gedachtegoed van de integrale ketensamenwerking met de WVS. Het Werkplein HvWB en de WVS dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien. Het resultaat van de organisaties samen moet optimaal zijn. Dit moet tot uitdrukking komen in een integrale ketenbegroting.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	2.567.000	2.692.000	2.774.000	2.851.000	2.898.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	0	0
vreemd vermogen	10.628.000	10.757.000

Gemeenschappelijke Regeling voor Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Meldpunt Crisiszorg West-Brabant

Vestigingsplaats

Breda

Beoogd effect

Goede samenwerkingsafspraken op het brede terrein van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Beleidsvoornemens

Samen met 16 regiogemeenten dezelfde inzet en kwaliteit leveren op het moment dat de veiligheid van burgers in het geding is.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022
Begroting	339.000	339.000

Gemeenschappelijke Regeling Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Vestigingsplaats

Breda

Beoogd effect

Eeuwigdurende nazorgverplichting ten aanzien van de (gesloten) Afvalstoffenberging Bavel-Dorst en de Regionale Stortplaats Zevenbergen.

Beleidsvoornemens

Behartigen van zaken en activiteiten gericht op de eeuwigdurende nazorgverplichtingen van de 10 deelnemende gemeenten ten aanzien van de Afvalstoffenberging Bavel-Dorst en de Regionale Stortplaats Zevenbergen.

Risico's

De gevolgen van verontreiniging van grond- en oppervlakte water en lucht als gevolg van calamiteiten op of rond de voormalige stortplaatsen, waarbij (gevaarlijke) chemische stoffen vrij komen.

In 2021 maakt de beheerder van de stortplaats Bavel / Dorst, Sweco, een herberekening van het benodigd doelvermogen op basis van de op dat moment geldende uitgangspunten. Medio 2021 volgen de uitkomsten naar de kwaliteit van de bovenafdichting. De verwachting is dat de gehanteerde levensduur verlengd kan worden van 50 naar 75 jaar. Als dat zo is dan blijft de te betalen bijdrage voor de deelnemende gemeenten tot 2026 gelijk.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	63.000	63.000	63.000	63.000	63.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	-68.000	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	1.047.000	1.015.000
vreemd vermogen	26.251.000	26.352.000

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

Vestigingsplaats

Tilburg

Beoogd effect

Een bijdrage te leveren aan een leefbare en veilige werk- en leefomgeving voor de regio.

Beleidsvoornemens

Het professioneel en efficiënt uitvoeren van milieutaken van de deelnemers en het nakomen van contractuele verplichtingen die zijn aangegaan met de deelnemers. Het verbeteren van de uitvoering van de taken. De OMWB streeft naar een uniforme wijze van uitvoering van de wettelijke basistaken. In december 2017 heeft het Algemeen Bestuur de zogenaamde Midden-West-Brabantse norm (MWB-norm) voor het uitvoeringsniveau vastgesteld. Deze norm is vertaald naar de deelnemersbijdrage begroting 2022.

De Omgevingswet treedt op 1 juli 2022 in werking. De Omgevingswet zorgt voor een ingrijpende stelselherziening van regelgeving in het fysieke domein. In 2021 en de eerste helft van 2022 bereidt de OMWB zich met de deelnemers hierop voor.

Risico's

1. Inhuur versus vast personeel: € 200.000
2. Transitie mens en organisatie: € 250.000
3. Problematiek arbeidsmarkt: € 350.000
4. Covid-19: € 500.000
5. Harmonisatie verlofrechten: € 225.000
6. Invoering Omgevingswet: € 400.000
7. Kosteneffectiviteit: € 225.000

Totaal gewogen risico's: € 2.180.000.

Het zijn gewogen risico's (voor nadere toelichting, zie pagina 12 van de begroting 2022 OMWB).

Effect op kwaliteitsverbetering, krachtenbundeling en kostenbeheersing (3 K's)

Dit samenwerkingsverband is een wettelijke verplichting waar Etten-Leur kritisch naar blijft kijken. Efficiencyverbetering in de bedrijfsvoering wordt mogelijk geacht, echter op dit moment wordt de besparingsdoelstelling niet behaald. Het samenwerkingsverband is nog jong. Op termijn mogen positieve effecten op de 3 K's wel worden verwacht.

Op dit moment is Etten-Leur - hoewel verbeteringen zichtbaar zijn - nog niet tevreden en volgen we de OMWB nauwlettend. Het Dagelijks Bestuur gaf de directeur – naar aanleiding van ingebrachte zienswijzen op de begroting 2021 - opdracht een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om tot kosteneffectiviteit en efficiëntievoordeel te komen, en het bestuur hierover in het eerste kwartaal van 2021 te rapporteren. Er is een intern besparingspotentieel van

€ 1,7 miljoen opgehaald. In de begroting 2022 en de meerjarenraming zijn voor 2022 tot en met 2024 de verschillende maatregelen doorgevoerd.

Richtlijnen kaders begroting 2023

Aanvullenden financiële richtlijn

Richtlijn 5 van de algemene financiële richtlijnen komt voor OMWB als volgt te luiden:

De GR beschrijft in de begroting 2023 in hoeverre de bijdrage van de gemeente/deelnemers gelijk kan blijven aan de bijdrage voor 2022. Dit kan door besparingen voor te stellen of beleidsinhoudelijke keuzes aan te geven. Het resultaat van het kosteneffectiviteitsonderzoek op de deelnemersbijdrage moet zichtbaar zijn.

Beleidsmatige richtlijnen begroting 2023

1. Geef in de begroting 2023 een meerjarenprognose van de aard en omvang van de te verwachten werkzaamheden in relatie tot toekomstige ontwikkelingen en hoe de organisatie hierop denkt in te spelen. Hierbij dient onder andere te worden ingegaan op de gevolgen van de Omgevingswet, de bezuinigingen bij deelnemers, de dienstverlening en de arbeidsmarkt.
2. De begroting 2023 moet Omgevingswetproof (inclusief bodemtaken) worden opgesteld. Dit betekent concreet dat de organisatorische, financiële en beleidsmatige gevolgen van de Omgevingswet vertaald worden in de begroting en de bijdrage.
3. De resultaten van de evaluatie van de MWB-norm (een kwaliteits- en financieringsnorm) worden concreet (herleidbaar) in de begroting 2023 opgenomen.
4. Kijk kritisch naar bestaande werkzaamheden en evalueer deze tijdig (nut en noodzaak). Hanteer bij het opstellen van de begroting het principe nieuwe werkzaamheden voor oud.
5. De resultaten van het aan te schaffen kwaliteitsmanagementsysteem (2022) en de doorontwikkeling van datamanagement en beheer worden (transparant) verwerkt in de (meerjaren)begroting.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	406.000	407.000	406.000	405.000	414.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	1.843.000	1.993.000
vreemd vermogen	3.826.000	3.890.000

Gemeenschappelijke Regeling Gemeentelijke Gezondheidsdienst West Brabant (GGD)

Vestigingsplaats

Breda

Beoogd effect

Gezonde burgers die vanuit eigen kracht een bijdrage leveren aan de maatschappij.

Beleidsvoornemens

De ambities van de GGD zijn:

- bijzondere aandacht voor sociaal-medische crisistaken;
- verdere stappen zetten voor een gezonde en veilige leefomgeving;
- preventie verbreden en verdiepen (zowel qua gedragsverandering als in de vorm van vaccinaties);
- gezondheidskansen voor iedereen (speciaal gericht op kwetsbare groepen);
- een moderne, eigentijdse dienstverlening;
- versterking van de 'driehoek' onderzoek-beleid-praktijk.

Risico's

1. Doorvoering van de flexibilisering (verkleinen basistakenpakket) en meer plustaken (facultatieve taken) kan leiden tot ongedekte vaste kosten bij de GGD.
2. Aard en omvang van ontwikkelingen van buitenaf nemen dusdanig toe dat de structurele verhoging van de gemeentelijke bijdrage per 2021 onvoldoende is.
3. De relatie tussen het verloop van de corona-pandemie en de financieringsafspraken met het Ministerie van VWS.

Effect op kwaliteitsverbetering, krachtenbundeling en kostenbeheersing (3 K's)

Dit samenwerkingsverband is een wettelijk verplichting op basis van de Wet publieke gezondheid. Het is onze plicht om deze instelling, samen met 15 andere gemeenten, in stand te houden. De gedachte achter dit samenwerkingsverband is wel dat het bundelen van krachten in één organisatie leidt tot kwaliteitsverbetering en kostenbeheersing. Omdat dit is ingevoerd vanuit een wettelijke verplichting is niet concreet te maken wat dit aan (financiële) besparingen oplevert. Stelling is wel dat als individuele gemeenten deze taken zelf moeten uitvoeren, dit niet efficiënt en effectief zou zijn. Er is echter geen realistische vergelijking te maken waarmee besparingen in exacte bedragen kunnen worden aangetoond.

Richtlijnen kaders begroting 2023

beleidsmatige richtlijnen

1. De GGD voert in West-Brabant de in de Wet Publieke gezondheid (Wpg) aan de gemeenten opgedragen taken uit. Op onderdelen betreft dit ook taken die vallen onder de Jeugdwet, Omgevingswet, Wet op de Kinderopvang en de Wet op de Veiligheidsregio's. Leidraad in

het handelen van de GGD is het bewaken, beschermen en bevorderen van de publieke gezondheid.

2. De COVID-19 pandemie toonde aan dat snel reageren en inspelen op een grote crisis veel vraagt van de GGD. Ook is duidelijk (geworden) dat er in de governance en uitvoeringskracht van de publieke gezondheid en in de afstemming met de Veiligheidsregio nog verbetering mogelijk is. Graag zien wij dat de GGD:
  - a. er naartoe werkt dat een grote publieke gezondheidscrisis minder invloed heeft op het reguliere werk dat de GGD op basis van de Wet publieke gezondheid (Wpg) voor de gemeenten uitvoert;
  - b. In afstemming met de Veiligheidsregio Midden en West-Brabant en omliggende GGD-en werkt aan een robuustere organisatie die het makkelijker maakt om in te spelen op crises. Daarbij is ons duidelijk dat u hierin mede afhankelijk bent van landelijke beleidskeuzes.
3. De in het vernieuwde Meerjarenbeleidsplan opgenomen (hoofd)ambities zijn leidend voor de opstelling van de begroting 2023. De GGD zorgt ervoor dat in deze begroting:
  - a. de in overleg met gemeenten aangescherpte prestatie-indicatoren zijn opgenomen, met het doel beter zicht te verkrijgen op de te behalen resultaten binnen taken;
  - b. rekening gehouden wordt met ontwikkelingen binnen basistaken die impact kunnen hebben op de hoogte van de gemeentelijke bijdrage. Indien van toepassing vermeldt u deze duidelijk in de begroting. Voorts kunnen wij ons voorstellen dat ook in 2023 nog sprake is van meer druk (inhoudelijk en financieel) op het basistakenpakket als gevolg van toename kwetsbare situaties door corona.
4. Een belangrijke ambitie van de GGD is het versterken en verbreden van de preventieve taken. Het Nationale Preventieakkoord vraagt om regionaal en lokaal invulling geven aan de in dit akkoord gestelde doelen. Op lokaal niveau geeft u samen met gemeente en lokale partners vorm aan en/of levert een bijdrage aan maatregelen die inwoners stimuleren "de gezonde keuze te maken". In Etten-Leur gebeurt dit onder andere via het Lokaal Preventieakkoord.
5. Voor de ambitie 'Modernisering van de GGD-dienstverlening' vormde u op basis van een besluit van het Algemeen Bestuur een bestemmingsreserve van € 300.000. Wij vragen u in de begroting 2023 aan te geven wat de belangrijkste structurele effecten van de ingezette modernisering zijn op de manier van werken en de financiën.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	1.724.000	1.748.000	1.774.000	1.802.000	1.830.000

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	5.410.000	5.317.000
vreemd vermogen	10.500.000	10.500.000

Gemeenschappelijke Regeling Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)

Vestigingsplaats

Tilburg

Beoogd effect

Kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg die binnen de wettelijke aanrijtijden ter plaatse is.

Beleidsvoornemens

Het leveren van kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg die binnen de wettelijke aanrijtijden ter plaatse is en binnen de budgettaire kaders wordt gerealiseerd. Het behouden van de ambulancevoorziening.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Richtlijnen kaders begroting 2023

Aanvullende financiële richtlijnen

Alleen richtlijn 1 en 7 van algemene financiële richtlijnen zijn van toepassing. De zorgverzekeraars betalen de RAV. De gemeentelijke bijdrage is al jaren € 0,00. Financiële richtlijnen over CAO, indexatie, reserves of gemeentelijke bijdrage zijn daarom niet van toepassing.

Beleidsmatige richtlijnen

1. De RAV waarborgt onder de nieuwe wet ambulancezorg de kwaliteit en continuïteit van de ambulancezorg in heel haar werkgebied. De ambulancezorg dient blijvend te worden uitgevoerd zonder gemeentelijke financiële bijdragen.
2. In haar begroting beschrijft de RAV hoe zij voldoet aan het Landelijk Kwaliteitskader Ambulancezorg 1.0. Dit kwaliteitskader bevat 26 indicatoren waarmee daadwerkelijk het niveau van de geleverde zorg wordt gemeten. Tijdigheid in het spoedvervoer is hier één van. De indicatoren zijn onderverdeeld in zeven segmenten: Bereikbare en beschikbare zorg, Patiënt centraal, Veilige zorg, Professionaliteit, Samenwerken, Continue verbeteren en Basis op orde.
3. De ambulancesector heeft een dynamisch karakter. De wereldwijde Covid-19-pandemie bracht nieuwe uitdagingen met zich mee. De RAV heeft in samenwerking met de zorgverzekeraars verbeterplannen opgesteld met als doel het zo vaak mogelijk behalen van de 15-minuten-norm bij urgentie. In de begroting geeft de RAV aan hoe zij uitvoering geeft aan deze plannen, inclusief een tijdsplanning van de uit te voeren paraatheidsuitbreidingen. Uitgangspunt dient

te zijn dat in het hele werkgebied de responstijd voor A1 ritten niet meer dan 5% wordt overschreden (melding-aankomst meer dan 15 minuten).

4. Het Algemeen Bestuur heeft de definitieve besluitvorming over de meest geschikte rechtsvorm voor de RAV uitgesteld totdat er duidelijkheid is over de nieuwe ordening van de ambulancezorg. De RAV informeert de gemeenten over de mogelijkheden om over te gaan naar de meest geschikte rechtsvorm. De overgang mag voor gemeenten niet leiden tot nadelige (financiële) gevolgen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022	2023	2024	2025
Begroting	0	0	0	0	0

Resultaat	2021	2022
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2022	31-12-2022
eigen vermogen	13.664.000	13.406.000
vreemd vermogen	27.771.000	26.021.000

N.V. Brabant Water

Vestigingsplaats

Den Bosch

Beoogd effect

Winnen, zuiveren en distribueren van water voor huishoudens en bedrijfsleven.

Beleidsvoornemens

Water leveren uit de beste bronnen. Deze waterlevering voor de toekomst veilig stellen door goed te zorgen voor de waterwingebieden. Producten en diensten aanbieden op een hoog niveau. Klantgericht, kostenbewust, met moderne techniek en actieve zorg voor de omgeving.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2021	2022
Aantal aandelen	55.211	55.211

Grondbeleid & Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Plus

Algemene ontwikkelingen

In deze paragraaf geven we, naast de verplichte toelichting op het grondbeleid, ook een toelichting op de onderdelen van het Uitvoeringsprogramma Structuurvisie Plus die opgaan in het uitvoeringsprogramma Omgevingsvisie. Naast de algemene ontwikkelingen lichten we ook de projecten binnen de Structuurvisie Plus toe. Na deze toelichting benoemen we de risico's.

De Structuurvisie Plus 2020 geeft een beeld van de veranderingen in het bestaand stedelijk gebied en van de toekomstige uitbreiding daarvan tot 2020. Sommige projecten lopen door na deze datum en nemen we daarom op in het uitvoeringsprogramma Omgevingsvisie. Voor alle projecten maakten we een planning en een berekening van kosten en inkomsten (het uitvoeringsprogramma). Elk jaar informeren we de gemeenteraad bij de jaarrekening over de stand van zaken.

Ontwikkelingen tweede bestuursrapportage 2021

We rekenden diverse exploitaties opnieuw door en stelden de prognoses voor 2021 bij. Ook brachten we de voorzieningen op het vereiste niveau.

Wonen

In 2017 stelde de provincie nieuwe prognoses voor de bevolkingsontwikkelingen en woningbehoefte vast. Daaruit bleek dat Etten-Leur tot 2027 ongeveer 2.700 woningen mag bouwen. In de periode tot 2022 verwachten we 800 woningen op te leveren. Naast de afbouw van de wijk De Streek vindt dit plaats op het voormalige GGZ terrein (plan Van Bergenpark) en op diverse binnenstedelijke locaties. In 2019 is het woningbouwprogramma opnieuw vastgesteld. De wijzigingen voerden we door in de begroting.

In september 2020 presenteerde de provincie nieuwe cijfers voor de bevolkingsontwikkeling en woningbehoefte. Daaruit blijkt dat de vraag naar nieuwe (vooral kleinere) woningen groter is dan volgens de huidige prognose.

Een gedetailleerd overzicht van het woningbouwprogramma per 1 januari 2022 leest u hier.

Woningbouw 2022-2026 in m²

verkopen woningbouw in m²	Prognose					
gemeentelijke locaties	2022	2023	2024	2025	> 2025	Totaal
Schoenmakershoek-Oost	9.000					9.000
Haansberg-Oost			14.550	14.550	11.400	40.500
Wipakker		7.000				7.000
Uitleglocatie		20.250	20.250	20.250	20.250	81.000
Meeuwisdijk					12.500	12.500
Nobelaer	5.900					5.900
Totaal	14.900	27.250	34.800	34.800	44.150	155.900

Woningbouw 2022-2026 in aantallen

oplevering woningbouw in aantallen gemeentelijke locaties	Prognose					Totaal
	2022	2023	2024	2025	> 2025	
Schoenmakershoek-Oost		80	26			106
De Streek	50					50
Haansberg-Oost				34	50	84
Spoorzona / Juvenaat	120					120
Nobelaer		72	24			96
Kompas	41					41
4-Heemskinderen	14					14
Wipakker		PM				0
Uitleglocatie				100	200	300
Meeuwisdijk					10	10
Vosdonk-Munnikenhei	3			2		5
Totaal	228	152	50	136	260	826

oplevering woningbouw in aantallen locaties derden	Prognose					Totaal
	2022	2023	2024	2025	> 2025	
Stationsplein 45		PM				0
Withof		85				85
Couperuslaan	40	60				100
Stationsplein (4 leeuwen)	75					75
Van 't Hoffstraat		70				70
Van Bergenpark	56	100				156
Kloostervelden		142				142
Bisschopsmolenstraat (De Been)	14					14
Tamboerijn (Doremi)	22					22
Spoorlaan 19			PM			0
Hoge Neerstraat 2		11				11
Life & Garden			PM			0
Individuele plannen	2					2
Totaal	209	468	0	0	0	677
Totaal aantal woningen	437	620	50	136	260	1.503

Werken

Bedrijventerreinen

In regionaal verband maakten we met de provincie afspraken over de bedrijventerreinen. Hergebruik heeft de hoogste prioriteit. De gemeente volgt daarbij de regionale afspraken met de provincie over de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen. Zolang we via herontwikkeling van bestaand bedrijventerrein aan de vraag kunnen voldoen, hoeven we niet over te gaan tot de aanleg van nieuw bedrijventerrein. Op regionaal niveau worden nieuwe afspraken gemaakt over vraag en aanbod. De resultaten nemen we mee in het onderzoek naar toekomstige nieuwe bedrijventerreinlocaties.

Voorraad bedrijventerreinen

Een overzicht van de totale voorraad aan bedrijfskavels bij het Grondbedrijf leest u in het overzicht 'Uitgifte bedrijventerreinen, kantoorlocaties en detailhandel 2022-2026'. Wanneer we de voorraad bedrijfskavels afzetten tegen de prognose, dan blijkt dat de bestaande voorraad voor kleinschalige bedrijvigheid tot 2026 voldoende is. Grootschalige bedrijven (meer dan een hectare) kunnen we niet meer onderbrengen. Behalve de gemeente hebben ook anderen een beperkt aantal bedrijfskavels in de verkoop. We blijven attent op mogelijkheden om op het bestaande

bedrijventerrein (strategisch gelegen) gronden te verwerven die we na herstructurering weer in de markt kunnen zetten.

Detailhandel

Bij detailhandel ligt het accent op het Winkelhart en wijk- en buurtcentra. Samen met vastgoedeigenaren en ondernemers kijken we naar de positie van het Winkelhart en andere centra. We werken aan concrete maatregelen om de leegstand aan te pakken. Ook bestaat de noodzaak om het totale winkelaanbod terug te brengen. In de Omgevingsvisie komen we met voorstellen.

Kantoren

Op dit moment zijn er geen locaties meer beschikbaar voor groei in de zakelijke dienstverlening. In regionaal verband zijn afspraken gemaakt om daar waar mogelijk het volume te laten krimpen.

Bedrijventerreinen 2022-2026

bedrijventerreinen in m ²	Prognose					Totaal
	2022	2023	2024	2025	> 2025	
Vosdonk-Zuid						
Kavel + woning	10.588	3.712	2.083			16.383
Vosdonk-Noord						
Oude Kerkstraat	15.746	15.746	15.746	15.746	15.746	78.730
Totaal	26.334	19.458	17.829	15.746	15.746	95.113

Sport, educatie en cultuur

Cultuur

De bouw van het cultureel centrum op het terrein van het oude zwembad De Banakker wordt afgerond. De kosten van rente en afschrijving die aan de investering voor de nieuwbouw en inrichting van het omliggende openbaar gebied verbonden zijn, nemen we op in de meerjarenbegroting.

Landelijk gebied

Tot 2028 werken we nauw samen met het waterschap om natte ecologische verbindingzones te realiseren. De totaalopgave is ongeveer 30 km. Daarvan moeten we nog ongeveer 15 km aanleggen. Voor de waterveiligheid van het noordelijk buitengebied, spraken we met het waterschap af de plannen weer op te pakken. Voor Etten-Leur Zuid (het gebied ten zuiden van de rijksweg) maakt het waterschap een analyse van de kansen voor grondverwerving voor de resterende trajecten. In zijn algemeenheid volgen het waterschap en de gemeente de kansen voor grondverwerving langs ecologische verbindingzones steeds nauwlettend. Voor de verwervingen tot 2028 zijn middelen beschikbaar uit de Reserve Compenserend Groen van het Grondbedrijf.

Uitvoeringsprogramma structuurvisie

LANDELIJK GEBIED	status	oplevering	exploitant	
Ecologische verbindingzone	in uitvoering	2028	gemeente & waterschap	€ 350.000

Risico's

De financiële bedrijfsvoering van het Grondbedrijf is zo opgezet dat we risico's in principe opvangen zonder dat we een beroep doen op de algemene dienst van de gemeente. In de tabel geven we aan:

- het actuele risicoprofiel van de grondexploitaties;
- het noodzakelijke weerstandsvermogen op basis van de risicoberekening;
- de verwachte exploitatieresultaten;
- het aantal m² grond dat in eigendom is.

(bedragen x € 1.000)	risicoprofiel 1-1-2022	Bruto benodigd weerstandsvermogen	Prognose resultaat	voorraad gronden m ²
Grondexploitaties	20.262	7.100	1.345	526.613

Een gedetailleerd overzicht van de grondexploitatie risico's leest u hier. Daarin staat ook een totale berekening van het weerstandsvermogen dat nodig is. Uit dit overzicht blijkt dat de 'Reserve exploitatie risico's' toereikend is.

Risico's grondexploitatie per 1 januari 2022

Woningbouwlocaties				
(bedragen x € 1.000)	boekwaarde	Risico	Prognose resultaat	m ²
Schoenmakershoek-Oost	4.800	3.200	-2.485	9.000
Spoorzone Juvenaat	-660	660	0	0
De Streek	-2.770	2.230	540	0
Nobelaer	1.670	1.845	445	5.900
Haansberg-Oost	4.285	250	1.340	40.500
't Carillon	-75	50	25	0
Kompas	-265	405	-140	0
4-Heemskinderen	-295	280	15	0
Woningbouwlocaties	6.690	8.920	-260	55.400
Bedrijventerreinen				
Vosdonk-Zuid	-320	1.050	820	16.383
Vosdonk Noord	9.650	2.700	-1.900	78.730
Bedrijventerreinen	9.330	3.750	-1.080	95.113
Kantoorlocaties				
Totaal	16.020	12.670	-1.340	150.513

Materiële vaste activa	boekwaarde	Risico	Prognose resultaat	m ²
Hoge Haansberg	610	60	610	130.750
Hoge Haansberg	1.675	775	1.675	162.575
Hilsebaan	70	10	70	11.925
Meeuwisdijk	225	25	225	48.400
Meeuwisdijk	105	10	105	22.450
Totaal	2.685	880	2.685	376.100

Panden	boekwaarde	Risico	OZB of taxatiewaarde	m ²
Hoevenseweg 34	600	60	600	12.950
Totaal	600	60	600	12.950
Totaal exploitatiegebieden	19.305	13.610		526.613

Totalen	boekwaarde	Risico
Woningbouwlocaties	6.690	8.920
Bedrijventerreinen	9.330	3.750
	16.020	12.670
Kantoorlocaties	0	0
Materiële vaste activa	2.685	880
Panden	600	60
Maximaal risico	19.305	13.610

Minimale waarde en voorzieningen	Minimale waarde	Voorzieningen exploitatie tekorten
Woningbouwlocaties	554	2.625
Bedrijventerreinen	4.289	1.900
	4.843	4.525
Kantoorlocaties		
Materiële vaste activa	2.685	
Panden	600	
Minimale waarde en voorzieningen	8.128	4.525

Berekening reëel risico:		
Boekwaarde	19.305	
Risico	13.610	
Planschade risico afgesloten complexen		
Maximaal risico		32.915
Minimale waarde gronden en panden	8.128	
Voorziening exploitatie tekorten	4.525	
Minimale waarde en voorzieningen		-12.653
Gecorrigeerd risico		20.262
Reëel risico	35%	7.100

	Prognose resultaat	voorraad gronden m ²
Woningbouwlocaties	-260	55.400
Bedrijventerreinen	-1.080	95.113
	-1.340	150.513
Kantoorlocaties	0	0
Verspreide percelen	2.685	376.100
Totaal	1.345	526.613

Investeringsen

Omschrijving

In deze paragraaf geven we inzicht in het beleid en de ontwikkelingen van de investeringen.

Om de gewenste maatschappelijke effecten binnen de programma's te realiseren zijn investeringen nodig.

Tweede bestuursrapportage 2021

In de tweede bestuursrapportage 2021 stellen we de volgende wijzigingen voor.

Investeringsen 2021 (bedragen x € 1.000)	Verhoging (+) Verlaging (-)	Nieuw kredietbedrag
Wagen rioolploeg	90	90
Ondergrondse containers afval	575	575
Totaal wijzigingen investeringen 2021	665	665

Wagen rioolploeg

Deze wagen stond op de planning om in 2022 te vervangen. Door de slechte kwaliteit is het noodzakelijk deze nu al te vervangen.

Ondergrondse containers afval

In de begroting 2021 werd besloten om plastic, blik en drankenkartons (PBD) niet langer huis-aan-huis in te zamelen. We verwerkten de financiële gevolgen van de ondergrondse containers. Het krediet was nog niet beschikbaar gesteld. Dat doen we nu.

Investeringsen 2021

In 2021 was € 40 miljoen voor investeringen beschikbaar. We verwachten hiervan in 2021 ongeveer € 26 miljoen uit te geven.

Aan het einde van 2021 is er nog € 14 miljoen over.

investeringsen (bedragen x € 1.000)	nog beschikbaar
Vervanging riolering (met name Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan VGRP)	5.900
Nobelaer	2.500
Herontwikkeling Stationsomgeving	1.600
Investeringsen openbaar gebied	900
N640 rotonde, aansluiting, verkeersregelinstantie	700
Overige investeringen	2.400
	14.000

Een groot deel van deze investeringen heeft een lange doorlooptijd. We geven dat geld pas in 2022 en later uit.

In onze financiële verordening staan de afschrijvingstermijnen voor investeringen. Die termijnen gebruiken we bij het opstellen van het Investeringsplan 2022-2025.

Investeringsplan 2022-2025

Naast de investeringen die vanuit 2021 nog doorlopen (zie investeringen 2021) zijn er ook nieuwe investeringen nodig.

Welke dat zijn ziet u hieronder.

Investerings programma 0 Bestuur en ondersteuning (bedragen x € 1.000)	Afschr. termijn	2022	2023	2024	2025
Vervanging audiovisuele apparatuur	10	-	100	-	-
Vervanging I-pads gemeenteraad	4	33	-	-	-
Vervanging digi-tables + beeldschermen in hal en KCC	5	25	-	-	-
Vervanging klantbegeleidingssysteem (zuil in de hal)	5	40	-	-	-
Vervanging materiaal verkiezingen	10	-	-	25	-
Vervanging mobile devices	3	50	75	75	75
Vervanging wagenpark (diverse wagens).	8 of 10 jaar	265	65	484	65
Vervanging hardware werkplek	5	-	-	850	-
Totaal programma 0		413	240	1.434	140

Investerings programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat (bedragen x € 1.000)	Afschr. termijn	2022	2023	2024	2025
Gemeentelijk Verkeers- en vervoersplan (GVVP)	25	100	100	100	100
Leurse Haven, zwaairom	40	28	28	28	-
'de Vaart' oeverbescherming	40	175	175	175	-
Openbare ruimte	40	2.452	2.452	2.452	2.452
Openbare verlichting	20	210	210	210	210
Vervanging gladheidmaterieel	15	280	-	-	-
Aanpassing kruising Lichttorenhoofd-Vijfhuizenweg	40	-	450	-	-
Herontwikkeling Oude Kerkstraat (Frijado)	40	1.750	550	-	-
Omgevingsvisie, voorbereiding randwegen	40	250	250	250	250
Omgevingsvisie, verbetering bestaand wegennet	40	250	250	250	250
Omgevingsvisie, grondverwerving	40	10.000	10.000	10.000	10.000
Uitbreiding project van 't Hoffstraat	40	200	-	-	-
Duurdere bestrating Anna van Berchemlaan	40	40	-	-	-
Vervanging verkeersregelinstantatie	10	-	32	-	-
Renovatie vloer parkeergarage	30	600	-	-	-
Totaal programma 2		16.335	14.497	13.465	13.262

Investerings programma 5 Sport, cultuur en recreatie (bedragen x € 1.000)	Afschr. termijn	2022	2023	2024	2025
Westpolderplas	40	-	150	-	-
Speeltoestellen	10	68	40	66	33
Hekwerk hondenuitlaatterreinen	10	25	25	25	25
Totaal programma 5		93	215	91	58

Investerings programma 7 Volksgezondheid en Milieu (bedragen x € 1.000)	Afschr. termijn	2022	2023	2024	2025
Vervanging ondergrondse perscontainers	10	80	80	80	-
Cameratoezicht bij afvalparkjes	5	40	-	-	-
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP)	40	2.441	2.134	2.067	1.963
Totaal programma 7		2.561	2.214	2.147	1.963

Toelichtingen Investeringsplan 2022-2025

Investering	Omschrijving / toelichting
Vervanging audiovisuele apparatuur	Apparatuur bestuurs- en vergadercentrum is naar verwachting in 2023 aan vervanging toe.
Vervanging I-pads gemeenteraad	Iedere 4 jaar vervangen we de I-pads van de gemeenteraad. Loopt gelijk met de raadsperiode.
Vervanging digi-tables + beeldschermen in hal en KCC	De vervanging van digi-tafels en beeldschermen in de publiekshal. Deze vervanging is afhankelijk van de verdere ontwikkeling van de publiekshal.
Vervanging klantbegeleidingssysteem (zuil in de hal)	De vervanging van het klantbegeleidingssysteem (zuil in publiekshal). Deze vervanging is afhankelijk van de verdere ontwikkeling van de publiekshal.
Vervanging materiaal verkiezingen	Vervanging van diverse materialen voor verkiezingen zoals hokjes, bewegwijzering en koffers.
Vervanging mobile devices	Om informatie te delen, samen te werken en tijd- en plaatsafhankelijk te werken zetten we mobiele apparatuur in.
Vervanging wagenpark (diverse wagens).	Vervanging van een deel van het wagenpark. Vervanging wordt zoveel mogelijk geclusterd in aanschaf van hetzelfde type voertuig, om inkoopvoordeel te behalen.
Vervanging hardware werkplek	In 2024 moet de hardware van de werkplekken vervangen te worden.
Gemeentelijk Verkeers- en vervoersplan (GVVP)	Het GVVP is onderdeel van de omgevingsvisie. Voor de uitvoering investeren we van 2022 tot en met 2025 jaarlijks € 100.000.
Leurse Haven, zwaaiikom	De oeverbescherming van de Leurse Haven is aan vervanging toe. De vervanging vindt plaats in verschillende fases.
'de Vaart' oeverbescherming	De oeverbescherming van de Leurse Haven is aan vervanging toe. De vervanging vindt plaats in verschillende fases.
Openbare ruimte	Investerings Beheren op Niveau. Vanaf 2019 onderdeel van het investeringsplan naar aanleiding van het deels opheffen van de voorziening Beheren op Niveau. Investeringsbedrag stellen we naar boven bij doordat de oorspronkelijk aangenomen verhouding tussen het investeringsplan (IP) en de voorziening (33% IP en 67% voorziening) is gewijzigd naar 45% IP en 55% voorziening.
Openbare verlichting	(Vervangings)investerings openbare verlichting.
Vervanging gladheidmaterieel	Het gladheidmaterieel (zoutstrooiers, rolbezems, sneeuwpluigen en zoutmenginstallatie) is aan vervanging toe. Het materieel is versleten. Om de gladheidbestrijding binnen de gemeente uit te voeren is vervanging noodzakelijk.
Aanpassing kruising Lichttorenhoofd-Vijfhuizenweg	Aanpassing kruispunt Lichttorenhoofd-Vijfhuizenweg voor een betere doorstroming.
Herontwikkeling Oude Kerkstraat (Frijado)	Bij de herontwikkeling van de locatie Oude Kerkstraat (Tomado / Frijado terrein) wordt ook de infrastructuur aangepast met het oog op toekomstige ontwikkelingen.
Omgevingsvisie, voorbereiding randwegen	Uitvoering van de Omgevingsvisie, onder andere de uitbreiding met 3.800 woningen, vergt grote aanpassingen in de infrastructuur. We onderzoeken mogelijkheden voor randwegen en eventueel een spoortunnel.
Omgevingsvisie, verbetering bestaand wegennet	Uitvoering van de Omgevingsvisie, onder andere de uitbreiding met 3.800 woningen, vergt grote aanpassingen in de infrastructuur. We onderzoeken welke aanpassingen noodzakelijk zijn in het bestaande wegennet.
Omgevingsvisie, grondverwerving	Uitvoering van de Omgevingsvisie, onder andere de uitbreiding met 3.800 woningen, vergt grote aanpassingen in de infrastructuur, bijvoorbeeld randwegen en eventueel een spoortunnel. Hiervoor moeten gronden aangekocht worden.
Uitbreiding project van 't Hoffstraat	Alwel is bezig met het slopen en nieuwbouw van woningen in de van 't Hoffstraat. Omdat de projectgrenzen van het reeds bestaande VGRP project van 't Hoffstraat groter zijn geworden, is er extra budget nodig.
Duurdere bestrating Anna van Berchemlaan	Betreft de meerkosten voor het gebruik van duurder materiaal.
Vervanging verkeersregelinstallatie	Vervanging verkeersregelinstallatie Europalaan-Parklaan.
Renovatie vloer parkeergarage	De vloer van de parkeergarage voldoet niet meer aan actuele eisen, normen en richtlijnen en moet aangepast worden.
Westpolderplas	Investerings Westpolderplas.
Speeltoestellen	(Vervangings)investerings in speeltoestellen.
Hekwerk hondenuitlaatterreinen	Vervanging hekwerk hondenuitlaatterreinen.
Vervanging ondergrondse perscontainers	Vervanging persen ondergrondse containers (8 stuks in 3 jaar).
Cameratoezicht bij afvalparkjes	Om afvaldumping tegen te gaan wordt onderzocht of we camera's kunnen plaatsen bij de 'hotspots' waar veel afvalbijplaatsingen zijn.
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP)	Reguliere vervanging en renovatie van het hoofdriool, gemalen en mini-gemalen, conform het rioleringsbeheerplan 2019-2023.

Subsidies

Begroting 2022

Hieronder leest u per programma de gereserveerde bedragen voor subsidieverlening.

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	0	0	0	0
5. Sport, cultuur en recreatie	3.299	3.345	3.234	3.279
6. Sociaal domein	2.297	2.300	2.303	2.303
7. Volksgezondheid en milieu	47	47	47	47
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2	2	2	2
Totaal	5.645	5.694	5.587	5.632

Financieel

Algemeen

Bij de programma's beschrijven we de beleidsvoornemens en de financiële middelen die daarbij horen. Deze begroting bevat ook een financieel deel. In dit onderdeel lichten we deze financiële begroting toe. In het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) zijn hiervoor eisen gesteld. Verder geven we inzicht in de financiële positie (balans) van de gemeente. Aan de hand van de meerjarenraming geven we inzicht in de uitgangspunten en het verloop van het meerjarig begrotingssaldo.

Wat zijn de kosten en opbrengsten per programma?

In dit onderdeel presenteren we de inkomsten en uitgaven per programma voor de begroting 2022.

Totaal overzicht per programma

Het totaaloverzicht hieronder geeft inzicht in de lasten en baten per programma voor de begroting 2022. Ook geeft het inzicht in het saldo van de algemene dekkingsmiddelen, de raming van de post onvoorzien, de mutaties in de reserves en de incidentele lasten en baten. Deze gegevens staan naast de jaarrekeningcijfers 2020 en de gewijzigde begrotingscijfers 2021 na tweede bestuursrapportage 2021. De verschillende onderdelen van dit totaaloverzicht lichten we verder toe.

Programma (bedragen x € 1.000)	Jaarrekening 2020			Gewijzigde begroting 2021			Begroting 2022		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en Ondersteuning	2.622	1.437	-1.186	6.114	1.542	-4.573	7.540	1.770	-5.770
1. Veiligheid	3.571	32	-3.538	3.593	9	-3.584	3.725	10	-3.715
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	7.537	2.776	-4.761	7.323	2.789	-4.534	7.101	2.983	-4.118
3. Economie	499	190	-309	540	205	-335	416	184	-232
4. Onderwijs	6.979	1.262	-5.717	7.105	1.475	-5.629	6.596	1.250	-5.346
5. Sport, Cultuur en Recreatie	10.733	1.632	-9.102	10.843	1.786	-9.057	12.649	2.388	-10.261
6. Sociaal Domein	53.685	15.506	-38.179	54.239	13.585	-40.653	54.058	12.531	-41.528
7. Volksgezondheid en Milieu	13.845	12.946	-899	12.771	12.052	-720	12.520	11.532	-988
8. Volkshuisvesting*	6.631	5.822	-809	9.883	7.733	-2.150	15.246	14.155	-1.090
Subtotaal programma's	106.102	41.603	-64.500	112.411	41.175	-71.236	119.851	46.803	-73.049
Algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	-	9.112	9.112	-	8.934	8.934	-	9.211	9.211
Uitkering Gemeentefonds	-	68.994	68.994	-	73.330	73.330	-	76.450	76.450
Dividenden	-	12	12	-	12	12	-	12	12
Saldo financieringsfunctie	1.174	53	-1.120	1.143	156	-987	932	37	-895
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	1.174	78.172	76.998	1.143	82.433	81.290	932	85.709	84.778
Overhead	14.111	3.086	-11.025	14.340	2.865	-11.475	14.229	2.850	-11.379
Vennootschapsbelasting	-201	-	201	-	-	-	-	-	-
Post onvoorzien	-	-	-	151	-	-151	250	-	-250
Totaal saldo van baten en lasten	121.186	122.860	1.674	128.045	126.473	-1.572	135.262	135.361	100
Toevoeging en onttrekkingen reserves	1.888	2.717	829	4.588	7.435	2.848	2.463	3.578	1.115
Resultaat	123.074	125.578	2.503	132.632	133.908	1.276	137.725	138.939	1.215
Incidentele lasten en baten	11.514	11.391	-123	3.778	4.219	441	3.130	3.828	698
Resultaat structureel	111.561	114.187	2.626	128.854	129.689	835	134.595	135.111	517

*Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Lokale heffingen

Lokale heffingen bestaan uit de verschillende belastingen die de gemeente Etten-Leur doorrekent aan de inwoners. Het gaat dan om belastingen waar geen specifieke prestatie van de gemeente tegenover staat. Voor de onroerendezaakbelasting (OZB) gaan we uit van de actuele woningprognoses en een verhoging van 1,5%. De hondenbelasting en de precariobelasting zijn verhoogd met 1,5%.

(bedragen x € 1.000)	Gewijzigde		
	Rekening 2020	begroting 2021	Begroting 2022
Onroerendezaakbelasting	8.856	8.704	8.923
Hondenbelasting	235	231	240
Precariobelasting	20	0	47
Totaal lokale heffingen	9.112	8.934	9.211

Uitkering Gemeentefonds

Alle gemeenten ontvangen geld van het Rijk om hun taken uit te voeren. We noemen dat de uitkering Gemeentefonds. Deze uitkering mogen we overal voor inzetten. De raming voor de uitkering Gemeentefonds baseren we op de septembercirculaire 2021.

In de tabel leest u welk bedrag we kregen in 2020 en welk bedrag we verwachten te krijgen in 2021 en 2022.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2020	Gewijzigde	
		begroting 2021	Begroting 2022
Uitkering gemeentefonds	68.994	73.330	76.450

Dividenden

De gemeente is aandeelhouder van de Bank Nederlandse Gemeenten. Jaarlijks ontvangt de gemeente een dividend. Standaard gaan we uit van een dividend van € 12.000. Afhankelijk van de resultaten van de BNG valt dit bedrag hoger of lager uit.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2020	Gewijzigde	
		begroting 2021	Begroting 2022
Bank Nederlandse Gemeenten	12	12	12

Financieringsfunctie

Onder het saldo van de financieringsfunctie verstaan we het verschil tussen de te betalen en te ontvangen rente.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2020	Gewijzigde	
		begroting 2021	Begroting 2022
Rentelasten	1.174	1.143	932
Rentebaten	53	156	37
Saldo financieringsfunctie	-1.120	-987	-895

In 2022 is dit saldo naar verwachting € 895.000 (te betalen).

Overhead

Gemeenten zijn verplicht de overhead centraal in de begroting op te nemen. Overhead is gedefinieerd als: *alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.*

Op hoofdlijnen betreft dit de volgende kosten:

- huisvesting en facilitaire zaken (inclusief beveiliging);
- leidinggevenden primair proces;
- financiën, Toezicht en Controle gericht op eigen organisatie;
- personeel en organisatie;
- inkoop (inclusief aanbesteding en contractmanagement);

- interne en externe communicatie;
- juridische zaken;
- bestuurszaken en bestuursondersteuning (exclusief griffie);
- informatievoorziening en automatisering;
- documentatie informatievoorziening;
- managementondersteuning primair proces.

Inkomsten worden in mindering gebracht op de overhead.

	Rekening 2020	Gewijzigde begroting 2021	Begroting 2022
Opbouw overhead			
Totale overheadkosten	14.403	15.431	15.561
Totale overheadinkomsten (met name dienstverlening RWB, Werkplein en Zundert)	3.007	2.865	2.850
Totale overhead	11.396	12.566	12.711
Toerekening aan investeringen, Grondexploitaties en voorzieningen	905	1.091	1.332
Netto saldo overhead	10.490	11.475	11.379

De totale overhead is € 12,7 miljoen. Op dit bedrag brengen we € 1,3 miljoen in mindering. Deze kosten rekenen we toe aan investeringen, grondexploitaties en voorzieningen.

Het bedrag aan overhead dat we in de begroting opnemen is € 11,4 miljoen.

Toerekening aan tarieven

Omdat de overhead nu op één centrale plaats in de begroting is opgenomen moeten we de overhead buiten de administratie om (extracomptabel) aan de tarieven toerekenen. Deze toerekening doen we op basis van personeelslasten.

Het overhead percentage berekenen we door de overheadkosten te delen door de personeelslasten. Dit percentage bedraagt 84%. Dit betekent dat we bij het opstellen van de tarieven voor elke euro personeelslast op het taakveld we er 84 cent overhead bij opnemen.

Vennootschapsbelasting

Gemeenten zijn vanaf 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (vpb). We voerden uitvoerig overleg met de Belastingdienst. Inmiddels bereikten we overeenstemming over de vpb-kwalificatie van het Grondbedrijf. De afspraken namen we op in een vaststellingsovereenkomst met de Belastingdienst. Ook over de activiteit 'verkoop van reststromen' bereikten we overeenstemming met de Belastingdienst over de vpb-kwalificatie.

Na ondertekening van de vaststellingsovereenkomst zijn de aangiften 2016 en 2017 herzien. De aangifte 2018 is bijna gereed. Voor het indienen van de aangiften over 2019 en 2020 kregen we uitstel.

We verwachten dat over de periode 2016 tot en met 2021 geen vennootschapsbelasting (vpb) verschuldigd is.

Post onvoorzien

In de begroting 2022 nemen we voor de post onvoorzien € 250.000 op.

(bedragen x € 1.000)	Gewijzigde		
	Rekening 2020	begroting 2021	Begroting 2022
Onvoorzien	0	151	250

Hoe ziet de balans er in 2022 uit?

We geven inzicht in de financiële positie van de gemeente aan de hand van de geprognosticeerde balans 2022, het EMU-saldo en de reserves en voorzieningen. De financiële positie geeft een beeld van hoe financieel gezond de gemeente is.

Geprognosticeerde balans 2022

In onderstaande tabel geven we op basis van de begroting de (vereenvoudigde) balans voor 2022 en de meerjarenraming weer.

(bedragen x € 1.000)	Prognose 1-1-2022	Prognose 31-12-2022	Prognose 31-12-2023	Prognose 31-12-2024	Prognose 31-12-2025
Materiële vaste activa	147.900	152.500	147.900	141.700	135.400
Financiële vaste activa	2.400	2.000	1.600	1.300	900
Vlottende activa	15.700	13.500	12.800	9.100	5.800
Overig	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal activa	166.000	168.000	162.300	152.100	142.100
Vaste passiva (reserves)	31.700	30.600	29.600	29.500	29.400
Voorzieningen	36.700	32.800	25.700	23.400	20.800
Schulden	97.600	104.600	107.000	99.200	91.900
Langlopende schulden (huidige leningportefeuille)	60.000	52.000	43.000	32.000	25.000
Langlopende schulden (nieuwe financiering)	27.600	42.600	54.000	57.200	56.900
Kortlopende schulden (nieuwe financiering)	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Overig	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal passiva	166.000	168.000	162.300	152.100	142.100

Activa

Vaste activa

Door investeringen in (met name) de nobelaer, openbare ruimte en riolering neemt de boekwaarde van vaste activa in 2022 toe.

Vlottende activa

Het grootste gedeelte van de vlottende activa zijn de grondvoorraden van het Grondbedrijf. Eind 2021 / begin 2022 neemt de boekwaarde toe door de overname van het bedrijfsterrein Oude Kerkstraat 2 (Frijado). Daarna verwachten we een afname door grondverkoop.

Materiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 1-1-2022	Boekwaarde 31-12-2022	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2025
Stadskantoor	10.031	0	0	50	5099.522
Bestuurs- en vergadercentrum	30	110	0	0	7 133
Personeelskosten algemeen	110	0	0	1	22 88
Financiën	10	0	0	0	10 0
Informatie (overhead)	522	124	0	3	209 438
Samenleving Facilitaire Diensten	70	48	0	0	14 104
Beheer Civiel	18	0	0	0	4 14
Gemeentewerf	878	0	0	4	56 821
Werkbussen	340	0	0	2	82 259
Veegmachines	320	0	0	2	46 274
Tractoren	176	0	0	1	24 152
Raad	5	0	0	0	5 0
Bestuursondersteuning B&W	26	0	0	0	4 22

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde					
	1-1-2022	2022	2022	2022	2022	2022
Ambitie dienstverlening	234	158	0	1	100	292
Huwelijken	16	0	0	0	7	9
Landmeten	43	0	0	0	11	32
Preparatie	1.291	0	0	6	961.195	
Sociale veiligheid	11	0	0	0	4	7
Klein onderhoud verhardingen	12.241	2.961	0	61	4584.744	
Gladheidbestrijding	80	0	0	0	18	62
Verkeersbeleid	444	528	0	2	19	953
Verkeersregelinstallatie	145	0	0	1	15	131
Beheer openbare verlichting	635	215	0	3	34	817
Straatparkeren	1.175	0	0	6	451.130	
Parkeergarage	10.707	0	0	54	3410.366	
Sloten en waterlopen	0	178	0	0	0	178
Verhuur/verpachting grond	50	0	0	0	0	50
Huisvesting BBO	42.446	0	0	121.513	30.932	
Huisvesting BSO	0	0	0	0	0	0
Nieuwe zwembad De Banakker	8.943	0	0	45	2218.722	
Nieuwe Nobelaer	18.034	2.539	0	971.591	8.982	
Tennisbanen	200	0	0	1	0	200
Gymlokalen	0	0	0	0	0	0
Lage Banken sportterreinen	3.811	0	0	19	1253.686	
Hoge Neerstraat sportterreinen	1.056	0	0	5	89	967
De Streek sportpark	1.447	0	0	7	1211.327	
Sportpark Trivium	384	0	0	2	26	357
Gemeentelijke monumenten	273	0	0	1	32	241
Plantsoenen	4	0	0	0	0	4
Hondenuitlaatvoorzieningen	49	0	0	0	8	40
Westpolderplas	12	0	0	0	2	11
Volkstuinen	170	0	0	1	14	156
Speelvoorzieningen	113	93	0	1	0	206
Huisvesting soc. cult. activiteiten	249	0	0	1	27	222
Huisvesting Jeugd- en jongerenwerk	112	0	0	1	23	89
Kunststof	56	0	0	0	8	48
Huisvuil restafval	1.471	0	0	7	1291.341	
Milieustraat	2.275	0	0	11	672.208	
Compostering	38	0	0	0	4	34
Vrachtwagens afvalinzameling	834	0	0	4	119	715
Haakarm afvalinzameling	334	0	0	2	48	286
Stalling afvalinzameling	206	0	0	1	9	197
Pompgemalen/bergbezinkbassins	9	0	0	0	5	5
Drukriolering	36	0	0	0	5	31
Riolering algemeen	25.118	5.095	0	261.043	9.168	
Beheer begraafplaatsen	451	0	0	2	5	445
Planologie, project 3551 opstellen Omgevingsvisie	50	0	0	0	10	40
Dienstverlening Hart van West-Brabant	114	0	0	1	29	86
	147.905	2.050		0	467.418	2.541

Financiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde	Vermeerdering	Vermindering	Boekwaarde	Rente
	1-1-2022	2022	2022	31-12-2022	2022
Aandelen in rechtspersonen	222	0	0	222	1
Geldleningen en uitzettingen > 1 jaar	2.163	8	372	1.791	11
Eindtotaal	2.385	8	372	2.013	12

Passiva

Vaste passiva

Onder de vaste passiva vallen alle reserves. We verwachten dat de reserves in de komende

jaren op hetzelfde niveau blijven. Hierbij houden we geen rekening met een positief of negatief rekeningresultaat. Een overzicht van mutaties in de reserves leest u hier.

Voorzieningen

De voorzieningen dalen elk jaar. Dit wordt onder andere veroorzaakt door bestedingen van de onderhoudsvoorzieningen. Een overzicht van mutaties in de voorzieningen leest u hier.

Langlopende en kortlopende schulden

Om de investeringen te financieren zetten we eerst de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) in.

Het geld wat we dan tekort komen lenen we.

Hoeveel we precies moeten lenen is erg afhankelijk van de “snelheid” waarmee investeringen en grondexploitaties gerealiseerd worden.

In 2022 verwachten we dat externe financiering (leningen) nodig is. De financieringsstrategie lichten we toe in de paragraaf Financiering. Een overzicht van de opgenomen geldleningen nemen we daar ook op.

EMU-saldo

Het EMU-saldo (Economische en Monetaire Unie) is een in Europees verband gehanteerd en gedefinieerd macro-economisch begrip. Het kan worden omschreven als het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid (collectieve sector).

Het EMU-saldo van een gemeente kan in de jaren sterk fluctueren. Voorbeelden hiervan zijn investeringsuitgaven in een bepaald jaar (uitgaven) of grondverkoop (inkomsten).

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) nemen we in de begroting een berekening van het EMU-saldo op over het vorige begrotingsjaar, het begrotingsjaar en het jaar volgend op het begrotingsjaar.

Het EMU-saldo van de gemeente Etten-Leur ziet er in de begroting 2022 als volgt uit:

(bedragen x € 1.000.000)	2021	2022	2023
EMU-saldo	-21,2	-11,2	2,8

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt verwachten we voor het komende jaar een tekort op het EMU-saldo.

Dit tekort wordt onder andere veroorzaakt door de geplande investeringen in 2022.

Reserves en voorzieningen

De uitgangspunten van de financiële positie reserves en voorzieningen uit de Kadernota 2022-2025 gebruiken we voor het opstellen van de begroting 2022.

Reserves

Het verwachte verloop van de reserves voor het begrotingsjaar 2022 is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2022	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2022
Algemene reserves*	6.024	500	1.250	5.274
Bestemmingsreserves (dekking)	16.566	0	526	15.754
Bestemmingsreserves (overig)	1.784	0	805	979
Reserves Grondbedrijf	8.990	1.963	711	10.242
Totaal reserves	33.364	2.463	3.292	32.249

* Bij de algemene reserves is nog geen rekening gehouden met het verwachte resultaat in 2021.

De belangrijkste mutaties lichten we hier toe.

We nemen ook een overzicht per reserve op met de begin- en eindstand 2022 en de begrote toevoegingen en onttrekkingen.

Reserves 2022

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2022	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Vermindering ter dekking van afschrijving	Stand 31-12-2022
<i>Algemene reserves</i>					
Algemene risico reserve*	6.024	500	1.250	0	5.274
Rekeningsaldi	0	0	0	0	0
Totaal algemene reserves	6.024	500	1.250	0	5.274
<i>Bestemmingsreserves (dekking)</i>					
Dekkingsreserve kapitaallasten Onderwijs	10.753	0	526	0	10.228
Dekkingsreserve Sportvoorzieningen	5.812	0	0	286	5.526
Totaal bestemmingsreserves (dekking)	16.566	0	526	286	15.754
<i>Bestemmingsreserves (overig)</i>					
Reserve Volkshuisvesting algemeen	101	0	100	0	1
Reserve Landschapsbeheer/-beleid	399	0	50	0	349
Reserve Optimalisatie bedrijfsvoering	300	0	100	0	200
Reserve Automatisering	365	0	150	0	215
Reserve Elektronische dienstverlening	48	0	48	0	0
Reserve Beheren op niveau	214	0	0	0	214
Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	357	0	357	0	0
Totaal bestemmingsreserves (overig)	1.784	0	805	0	979
<i>Reserves Grondbedrijf</i>					
Reserve StructuurvisiePlus	-220	1.383	586	0	577
Reserve Compenserend groen	0	75	75	0	0
Reserve Exploitatierisico's	9.000	500	0	0	9.500
Reserve Cultuur	210	5	50	0	165
Totaal reserves Grondbedrijf	8.990	1.963	711	0	10.242
Totaal reserves Algemene Dienst en Grondbedrijf	33.364	2.463	3.292	286	32.249

* Bij de algemene reserves is nog geen rekening gehouden met het verwacht resultaat in 2021.

Toelichting mutatie reserves

Algemene reserves

Vanaf 2022 voegen we jaarlijks € 500.000 toe aan de algemene reserves om onze financiële positie te verbeteren.

In 2022 onttrekken we € 1.250.000 aan de algemene reserves. Deze onttrekking doen we om de niet te activeren kosten van de Nobelaer te dekken.

Bestemmingsreserves (dekkingsreserves)

Deze reserves zetten we voor € 812.000 (€ 526.000 + € 286.000) in als dekking om af te schrijven op activa met economisch nut (onderwijs- en sportaccommodaties).

Bestemmingsreserves (overig)

Toevoeging

In 2022 voegen we geen bedragen toe aan de bestemmingsreserves.

Onttrekking

In totaal onttrekken we € 805.000 aan de bestemmingsreserves:

- Reserve volkshuisvesting: inzet voor project tijdelijke woningen (€ 100.000)
- Reserve landschapsbeheer: inzet voor verbetering wandel- en fietspaden (€ 50.000)
- Reserve optimalisatie bedrijfsvoering: inzet voor kosten projectleiderspool (€ 100.000)
- Reserve automatisering: dekking kosten projectautomatisering (€ 150.000)
- Reserve elektronische dienstverlening: dekking kosten (€ 48.000)
- Reserve nog uit te voeren werkzaamheden: dekking voor een aantal activiteiten waarvan we de uitvoering (gedeeltelijk) overhevelen van 2021 naar 2022. Het gaat om bezuiniging op subsidies, budget Gemeentelijk Verkeers- en vervoersplan (GVVP), invoering Omgevingswet en uitvoering Transvisie Warmte. In totaal € 357.000.

Reserves Grondbedrijf

Toevoeging

In totaal voegen we € 1.963.000 toe aan de reserves van het Grondbedrijf:

- tussentijdse winstnemingen op diverse grondexploitaties (€ 1.383.000);
- bijdrage aan de reserve compenserend groen naar rato van de grondverkoop binnen de grondexploitaties (€ 21.000);
- saldoregulatie tussen reserves Grondbedrijf (€ 554.000);
- bijdrage aan de reserve cultuur naar rato van de grondverkoop binnen de grondexploitaties (€ 5.000).

Onttrekking

In totaal onttrekken we € 711.000 aan de reserves van het Grondbedrijf:

- Reserve StructuurvisiePlus: saldoregulatie tussen reserves Grondbedrijf (€ 554.000);
- Reserve StructuurvisiePlus: dekking saldo verspreide percelen (€ 32.000);
- Reserve compenserend groen: dekking kosten aanleg ecologische verbindingzones (€ 75.000);
- Reserve Cultuur: dekking kosten voor het verbeteren van de openbare ruimte (€ 50.000).

Meerjarenperspectief reserves

Het verloop van de reservepositie in de komende jaren ziet u hier:

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2023	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2023
Algemene reserves*	4.447	500	0	4.947
Bestemmingsreserves (dekking)	15.754	0	518	14.949
Bestemmingsreserves (overig)	979	0	120	859
Reserves Grondbedrijf	10.242	1.016	725	10.533
Totaal reserves	31.422	1.516	1.363	31.289

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2024	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2024
Algemene reserves*	4.947	500	0	5.447
Bestemmingsreserves (dekking)	14.949	0	511	14.152
Bestemmingsreserves (overig)	859	0	295	564
Reserves Grondbedrijf	10.533	624	199	10.958
Totaal reserves	31.289	1.124	1.005	31.121

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2025	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2025
Algemene reserves*	5.447	500	0	5.947
Bestemmingsreserves (dekking)	14.152	0	503	13.363
Bestemmingsreserves (overig)	564	0	0	564
Reserves Grondbedrijf	10.958	442	176	11.224
Totaal reserves	31.121	942	679	31.098

* Bij de algemene reserves is nog geen rekening gehouden met het verwachte resultaat in 2021.

Voorzieningen

Het verwachte verloop van de voorzieningen voor het begrotingsjaar 2022 is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2022	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2022
Onderhoudsvoorzieningen	21.777	2.891	5.187	19.481
Overige voorzieningen	10.708	1.155	3.072	8.791
Voorziening Grondbedrijf	4.525	0	0	4.525
Totaal voorzieningen	37.010	4.047	8.260	32.797

De belangrijkste mutaties lichten we hier toe.

We nemen ook een overzicht per voorziening op met de begin- en eindstand 2022 en de begrote toevoegingen en onttrekkingen.

Voorzieningen 2022

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2022	Toevoegingen ten laste van exploitatie	Afname door afschrijving	Stand 31-12-2022
<i>Onderhoudsvoorzieningen</i>				
Voorziening Beheren Op Niveau	17.350	1.656	301	14.694
Voorziening Onderhoud Gebouwen	1.906	742	734	1.915
Voorziening Sportaccommodaties	1.956	308	07	2.187
Voorziening Inventaris gymlokalen	170	18	08	170
Voorziening Onderhoud nieuw zwembad	362	101	00	462
Voorziening Veiligheid elektrische installaties	33	67	07	53
Totaal onderhoudsvoorzieningen	21.777	2.891	1.187	19.481
<i>Overige voorzieningen</i>				
Voorziening Vervanging riolering	2.257	1.022	441	838
Voorziening Riolering	2.687	016	8	2.519
Voorziening Afval	1.686	020	0	1.486
Voorziening Dubieuze debiteuren sociale zekerheid	542	0	00	542
Voorziening Dubieuze debiteuren	210	50	60	210
Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers	2.769	84	03	2.770
Voorziening Spaarovereenkomsten personeel	165	0	00	165
Voorziening verlof Individueel Keuzebudget	261	0	00	261
Voorziening Personeel	131	018	1	0
Voorziening claims en juridische geschillen	0	0	00	0
Totaal overige voorzieningen	10.708	1.155	502	8.791
<i>Voorziening Grondbedrijf</i>				
Voorziening exploitatietekorten Grondbedrijf	4.525	0	00	4.525
Totaal voorzieningen Algemene Dienst en Grondbedrijf	37.010	4.047	260	32.797

Toelichting mutatie voorzieningen

Onderhoudsvoorzieningen

- Op basis van meerjarenonderhoudsplanningen voor gebouwen, sportaccommodaties, inventaris gymlokalen, onderhoud nieuwe Banakker, veiligheid elektrische installaties en de openbare ruimte onttrekken we jaarlijks de werkelijke kosten en storten we een gemiddeld bedrag in de onderhoudsvoorzieningen. Voor 2022 is de storting € 2.891.000 en de onttrekking € 5.187.000.

Overige voorzieningen

- Volgens het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) 2019-2023 sparen we via het riooltarief voor toekomstige rioolvervangingsinvesteringen. Hiervoor storten we jaarlijks een bedrag in de voorziening vervanging riolering.
In 2022 is dit € 1.022.000.
- We gebruiken de voorziening vervanging riolering voor de dekking van gerealiseerde rioolvervangingsinvesteringen.
In 2022 gaat het om € 2.441.000.
- Aan de voorziening riolering onttrekken we € 168.000 voor egalisatie van het riooltarief.
- Aan de voorziening afval onttrekken we € 200.000 voor egalisatie van het afvaltarief.

- We betalen € 83.000 aan pensioenen uit de voorziening Pensioen politieke ambtsdragers.
Om de voorziening op peil te houden voegen we € 84.000 toe.
- Aan de voorziening Personeel onttrekken we € 131.000.

Voorziening Grondbedrijf

- Deze voorziening gebruiken we om het berekende negatieve resultaat op exploitaties of projecten op te vangen.
In 2022 verwachten we geen mutaties.

Meerjarenperspectief voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in de komende jaren ziet u hier:

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2023	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2023
Onderhoudsvoorzieningen	19.481	2.891	6.495	15.877
Overige voorzieningen	8.791	1.176	2.300	7.667
Voorziening Grondbedrijf	4.525	0	2.484	2.041
Totaal voorzieningen	32.797	4.067	11.280	25.585

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2024	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2024
Onderhoudsvoorzieningen	15.877	2.891	5.184	13.584
Overige voorzieningen	7.667	1.176	1.500	7.342
Voorziening Grondbedrijf	2.041	0	0	2.041
Totaal voorzieningen	25.585	4.067	6.684	22.968

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2025	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2025
Onderhoudsvoorzieningen	13.584	2.891	5.478	10.998
Overige voorzieningen	7.342	1.176	1.500	7.018
Voorziening Grondbedrijf	2.041	0	0	2.041
Totaal voorzieningen	22.968	4.067	6.978	20.057

Incidentele baten en lasten per programma

Bij het opstellen van de begroting stellen we een overzicht van incidentele baten en lasten op. We doen dit om te beoordelen of er sprake is van materieel evenwicht (structurele lasten worden gedekt door structurele baten). Dit overzicht gebruikt de provincie voor hun beoordeling als toezichthouder.

In hoofdlijn zijn alle baten en lasten structureel. Of een bedrag incidenteel is, is afhankelijk waarvoor dit bedrag bedoeld is.

Ook moet er sprake zijn van een duidelijke einddatum. We nemen bedragen op groter dan € 50.000.

In de meerjarenraming nemen we per programma de volgende incidentele lasten en baten op:

<i>bedragen x € 1.000</i>	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
<i>Incidentele lasten</i>					
0. Bestuur en ondersteuning	1.692	78	-4	46	-126
1. Veiligheid	-	-	-	-	-
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	195	50	50	-	-
3. Economische zaken	115	-	-	-	-
4. Onderwijs	-	-	-	-	-
5. Sport, cultuur en recreatie	50	1.300	50	50	50
6. Sociaal domein	1.306	-	-	-	-
7. Volksgezondheid en milieu	-	-	-	-	-
8. VHROSV*	420	1.702	491	625	466
Totaal incidentele lasten	3.778	3.130	587	721	390
<i>Incidentele baten</i>					
0. Bestuur en ondersteuning	1.810	250	120	295	-
1. Veiligheid	-	-	-	-	-
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	50	50	50	-	-
3. Economische zaken	115	-	-	-	-
4. Onderwijs	568	526	518	511	503
5. Sport, cultuur en recreatie	50	1.300	50	50	50
6. Sociaal domein	1.206	-	-	-	-
7. Volksgezondheid en milieu	-	-	-	-	-
8. VHROSV*	420	1.702	491	625	466
Totaal incidentele baten	4.219	3.828	1.229	1.481	1.019
Saldo incidentele baten en lasten	-441	-698	-642	-760	-629

*Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

0. Bestuur en ondersteuning

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

<i>Omschrijving (bedragen x € 1.000)</i>	2022		2023		2024		2025	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Projectleiderspool	100		100		100			
1. Projectleiderspool (dekking uit reserve optimalisatie bedrijfsvoering)		100		100		100		
2. Kosten automatisering	150		20		195			
2. Kosten automatisering (dekking uit reserve automatisering)		150		20		195		
3. Onderuitputting kapitaallasten investeringen	-172		-124		-249		-126	
Totaal	78	250	-4	120	46	295	-126	0

1. Projectleiderspool

De kosten van een nieuwe projectleiderspool dekken we uit de reserve bedrijfsvoering.

2. Kosten automatisering

Vanaf 2022 maken we kosten om software als on-line dienst af te nemen. Ook zijn er uitgaven om hybride werken mogelijk te maken.

De kosten hiervan dekken we uit de reserve automatisering.

3. Onderuitputting kapitaallasten

Etten-Leur kent de systematiek dat voor de investeringen die we opnemen in het investeringsplan, we in het eerste jaar van de investering (wanneer deze nog niet is afgerond)

geen kapitaallasten ramen. Dit heet onderuitputting kapitaallasten. We nemen de niet geraamde kapitaallasten voor 50% als incidenteel voordeel op in het overzicht incidentele lasten en baten.

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022		2023		2024		2025	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Verbeteren wandel- en fietspaden buitengebied	50		50					
1. Verbeteren wandel- en fietspaden buitengebied (dekking reserve landschapsbeheer)		50		50				
Totaal	50	50	50	50	0	0	0	0

1. Verbeteren wandel- en fietspaden buitengebied

We verbeteren wandel- en fietspaden in buitengebied. De kosten hiervan dekken we uit de reserve Landschapsbeheer.

4. Onderwijs

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022		2023		2024		2025	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Onttrekking dekkingsreserve Onderwijs		526		518		511		503
Totaal	0	526	0	518	0	511	0	503

1. Onttrekking dekkingsreserve Onderwijs

In onze begroting nemen we een vast bedrag op voor kapitaallasten onderwijshuisvesting. Wanneer de kosten hoger zijn dan dit opgenomen bedrag zetten we de reserve hiervoor in.

5. Sport, cultuur en recreatie

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022		2023		2024		2025	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Realisatie Kunst in de wijk			50		50		50	
1. Realisatie Kunst in de wijk (dekking uit reserve cultuur)				50		50		50
2. Nobelaer (niet activeerbare kosten)	1.250							
2. Nobelaer (dekking uit algemene risicoreserve)		1.250						
3. Verbeteren openbare ruimte	50							
3. Verbeteren openbare ruimte (dekking uit reserve Cultuur)		50						
Totaal	1.300	1.300	50	50	50	50	50	50

1. Realisatie Kunst in de wijk

Voor Kunst in de wijk reserveren we € 50.000. Dit bedrag halen we uit de reserve Cultuur (vanaf 2023).

2. Nobelaer

De niet-activeerbare kosten van het Nobelaer terrein brengen we in 2022 ten laste van de algemene risicoreserve.

3. Verbeteren openbare ruimte

We verbeteren de openbare ruimte in het centrum en de wijken. Dit bedrag halen we uit de reserve Cultuur.

8. Volkshuisvesting

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022		2023		2024		2025	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Saldo lasten en baten grondexploitatie		1.377		416		550		391
1. Stortingen en onttrekkingen aan reserves Grondbedrijf	1.377		416		550		391	
2. Aanleg ecologische verbindingzones	75		75		75		75	
2. Onttrekking aan reserve Compenserend Groen		75		75		75		75
3. Project tijdelijke woningen	100							
3. Project tijdelijke woningen (dekking reserve Volkshuisvesting)		100						
4. Invoering omgevingswet	150							
4. Invoering omgevingswet (dekking reserve Nog uit te voeren werkzaamheden)		150						
Totaal	1.702	1.702	491	491	625	625	466	466

1. Saldo lasten en baten grondexploitatie

Het resultaat binnen de grondexploitatie verrekenen we met de reserves Grondbedrijf. In de begroting en de jaarrekening verwerken we het Grondbedrijf budgetneutraal.

2. Aanleg ecologische verbindingzones

Voor de aanleg van ecologische verbindingzones reserveren we € 75.000. Dit bedrag halen we uit de reserve Compenserend Groen.

3. Project tijdelijke woningen

Samen met Alwel realiseren we tijdelijke woningen. Voor de tweede fase stellen we een bijdrage beschikbaar.

Deze kosten dekken we uit de reserve volkshuisvesting.

4. Invoering omgevingswet

In 2022 voeren we de omgevingswet verder in. De kosten hiervan dekken we uit de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden.

Totaal

Samenvatting van alle programma's:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022		2023		2024		2025	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma 0 Bestuur en ondersteuning	78	250	-4	120	46	295	-126	0
Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	50	50	50	50	0	0	0	0
Programma 4 Onderwijs	0	526	0	518	0	511	0	503
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	1.300	1.300	50	50	50	50	50	50
Programma 8 VHROSV*	1.702	1.702	491	491	625	625	466	466
Totaal	3.130	3.828	587	1.229	721	1.481	390	1.019

*Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Verwachte structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Een overzicht van de begrote toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves leest u hier. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves zijn in principe incidenteel. Behalve als het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten).

In het overzicht hierna leest u daarom de structurele mutaties in de reserves, zoals voorgeschreven in artikel 19, onder d. van het BBV.

Lasten (stortingen reserves)

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Algemene risicoreserve	500	500	500	500
Totaal stortingen reserves	500	500	500	500

Baten (onttrekkingen reserves)

(bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Dekkingsreserve kapitaallasten Sportvoorzieningen	286	286	286	286
Totaal onttrekkingen reserves	286	286	286	286

Wat zijn de kosten en opbrengsten per taakveld?

Om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten mogelijk te maken is een vaste indeling en beschikbaarheid van gegevens noodzakelijk: de taakvelden. De geraamde baten en lasten per taakveld leest u in de volgende overzichten.

0. Bestuur en ondersteuning

Programma 0 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

0. Bestuur en ondersteuning (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
0-1 Bestuur	1.951	0	-1.951
0-2 Burgerzaken	2.111	521	-1.590
0-3 Beheer overige gebouwen en gronden	24	0	-24
0-4 Overhead	14.229	2.850	-11.379
0-5 Treasury	-14	51	65
0-61 Onroerendezaakbelasting woningen	524	5.259	4.735
0-62 Onroerendezaakbelasting niet-woningen	101	3.664	3.564
0-63 Parkeerbelasting	0	1.232	1.232
0-64 Belastingen overig	42	287	245
0-7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	3.294	76.450	73.156
0-8 Overige baten en lasten	688	14	-674
0-9 Vennootschapsbelasting	0	0	0
0-10 Mutaties reserves	2.463	3.578	1.115
0-11 Resultaat rekening baten en lasten	0	0	0
Totaal	25.414	93.907	68.493

1. Veiligheid

Programma 1 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

1. Veiligheid (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
1-1 Crisisbeheersing en brandweer	2.606	0	-2.606
1-2 Openbare orde en veiligheid	1.119	10	-1.110
Totaal	3.725	10	-3.715

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Programma 2 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

2. Verkeer, vervoer en waterstaat (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
2-1 Verkeer en vervoer	5.272	1.036	-4.237
2-2 Parkeren	1.568	1.842	273
2-3 Recreatieve havens	0	0	0
2-4 Economische havens en waterwegen	244	106	-138
2-5 Openbaar vervoer	17	0	-17
Totaal	7.101	2.983	-4.118

3. Economie

Programma 3 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

3. Economie (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
3-1 Economische ontwikkeling	346	0	-346
3-2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
3-3 Bedrijfsloket en regelingen	70	184	114
3-4 Economische promotie	0	0	0
Totaal	416	184	-232

4. Onderwijs

Programma 4 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

4. Onderwijs (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
4-1 Openbaar basisonderwijs	192	0	-192
4-2 Onderwijs huisvesting	3.873	192	-3.681
4-3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.531	1.058	-1.473
Totaal	6.596	1.250	-5.346

5. Sport , cultuur en recreatie

Programma 5 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

5. Sport, cultuur en recreatie (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
5-1 Sportbeleid en activering	234	0	-234
5-2 Sportaccommodaties	2.815	1.239	-1.576
5-3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	5.288	827	-4.461
5-4 Musea	180	18	-163
5-5 Cultureel erfgoed	138	0	-138
5-6 Media	27	0	-27
5-7 Openbaar groen en recreatie	3.966	305	-3.662
Totaal	12.649	2.388	-10.261

6. Sociaal domein

Programma 6 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

6. Sociaal domein (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
6-1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.102	529	-4.572
6-2 Wijkteams	3.570	30	-3.540
6-3 Inkomensregelingen	16.040	11.670	-4.370
6-4 Begeleide participatie	6.077	0	-6.077
6-5 Arbeidsparticipatie	1.659	0	-1.659
6-6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4.977	300	-4.677
6-71 Maatwerkdienstverlening 18+	6.396	1	-6.394
6-72 Maatwerkdienstverlening 18-	8.837	0	-8.837
6-81 Geëscaleerde zorg 18+	435	0	-435
6-82 Geëscaleerde zorg 18-	967	0	-967
Totaal	54.058	12.531	-41.528

7. Volksgezondheid en milieu

Programma 7 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

7. Volksgezondheid en milieu (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
7-1 Volksgezondheid	2.014	30	-1.984
7-2 Riolering	3.623	4.256	634
7-3 Afval	5.768	7.055	1.287
7-4 Milieubeheer	995	101	-894
7-5 Begraafplaatsen	121	90	-31
Totaal	12.520	11.532	-988

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Programma 8 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
8-1 Ruimtelijke ordening	1.493	123	-1.370
8-2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	12.048	13.350	1.302
8-3 Wonen en bouwen	1.705	682	-1.023
Totaal	15.246	14.155	-1.090

Totaal

Totaal Taakveld (bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning	25.414	93.907	68.493
1. Veiligheid	3.725	10	-3.715
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	7.101	2.983	-4.118
3. Economische zaken	416	184	-232
4. Onderwijs	6.596	1.250	-5.346
5. Sport, cultuur en recreatie	12.649	2.388	-10.261
6. Sociaal domein	54.058	12.531	-41.528
7. Volksgezondheid en milieu	12.520	11.532	-988
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	15.246	14.155	-1.090
Totaal	137.725	138.939	1.215

Wat zijn de financiële ontwikkelingen in de komende jaren?

De begroting gaat voornamelijk over het jaar 2022. Maar we geven in de begroting ook inzicht in de drie jaren volgend op het begrotingsjaar. De uitgangspunten die we daarvoor gebruiken leest u hier. In één tabel ziet u het beeld van de meerjarenraming 2022-2025.

De verwachte kosten en opbrengsten voor de jaren 2022 tot en met 2025 zien er op basis van de vastgestelde uitgangspunten als volgt uit:

<i>(bedragen x € 1.000)</i>												
Programma	Raming 2022			Raming 2023			Raming 2024			Raming 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en Ondersteuning	22.951	90.329	67.378	22.041	89.425	67.384	22.541	91.414	68.874	23.042	93.078	70.036
1. Veiligheid	3.725	10	-3.715	3.731	11	-3.720	3.784	11	-3.773	3.838	11	-3.826
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	7.101	2.983	-4.118	7.131	2.620	-4.511	7.170	2.622	-4.549	7.234	2.625	-4.609
3. Economie	416	184	-232	422	269	-153	427	272	-155	434	275	-159
4. Onderwijs	6.596	1.250	-5.346	6.476	1.126	-5.349	6.480	1.127	-5.354	6.489	1.130	-5.359
5. Sport, Cultuur en Recreatie	12.649	2.388	-10.261	11.518	2.503	-9.015	11.464	2.610	-8.854	11.519	2.682	-8.837
6. Sociaal Domein	54.058	12.531	-41.528	55.037	13.210	-41.828	56.018	13.575	-42.443	56.903	13.924	-42.979
7. Volksgezondheid en Milieu	12.520	11.532	-988	12.453	11.652	-802	12.657	11.769	-888	12.740	11.861	-880
8. Volkshuisvesting*	15.246	14.155	-1.090	16.665	15.189	-1.476	14.084	12.718	-1.366	14.309	12.732	-1.577
Totaal saldo van baten en lasten	135.262	135.361	100	135.474	136.005	531	134.626	136.118	1.492	136.509	138.319	1.810
Toevoeging en onttrekkingen reserves	2.463	3.578	1.115	1.516	1.650	134	1.124	1.291	167	942	965	23
Resultaat	137.725	138.939	1.215	136.990	137.655	665	135.750	137.409	1.659	137.451	139.284	1.834
Incidentele lasten en baten	3.130	3.828	698	587	1.229	642	721	1.481	760	390	1.019	629
Resultaat structureel	134.595	135.111	517	136.403	136.426	23	135.029	135.928	899	137.061	138.265	1.205

*Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Uitgangspunten voor 2022-2025 Inwoner- en woningaantallen

De actuele cijfers baseren we op de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). We houden rekening met provinciale prognoses voor de ontwikkeling van de woningvoorraad en het inwoneraantal. Ook houden we rekening met regionale afspraken, die uitgaan van de provinciale prognoses verhoogd met minimaal 30%.

Omdat de definitie van een woning(eenheid) voor de verschillende onderdelen binnen de begroting verschillend is, geven we de mutatie van de woningaantallen als kader mee.

	woningen	toename	inwoners	toename
2021	19.077	215	43.888	280
2022	19.292	519	44.168	675
2023	19.811	465	44.843	605
2024	20.276	50	45.448	65
2025	20.326	225	45.513	293
2026	20.551	225	45.806	293
2027	20.776	100	46.099	130
2028	20.876	100	46.229	130
2029	20.976	100	46.359	130
2030	21.076		46.489	

Kosten

Personeelskosten

De huidige cao heeft een looptijd tot 1 januari 2021. De onderhandelingen over een nieuwe cao leverden nog geen resultaat op.

Voor de volgende jaren baseren we ons op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers'. Op basis van deze aannames ziet de indexering van de totale personeelslasten er als volgt uit:

	2022	2023	2024	2025
CAO ontwikkelingen	1,10%	1,70%	1,50%	1,70%

De CAO ontwikkelingen namen we op in de paragraaf bedrijfsvoering.

Kosten derden

Voor de kosten derden zoals inhuur personeel, energie, duurzame zaken en overige goederen en diensten gelden de volgende indexeringspercentages:

	2022	2023	2024	2025
Inhuur personeel	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Duurzame zaken	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Overige goederen en diensten	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%

Deze percentages baseren we op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'.

Opbrengsten

Voor de gemeentelijke opbrengsten rekenen we in de begroting met de verhogingen die we in de kadernota 2022-2025 aangaven.

Onroerendezaakbelasting

	2022	2023	2024	2025
Onroerendezaakbelasting (OZB)	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Hondenbelasting	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Precariobelasting	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%

Bij de vaststelling van de begroting stellen we ook de leges en tarieven voor 2022 vast.

Rechten en heffingen

	2022	2023	2024	2025
Rioolheffing	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Lijkbezorgingsrechten	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Marktgelden	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%

Overige

	2022	2023	2024	2025
Leges	1,10%	1,70%	1,50%	1,70%
Huren en pachten	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Overige inkomsten	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%

Post onvoorzien

In de meerjarenraming 2022-2025 nemen we de post onvoorzien op:

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	2022	2023	2024	2025
Onvoorzien	250	250	250	250

Besluitvorming

Besluitvorming

Besluitvorming

Hier komt de besluitvorming

Toezeggingen

Vragen gemeenteraad

Contact en privacy

Contact

Contact

Heeft u vragen over de begroting, neemt u dan contact op met de medewerkers van team Financiën. Zij helpen u graag!

Team Financiën is via e-mail bereikbaar op: financien@etten-leur.nl

Privacybeleid

Hier leest u meer over het privacybeleid van de gemeente Etten-Leur.